

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Hubert Maxa

Odpovědnost za škody působené zvěří

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: Prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

Občanské právo hmotné

Datum uzavření rukopisu práce: 30. listopadu 2015

Hubert Maxa

Odpovědnost za škody působené zvěří

Liability for damages caused by wild animals

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předloženou rigorózní práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Křenově dne 30.11.2015

Poděkování

Mé díky náleží v první řadě prof. JUDr. Janu Dvořákovi, Csc., který se ochotně ujal vedení mé práce a poskytoval mi velmi užitečné rady, díky nimž jsem celé dílo završil.

Na druhém místě s potěšením děkuji JUDr. Bohuslavu Petrovi, Ph.D., mému dobrému příteli, který mne při tvorbě práce intenzivně podporoval, a to nejen dobře mířenými radami.

Konečně bych rád vyjádřil svoji vděčnost panu JUDr. Miloslavu Sukdolovi za to, že mi jako první poodhalil krásná zákoutí práva a ukázal mi tak cestu mého dalšího profesního směřování.

Obsah

Anotace (česky).....	1
Annotation (English).....	3
Klíčová slova.....	4
Key words	4
1. Úvod	5
2. Odpovědnost	7
2.1 Odpovědnost jako právní institut – základní teze	7
2.2 Základ občanskoprávní (soukromoprávní) odpovědnosti	9
2.3 Relevantní občanskoprávní ustanovení v kontextu odpovědnosti za škody působené zvěří.....	11
3. Myslivost	13
3.1 Definice myslivosti a její historický vývoj	13
3.1.1 <i>Stručný nástin historie lovu a myslivosti</i>	13
3.1.2 <i>Různé definice pojmu myslivost</i>	14
3.2 Právo myslivosti.....	17
3.2.1 <i>Legislativní vymezení práva myslivosti</i>	17
3.2.2 <i>Právo myslivosti v proměnách dějin</i>	18
3.2.3 <i>Právo myslivosti jako právo věčné</i>	19
3.3 Historie právní úpravy myslivosti v českých zemích.....	21
3.3.1 <i>Období raného středověku</i>	21
3.3.2 <i>Centralizace právní úpravy v 16. až 18. století</i>	21
3.3.3 <i>Kořeny moderní právní úpravy</i>	23
3.4 Výkon myslivosti	24
3.4.1 <i>Honitba aneb conditio sine qua non výkonu myslivosti</i>	24
3.4.2 <i>Hospodaření se zvěří</i>	25
4. Zvíře a zvěř	27
4.1 Zvíře	27
4.2 Zvíře není vždy zvířetem.....	29
4.2.1 <i>Kategorizace zvířat dle o.z.</i>	29
4.2.2 <i>Zvíře ve veřejném právu</i>	31
4.3 Zvěř	32
4.3.1 <i>Zvěř jako věc ničí</i>	32
4.3.2 <i>Zvěř jako volně žijící divoké zvíře</i>	33
4.3.3 <i>Zvěř a přípustnost jejího lovu</i>	33
4.3.4 <i>Zvěř v zajetí</i>	35
4.3.5 <i>Formy zajetí zvěře</i>	36
5. Právní úprava odpovědnosti za škody způsobené zvěří	38
5.1 Historie právní úpravy odpovědnosti za škody způsobené zvěří	38
5.1.1 <i>Období vlády Marie Terezie a Josefa II.</i>	38
5.1.2 <i>Porevoluční období I. (1848 – 1866)</i>	40
5.1.3 <i>Porevoluční období II. (1866 – 1947)</i>	41
5.1.4 <i>Vládní nařízení z roku 1941</i>	45
5.1.5 <i>Zákon o myslivosti z roku 1947</i>	47
5.1.6 <i>Zákon o myslivosti z roku 1962</i>	49
5.2 Škoda způsobená zvěří a různé odpovědnostní režimy.....	51
5.2.1 <i>Odpovědnost za škodu způsobenou zvěří dle zákona o myslivosti</i>	51
5.2.2 <i>Odpovědnost za škodu způsobenou zvěří mimo rámec zákona o myslivosti</i>	63

6. Zahraniční pojetí náhrad škod působených zvěří	84
6.1 Spolková republika Německo	84
6.2 Maďarská republika	87
6.3 Finsko	90
6.4 Švédsko	91
6.5 Irsko.....	93
6.6 Velká Británie	93
6.7 Španělsko	96
6.8 Portugalsko.....	98
6.9 Slovinsko.....	100
6.10 Francie.....	102
7. Aktuální problémy škodlivého působení zvěře	104
7.1 Početní stavy zvěře.....	104
7.2 Charakter hospodaření v krajině	105
7.3 Přístup uživatelů pozemků	107
7.4 Koncepce hospodaření se zvěří a její průběh do praxe.....	108
7.5 Kvalita právní úpravy.....	110
7.6 Jiné faktory.....	111
8. Vhodný odpovědnostní mechanismus	113
8.1 Postavení vybraných subjektů.....	113
8.1.1 <i>Uživatel pozemku vs uživatel honitby</i>	113
8.1.2 <i>Stát jako významný činitel na poli mysliveckého hospodaření</i>	115
8.2 Rozložení odpovědnostního břemene	117
8.2.1 <i>Status quo</i>	118
8.2.2 <i>Spoluzodpovědnost poškozeného</i>	118
8.2.3 <i>Subjektivní odpovědnost uživatele honitby</i>	119
8.2.4 <i>Vyloučení odpovědnosti za škody zvěří</i>	120
8.2.5 <i>Ideální řešení?</i>	121
8.3 Šíře záběru odpovědnosti za škody zvěří	122
8.4 Naděje v aplikační praxi.....	123
9. Závěr	125
Přehled použitých pramenů.....	127
Knižní literatura.....	127
Odborná periodika.....	130
Judikatura	132
Právní předpisy.....	133
Zahraniční právní předpisy.....	135
Kvalifikační a podobné práce.....	136
Ostatní zdroje	136

Anotace (česky)

Odpovědnost za škody působené zvířei

Odpovědnost za škodu představuje v rámci občanského práva hmotného stěžejní a velmi komplexní problematiku, jejíž některé aspekty nebyly dosud náležitě probádány. Občanskoprávní odpovědnost nabývá různých podob a projevuje se v nepřeborné škále společenských vztahů, což se doktrína snaží reflektovat její systematizací a členěním do různých kategorií. Značně specifickou kapitolou je v tomto ohledu odpovědnost za škodu, kterou svým chováním zapříčiní zvíře jako zvláštní entita.

Škodlivé působení zvířete lze považovat za zvláštní předně z toho důvodu, že škodlivým činitelem je živý tvor, jehož chování vždy nese větší či menší míru nepředvídatelnosti. Soukromoprávní úprava přitom s odpovědností za škodlivé chování zvířete od 1.1.2014 explicitně kalkuluje a legitimně předpokládá, že odpovědným subjektem by měl v takovém případě být vlastník daného zvířete, potažmo jeho faktický detentor. Koncepce uvedené odpovědnosti pak stojí na tom, že ten, kdo určité zvíře vlastní či jej drží, si je vědom s tím souvisejících rizik a koná tak, aby zvíře škodu nezpůsobilo.

Jestliže se tedy úprava v občanském zákoníku účinná od 1.1.2014 vypořádává s odpovědností za škodu způsobenou zvířetem, které někomu vlastnickky přináleží, a dohání tak deficit právní úpravy předchozí, pak za dosti problematickou a nedostatečně upravenou možno považovat odpovědnost za škodu, kterou působí zvíř, tedy speciální subkategorie v rámci množiny zvířat, vyznačující se tím, že až do okamžiku, než se jí zmocní k tomu oprávněný subjekt, nikomu nenáleží. Neexistence vlastnického práva k volně se pohybující zvířei na straně jedné a svébytný charakter myslivosti a jejího výkonu na straně druhé nutně činí z odpovědnosti za škody zvířei složité téma, které kontinuálně vyvolává stále nové otázky a plodí konflikty mezi zainteresovanými subjekty. Zákonodárci se přitom doposud nepodařilo

reglementovat tento pozoruhodný druh odpovědnosti způsobem, který by odpovídal současným reáliím českého prostředí a byl zároveň vyvážený.

Annotation (English)

Liability for damage caused by wild animals (game)

The damage liability poses the key and complex issues of civil substantive law with some aspects not yet properly investigated. The civil liability may have various forms and it demonstrates in a whole range of social relationships, which the doctrine tries to reflect by its systematisation and categorisation. In this respect, for damage caused by animals as special entity presents a specific case liability.

Damage caused by game can be considered as special case mainly as the harmful agent is a living organism, of which the behaviour cannot be predicted to a certain extent. Since 1 January 2014, however, the civil-law regulations take the liability for damage caused by animals explicitly into account and assume that the persons responsible should be the owner of the respective animal or the actual holder. The concept of the liability is based on the owner or holder being aware or related risks and hence acting in a way preventing the animal to cause damage.

While the Civil Code effective from 1 January 2014 regulates the liability for damage caused by animals that is owned by somebody and hence compensates the deficit of previous regulations, the liability for damage caused by game is very problematic and not regulated sufficiently; damage caused by game poses a special subset of animals that is characterised by not belonging to anybody unless seized legally by the authorised entity. The absence of proprietary rights to wildlife as well as the distinctive character of game management make the liability for damage caused by game an extremely difficult topic that raises continuously new questions and conflicts between the stakeholders. However, lawmakers have not succeeded in regulating this special type of liability in a way that would correspond to the specifics of the Czech environment and that would be balanced in parallel.

Klíčová slova

odpovědnost za škodu; subjektivní odpovědnost; objektivní odpovědnost; zvíře; zvěř; myslivost; právo myslivosti;

Key words

damage liability; subjective liability; objective liability; animal; game; game management; hunting rights

1. Úvod

Jedním ze základních mechanismů podmiňujících fungování práva jakožto normativního systému je mechanismus odpovědnostní, kdy subjekt chovající se v rozporu s právní normou musí nést nepříznivé následky s tím související. Míra kvality pojetí odpovědnostního mechanismu a jeho zakotvení v právním řádu pak logicky ovlivňuje efektivitu práva. Čím je právní úprava odpovědnosti za porušení právní povinnosti pregnantnější, tím lépe naplňuje právo podstatu své existence.

Komplexita společenských vztahů a jevů vyžaduje, aby normotvůrce pečlivě zvažoval všechna specifika toho kterého společenského vztahu (rozuměj jeho subjekty, jeho předmět, jeho obsah apod.) a nastavil odpovědnostní mechanismus tím nejvhodnějším možným způsobem. Proto se napříč právními odvětvími setkáváme s různými koncepcemi odpovědnosti akcentujícími její určité typické funkce.¹

Svébytný společenský jev, jímž se bude předkládaná práce podrobně zabývat, představuje myslivost, respektive výkon myslivosti a s ním související odpovědnost za škody, které působí svým chováním volně žijící zvěř jako samostatná entita, již nikdo neovládá a nevlastní. Myslivost se historicky traduje v našich zemích po několik staletí a jako zájmová činnost *sui generis* má svůj nepopiratelný kulturní a společenský základ², který implikuje její výkon velkou masou osob. Společenská relevance myslivosti a její význam pro životní prostředí vyžadují, aby výkon myslivosti byl předmětem kvalitní právní úpravy, specifické odpovědnostní vztahy z toho vyplývající nevyjímaje.

Současná právní úprava odpovědnosti za škody způsobené volně žijící zvěří vyvolává významné spory mezi skupinami, jejichž zájmy se v krajině střetávají, konkrétně myslivců na straně jedné a osob hospodařících na honebních pozemcích na straně druhé. Jádrem problému tkví v nevhodném nastavení odpovědnostního mechanismu, který trpí především nedostatkem vyváženosti. Odpovědnost za škody

¹ Trestněprávní odpovědnost se vyznačuje především funkcí represivní, naopak občanskoprávní odpovědnost směřuje primárně ke kompenzaci.

² Dokladem kulturní a společenské relevance myslivosti v České republice budiž její zápis do „Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky“ na sklonku roku 2011. Podrobněji viz HORÁLEK, Martin. Myslivost byla zapsána na seznam nehmotného kulturního dědictví ČR. *Myslivost*. 2012, roč. 60, č. 3, s. 5. ISSN 0323-214X 46887.

působené zvěří tak, jak ji zakotvuje aktuální právní úprava, je nevhodná a nepřiléhavá a ve vztahu k myslivcům až příliš striktní. Zatímco myslivecká lobby usiluje o příznivější stav, zájmovým skupinám subjektů hospodařících na honebních pozemcích vyhovuje *status quo*.

Předmětem zájmu této práce není souboj mezi jednotlivými zájmovými skupinami, ale koncepce odpovědnosti za škody způsobené zvěří v současné legislativě, její kritický rozbor a v neposlední řadě polemika nad možným řešením *de lege ferenda*. Domnívám se, že novelizace relevantních ustanovení zákona č. 449/2001 Sb. (dále jen „**zákon o myslivosti**“) je namístě, to navíc v kontextu rekonstrukce soukromého práva, která úpravu odpovědnosti za škodu znatelně posunula. Tím se regulace v zákoně o myslivosti ještě více vzdálila skutečnosti a vyžaduje neprodlený zásah zákonodárce. Současné novelizační snahy Ministerstva zemědělství skýtají naději, že v budoucnu dozná právní úprava určitých posunů, otázkou však zůstává, jakých kvalit tyto změny nabudou.

2. Odpovědnost

Bližší rozebrání odpovědnosti (v právním slova smyslu) jako stěžejního a tradičního právního institutu je nezbytné pro směřování této práce. Obecně lze říci, že literatura napříč všemi právními odvětvími operuje s odpovědností jaksi samozřejmě, považujíc ji za právní mechanismus objasněný a daný. Opak je nicméně pravdou, což vyplývá z různých doktrinálních pramenů. Samotný pojem odpovědnosti totiž dosahuje značné komplexity, pročež se níže pokusím nastínit jeho charakteristiku, s přihlédnutím k tématickému zaměření této práce však jen v základních obrysech

2.1 Odpovědnost jako právní institut – základní teze

Vzhledem k tomu, že odpovědnost prolíná všemi právními odvětvími, rozlišuje se odpovědnost v oblasti práva soukromého, která se pak ještě dále specificky diferencuje, odpovědnost v oblasti práva veřejného a případně atypická odpovědnost ústavní a mezinárodněprávní.³ Veřejnoprávní odpovědnost sestává z odpovědnosti trestněprávní, správněprávní a disciplinární, jejichž společným jmenovatelem je především represivní funkce projevující se v rozdílné míře v závislosti na závažnosti deliktu (jinak se represivně postihne pachatel přestupku na úseku provozu na pozemních komunikacích a jinak pachatel zvláště závažného zločinu).

Odpovědnost v rovině práva soukromého charakterizuje uplatnění reparační, potažmo satisfakční funkce a samozřejmě funkce preventivní, která je přítomná též u veřejnoprávní odpovědnosti.⁴ Postupem času se ustálilo vymezení jednotlivých druhů soukromoprávní odpovědnosti vyvěrající z typových poruch objevujících se v soukromoprávních vztazích. Tak se rozeznává v první řadě odpovědnost za škodu,

³ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 4. upravené vydání. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk. 2007. s. 182. ISBN 978-80-7380-023-9.

⁴ V určitých právních úpravách se uplatňuje též koncept sankční náhrady škody (tzv. *punitive damages*).

dále za prodlení, za vady, za získání neoprávněného majetkového prospěchu a případně za zásah do nehmotných statků.⁵

Na tomto místě lze odkázat na prof. Macura, jenž ve své občanskoprávní analytické práci dospěl k závěru, že odpovědnost má napříč všemi odvětvími práva společné dvě vlastnosti, a to jednak prevenční působení ve smyslu speciálním i generálním, a jednak vyvolání nepříznivého následku, který je narušitel určitého právního zájmu povinen snést.⁶ Míra nepříznivosti negativního následku a uplatnění jednotlivých funkcí se již odlišují, kdy v občanském, respektive soukromém právu převládá reparační a satisfakční funkce, kdežto v právu veřejném se typicky projevuje represe (penalizace).

Právní odpovědnost vzniká vždy v reakci na určitou právně relevantní skutečnost, jíž je protiprávní jednání nebo tzv. protiprávní stav.⁷ Zjednodušeně lze říci, že protiprávní stav zakládá rozpor s objektivním právem a nastává nezávisle na vůli odpovědného subjektu, který nicméně musí snést konsekventní sankční postih. Existují přitom názory, že v takovýchto případech, zjevně velmi striktních, se nejedná o odpovědnostní povinnost v pravém slova smyslu, ale o povinnost mimoodpovědnostní.⁸ Naproti tomu protiprávní jednání je vlastně zaviněným či nezaviněným právem reprobovaným úkonem určitého subjektu, který může spočívat jak v opomenutí (omisivní), tak v konání (komisivní). Tento protiprávní úkon bývá někdy nazýván deliktem⁹, tzn. jednáním rozporným s objektivním právem. K protiprávnosti dlužno zdůraznit, že jde o kategorii objektivní¹⁰, nezávislou na jiných aspektech deliktu (deliktní způsobilost subjektu deliktu atd.).

Závěrem této subkapitoly je namístě stručně vymezit základní rozdíl mezi dvěma elementárními druhy odpovědnosti. Subjektivní odpovědnost bývá někdy nazývána též odpovědností za zavinění, což ji odděluje od jejího protějšku.

⁵ K tomu blíže viz GERLOCH, op. cit. sub 3, s. 182.

⁶ LAVICKÝ, Petr, SPÁČIL, Jiří et al. *Macurův jubilejní památník. K nedožitým osmdesátinám profesora Josefa Macura*. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2010. s. 153. ISBN 978-80-7357-542-7.

⁷ GERLOCH, op. cit. sub 3, s. 180.

⁸ FIALA, Josef et al. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk. 1998. s. 321. ISBN 80-7239-002-3.

⁹ KNAPP, Viktor et al. *Občanské právo hmotné. Svazek II. Díl třetí: Závazkové právo*. 3. vyd. Praha: Nakladatelství ASPI Publishing. 2002. s. 431. ISBN 80-86395-31-6.

¹⁰ HARVÁNEK, Jaromír et al. *Teorie práva*. 1. vyd. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk. 2008. s. 384. ISBN 978-80-7380-104-5.

Teoretickoprávní doktrína klasifikuje subjektivní odpovědnost v oblasti práva soukromého jako obecný princip, z něhož jest, respektive by měla být objektivní odpovědnost, jinak též odpovědnost za protiprávní stav či za výsledek, výjimkou, příležitou toliko pro specifické společenské vztahy.¹¹ Oba odpovědnostní druhy vycházejí zásadně z toho, že se jich možno „zbavit“ a tíhu odpovědnosti takřikajíc setřást. Zatímco v případě subjektivní odpovědnosti se v tomto kontextu hovoří o možnosti tzv. exkulpace (vyvinění), kdy subjekt odpovědnosti nese důkazní břemeno ohledně exkulpačních důvodů, které pokud unese, neodpovídá, objektivní odpovědnost operuje s pojmem tzv. liberace.¹² Pakliže se podaří odpovědnému subjektu prokázat existenci liberačních okolností, odpovědnosti se zprostí. Nelze však vyloučit právní zakotvení odpovědnosti za výsledek v její absolutní podobě, jež s liberací nepočítá. Zjevná striktnost na straně jedné by každopádně měla být vyvážena potřebou zvláštní zesílené ochrany určitého zájmu na straně druhé.

2.2 Základ občanskoprávní (soukromoprávní) odpovědnosti

Odpovědnost bývá v teorii považována za elementární právní institut a současně za specifický obligačně-právní vztah¹³, který vzniká v důsledku porušení primární (původní) povinnosti.¹⁴ Přitom jde o právní institut, který je *per definitionem* přítomný ve všech právních odvětvích, kde jej charakterizují specifické funkce. Mluvíme-li o odpovědnostním mechanismu, máme na mysli především funkcionální pojetí odpovědnosti, tj. kdy odpovědnost vzniká a jakým způsobem se projevuje. Výše bylo poznamenáno, že základem aktivizace odpovědnostního mechanismu je porušení povinnosti vyplývající z primárního vztahu.

Právní důvody vzniku povinnosti odkazují na klasickou kvadripartici, již tradičně systematicky rozpracovalo už římské právo, navazuje přitom na Gaia, který ve své učebnici pracoval toliko s biparticí, tj. že závazky vznikají buďto ze smlouvy, nebo z deliktu.¹⁵ Tak rozeznáváme vznik závazku, a tedy i povinnosti z něj vyplývající, ze smlouvy (*ex contractu*), z deliktu (*ex delicto*), z kvazikontraktu (*quasi*

¹¹ HARVÁNEK, op. cit. sub 10, s. 392.

¹² FIALA, op. cit. sub 8, s. 394-395.

¹³ FIALA, op. cit. sub 8, s. 381.

¹⁴ Vycházejí z pojetí odpovědnosti jako sekundární právní povinnosti samozřejmě.

¹⁵ KINCL, Jaromír. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk. 2007. s. 199. ISBN 978-80-7380-054-3.

ex contractu) a z kvazideliktu (*quasi ex delicto*) a nelze pominout ani jakousi zbytkovou kategorii různých jiných důvodů (*ex variis causarum figuris*).¹⁶ Do této „sběrné“ skupiny lze zařadit kupříkladu vznik povinnosti z autoritativního rozhodnutí státního orgánu či ze zákona (*ex lege*). Právě ze zákona je dána povinnost předcházet škodám, již pro účely výkonu myslivosti konkretizuje, byť neúplně, zákon o myslivosti.

Odpovědnostní povinnost je zvláštním druhem obecné povinnosti. I ji determinují materiální vztahy, i ona vychází z určitých společenských potřeb, na straně druhé však nese jistá specifika, což vyplývá z toho, kdy a jak vzniká. Stran okamžiku vzniku odpovědnostního vztahu se vyvinuly v zásadě dvě základní koncepce, a to perspektivní (aktivní) a retrospektivní (pasivní nebo též sankční).^{17,18} Za významného zastávce první z uvedených se považuje V. Knapp.¹⁹ Aktivní pojetí spojuje vznik odpovědnostní povinnosti v jeden moment se vznikem primární povinnosti a popírá tak vlastně následnost odpovědnosti. Ta tedy existuje od samého počátku původního vztahu a její působení je preventivní. Subjekt primární povinnosti nese zároveň odpovědnost za její splnění. Zmíněné nazírání však poněkud popírá představu odpovědnosti jakožto nepříznivého následku tím, že ji směšuje s původní povinností.

Retrospektivní (sankční) koncepce odpovědnosti působí logičtěji a srozumitelněji, neboť dojde-li k porušení primární právní povinnosti, aktivizuje se sankční složka dané právní normy a rodí se nová povinnost, jež představuje pro narušitele nepříznivý následek. V tomto ohledu velmi trefně poukazuje Švestka na distinkci mezi primární a odpovědnostní povinností, a to na základě funkcionálního aspektu, kdy existence odpovědnostní povinnosti souběžně s primární povinností nemá funkcionální opodstatnění, jinak řečeno není potřebná. Až když se ukáže tlak primární povinnosti nedostatečný, objeví se doposud latentní odpovědnost.²⁰ Stejně tak i Knappová zastává pojetí sankční, a to v tom smyslu, že primární povinnost a i

¹⁶ KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck. 1995. s. 213. ISBN 80-7179-031-1.

¹⁷ GERLOCH, op. cit. sub 3, s. 383-384.

¹⁸ Zajímavý přehled a kategorizaci názorů na téma občanskoprávní odpovědnosti a jejího vzniku činí M. Knappová. Viz KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia. 2003. s. 206. ISBN 80-86432-55-6.

¹⁹ KNAPP, Viktor. *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu*. Stát a právo I. 1956.

²⁰ ŠVESTKA, Jiří. *Odpovědnost za škodu dle občanského zákoníku*. Praha: Nakladatelství Československé Akademie věd. 1966. s. 42.

odpovědnostní povinnost vyvěrají z téhož společenského zájmu (potřeby), přičemž odpovědnostní povinnost se aktivizuje až tehdy, kdy primární povinnost k dosažení daného účelu nepostačuje. Neefektivita původní povinnosti, což se ukázalo jejím nesplněním, dává vzniknout efektivnější odpovědnostní povinnosti, a to následně a sekundárně.²¹ Zatímco přitom Knappová uzavírá, že primární i odpovědnostní povinnost směřují k naplnění téhož cíle (k uspokojení téže potřeby)²², Luby shledává, že primární povinnost má naplnit hospodářské cíle, tj. dostát kauze, odpovědnostní povinnost má naproti tomu reparovat, poskytovat satisfakci či zajistit represí.²³

2.3 Relevantní občanskoprávní ustanovení v kontextu odpovědnosti za škody působené zvěří

Pro systémový náhled problematiky odpovědnosti za škody působené zvěří nutno upozornit na ustanovení § 2900 zákona č. 89/2012 Sb. (dále jen „o.z.“), které zakotvuje obecnou prevenční povinnost a navazuje tak na § 415 zákona č. 40/1964 Sb. (dále jen „obč. zák.“). V souladu se subsidiaritou o.z. ve vztahu k zákonu o myslivosti se § 2900 uplatní i v právní úpravě myslivosti. Na dikci zmíněného ustanovení pak navazuje § 2908 o.z., který opravňuje toho, kdo škodu odvracel, požadovat náhradu účelně vynaložených nákladů a náhradu újmy na té osobě, v jejímž zájmu jednal. Stran škod zapříčiněných zvěří má vysokou relevanci rovněž ustanovení § 2918 o.z. pojednávající o spoluodpovědnosti poškozeného za vzniklou škodu, neboť zákon o myslivosti je v tomto směru dosti nedůsledný.

Za zmínku v kontextu této práce stojí ještě problematika výslovné úpravy odpovědnosti za náhodu v § 2904 o.z. Při bližším studiu zmíněného ustanovení každopádně nelze učinit závěr o tom, že jde o čisté překlopení zásady *casum sentit dominus* do dikce zákona. Znění předpisu zde naopak vyvolává dojem zakotvení takřka „normální“ odpovědnosti za protiprávní jednání v duchu tzv. *casus mixtus*.²⁴ To ostatně potvrzuje i doktrinální názor upozorňující na skutečnost, že cílem normotvůrce nebylo „zaplevelení“ spisu obecně platnými pravidly („samozřejmosti není třeba normovat“) traktovanými v učebnicích, nýbrž postižení sporných či

²¹ KNAPPOVÁ, op. cit. sub 18, s. 204-205.

²² KNAPPOVÁ, op. cit. sub 18, s. 204-205.

²³ LUBY, Š. *Prevenia a zodpovednost v občianskom práve. I.* Bratislava. 1958. s. 43.

²⁴ K tomu zajímavě PELIKÁNOVÁ, Irena. Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2011, roč. 22, č. 3, s. 15. ISSN 1210-6348.

nejasných situací.²⁵ Výsledkem těchto doktrinálních sporů o povahu ustanovení § 2904 o.z. tedy musí být konstatování, že vedle odpovědnosti tzv. *casus mixtus* se uplatní i zásada, dle níž poškozený nese ze svého škodlivé důsledky náhody.

Jak bude blíže rozvedeno v dalších kapitolách, o.z. se vypořádává jak s újmou způsobenou na zvířeti, a to *explicite* co se týče náhrady při poranění zvířete (§ 2970), tak se škodou způsobenou zvířetem (§ 2933). Klíčová je přitom z pohledu práva myslivosti problematika posledně uvedeného, které však není, až na určité výjimky, v oblasti myslivosti dost dobře využitelné, neboť dopadá toliko na škodlivé působení zvířat, jež někdo vlastní.²⁶ Divoká zvěř mající zvláštní status blízký věci ničí tedy do rámce § 2933 o.z. nespadá a odpovědnost za škodu, kterou zapříčiní, se dle pravidel zakotvených v o.z. ve většině případů řídit nebude.²⁷

²⁵ MELZER, Filip. Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2011, roč. 22, č. 3, s. 24. ISSN 1210-6348.

²⁶ K tomu srovnej dikci § 2933 o.z.: „Způsobí-li škodu zvíře, nahradí ji jeho vlastník...“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 5.1.2015].

²⁷ Výjimku z pravidla o divoké zvěři jakožto věci ničí představuje zvěř chovaná v oboře, tj. specifickém typu honitby, potažmo v zajetí.

3. Myslivost

3.1 Definice myslivosti a její historický vývoj

Definovat určitým způsobem myslivost a komplexně postihnout její podstatu snad ani nelze. Jedná se o velmi specifickou zájmovou činnost se značně intenzivním vztahem k životnímu prostředí. Než bude přistoupeno k bližšímu popisu myslivosti, je nutné si uvědomit, že jakýmsi jejím předstupněm je lov. Samotné základy myslivosti totiž vyvěrají právě z lovu, který již v prehistorii sloužil lidem primárně jako hlavní zdroj obživy. Právě v těchto dobách lze spatřovat první zárodky myslivosti. Lov byl totiž svým způsobem projevem vztahu člověka k divoké zvěři, kterou se sice snažil usmrtit, avšak musel tak činit s rozmyslem, aby ji všem nevyhubil. Ale již tehdy se k lovu přidružily též aspekty kulturní a společenské²⁸, což vytvořilo základ pro pozvolný vznik myslivosti tak, jak ji známe dnes. Jakožto zájmové činnosti charakteristické svou mnohovrstevnatostí, víceoborovostí, vysokou komplexností, činnosti, která jest nedílnou součástí našeho kulturního dědictví.

3.1.1 Stručný nástin historie lovu a myslivosti

Svou historii myslivost začíná psát, či doslova „malovat“, zhruba před 30 až 40 tisíci lety ve francouzských a španělských jeskyních (Cro-Magnon, respektive Altamira), ale též na našem území, konkrétně v Dolních Věstonicích či v Předmostí u Přerova.²⁹ Její prvotně biologické zaměření na ukojení hladu se napříč dějinami postupně transformuje a ve středověku se stává zábavou a kratochvílí feudálních pánů demonstrující jejich nadřazenost a výjimečnost ve vztahu ke zbytku obyvatelstva. Pořádají se honosné společné lovy, záznamy o nichž v českých zemích obsahuje Kosmova kronika česká, na kterou v těchto líčeních aristokratických radovánek navazuje Dalimilova kronika.³⁰ S koncem feudalismu a příchodem velkých buržoazních revolucí souvisí snaha přiblížit myslivost širším vrstvám

²⁸ K tomu podrobněji viz HANSEN-CATTA, Paul – Henry et. al. *Myslivecká encyklopedie*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Fortuna Libri. 2008. 410 s. ISBN 978-80-7321-431-9.

²⁹ PETR, Bohuslav et al. *Zákon o myslivosti. Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2015. 300 s. ISBN 978-80-7478-781-2.

³⁰ PETR, op. cit. sub 29, Předmluva.

obyvatelstva³¹, což logicky provází právní úprava, jež se s postupujícím časem více cizeluje a zohledňuje nové trendy ovlivňující myslivost.³² Popsaný směr na našem území samozřejmě vrcholí po únorovém převratu v roce 1948, kdy ani oblast mysliveckého hospodaření nezůstává ušetřena socialistických idejí. Pozitivně lze však nahlížet skutečnost, že výkon myslivosti v období komunistické nadvlády byl vpravdě umožněn lidovým masám. V tomto ohledu působí poněkud pesimisticky vývoj současný, charakteristický pozvolným přesouváním výkonu myslivosti zpět do rukou majetných vrstev obyvatelstva na úkor méně majetných.³³

3.1.2 Různé definice pojmu myslivost

Jak bylo naznačeno výše, definovat myslivost je z podstaty věci obtížné. Jelikož se pohybujeme na poli práva, sluší se uvést na prvním místě pohled legislativní, obsažený v zákoně o myslivosti:

„Pro účely tohoto zákona se rozumí myslivostí soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součásti ekosystému a spolková činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součásti českého národního kulturního dědictví.“³⁴

Citované ustanovení akcentuje myslivost jednak jako součást ekosystému, jejímž prostřednictvím jsou obhospodařovány vybrané části životního prostředí, jednak postihuje spolkový a kulturní rozměr myslivosti.³⁵

Rovněž tak soudní moc zaujala k myslivosti svůj postoj a pokusila se vystihnout její podstatu:

„V podmínkách České republiky jsou myslivost a právo myslivosti společenskými aktivitami aprobovanými státem k ochraně a rozvoji jedné ze složek životního prostředí – zvěře. Zákon o myslivosti nepředstavuje úpravu myslivosti jako

³¹ HANSEN-CATTA, op. cit. sub 28, s. 5.

³² Např. proměny krajiny, trvale udržitelný rozvoj, intenzivnější rekreační využívání přírody, zájmy ekologických spolků apod. Právní úpravě myslivosti a jejímu vývoji bude věnována samostatná kapitola.

³³ Nelze ovšem říci, že se tak děje ve všech honitbách na území našeho státu. I přesto si troufám tvrdit, že tento trend nabírá na intenzitě.

³⁴ Ustanovení § 2 písm. a/ zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti., ve znění pozdějších předpisů.

³⁵ DRMOTA, Josef. Zamyšlení nad definicí a významem myslivosti. *Myslivost*. 2008, roč. 56, č. 9, s. 6. ISSN 0323-214X 46887.

*zájmové aktivity, ale ve svém základu jako cílevědomé a regulované činnosti k ochraně a rozvoji přírody. Realizace myslivosti a práva myslivosti je v obecné rovině legitimním omezením vlastnického práva a jejich prostřednictvím naplňuje stát svou ústavní povinnost zakotvenou v čl. 7 Ústavy.*³⁶

Odkazovaný judikát chápe myslivost nikoliv jako zájmovou aktivitu, ale jako činnost směřující k ochraně a rozvoji přírody a přispívající tím k trvale udržitelnému rozvoji krajiny. Zároveň neopomíná její konsekvence ve vztahu k vlastnickému právu a v neposlední řadě připomíná její celospolečenskou užitečnost.

Nelze pominout ani pohled relevantní doktríny:

*„V současné době by však myslivost měla být především chápána jako rozumné využívání obnovitelných přírodních zdrojů a jako nutný management populací lovné zvěře. Myslivost má zároveň i významný ekonomický přínos a díky staletým tradicím představuje také nezadatelné sociální hodnoty našeho kulturního dědictví.*³⁷

Do značné míry jde vlastně o parafrázi legislativní deskripce v zákoně o myslivosti, která navíc poukazuje na ekonomický rozměr myslivosti.

Komplexní a podrobnou definici myslivosti předestírá citovaný článek J. Drmoty³⁸, který upozorňuje nejenom na ekologické a kulturní prvky myslivosti, ale připomíná též její rozměr ekonomický a produkční, výchovný, vzdělávací a v neposlední řadě poukazuje na její sepětí s průmyslovou výrobou. Nejde tak vlastně o definici myslivosti jako spíše o zachycení všech jejích v úvahu přicházejících aspektů.

Uvedený výčet jednotlivých náhledů na vymezení pojmu „myslivost“ budiž důkazem obtížné vystihnutelnosti její podstaty. Pro účely této práce bude myslivost chápána jako zájmová činnost, jejímž prostřednictvím je obhospodařována zvěř jako vybraná složka životního prostředí. Za stěžejní přitom považuji slovní spojení

³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 13.12.2006, sp.zn. Pl. ÚS 34/03. In: ASPI [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 20.1.2015].

³⁷ ČERVENÝ, Jaroslav et al. *Ottova encyklopedie. Myslivost*. Praha: Ottovo nakladatelství. 2. vydání. 2010. ISBN 978-80-7360-895-8. 592 s.

³⁸ DRMOTA, op. cit. sub 35, s. 6.

„zájmová činnost“, tedy činnost vykonávaná primárně z důvodu obliby a osobního zájmu zainteresovaných osob, neboť v období socialismu chápala tehdejší literatura³⁹ myslivost jako součást hospodářské výroby, tj. jako činnost primárně hospodářskou, nikoliv zájmovou.⁴⁰ Tím do popředí vystupoval její ekonomický aspekt namísto ekologického. Na genezi úvodního ustanovení tehdy platného zákona o myslivosti⁴¹ je pak názorně viditelné, jak se vnímání myslivosti posunulo od zdůrazňování jejího hospodářského rozměru k akcentaci její podstatné role ve vztahu k životnímu prostředí.⁴²

Ve vztahu k myslivosti nelze přehlížet ani její stránku vědeckou, když svým předmětovým přesahem využívá poznatky z více oborů. Obecná myslivecká nauka se proto zabývá zoologií jednotlivých druhů zvěře, péčí o zvěř, legislativou na poli myslivosti, loveckou kynologií, věnuje se základům střelectví, blíže zkoumá stěžejní oblast tzv. lovectví (způsoby lovu, stopoznaectví, práce se zvěřinou apod.) a předmětem jejího zájmu jsou konečně též myslivecké tradice, zvyklosti a historie myslivosti. Elementární znalost každého ze zmíněných oborů je povinen prokázat uchazeč o udělení loveckého lístku, který tak činí před odbornou komisí. Struktura myslivecké nauky tedy jen potvrzuje, o jak komplexní vědní obor se jedná.⁴³

³⁹ BERGL, Jaroslav et al. *Myslivost. Učebnice pro lesnické fakulty*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství. 1. vydání. 1984. 216 s.

⁴⁰ K tomu podrobněji viz též Pražský právníkový podzim 2014 – Dopad rekonstrukce na myslivost. *Rodinné listy*. 2014, roč. 2, č. 11-12. s. 22-23. ISSN 1805-0824. Jedná se o přepis části diskuse, jejímž předmětem byla úvaha, zda nepojmout opětovně myslivost jako činnost hospodářskou a postavit ji tak naroveň lesnictví a zemědělství.

⁴¹ Zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti. In: *ASPI [právní informační systém]* Nakladatelství Wolters Kluwer.

⁴² „*Myslivost jako odvětví zemědělské a lesní výroby zajišťuje podle potřeb socialistické společnosti v souladu se státním plánem rozvoje národního hospodářství řádný chov, zušlechťování, ochranu a lov zvěře, jakož i hospodářské využití lovné zvěře. Péče o plánovitě zvelebování myslivosti je v zájmu celé naší společnosti. Socialistické společenské zřízení vytváří podmínky, aby se co největší počet pracujících podílel na řízení myslivosti a na výkonu práva myslivosti.*“ (Ustanovení § 1 zákona č. 23/1962 Sb. ve znění účinném do roku 1992. In: *ASPI [právní informační systém]* Nakladatelství Wolters Kluwer.).

„*Myslivost je činnost ochraňující, využívající a zkvalitňující přírodní bohatství na úseku ochrany, zušlechťování, chovu a lovu zvěře a jejich životních podmínek a je nedílnou součástí souboru hospodářských činností člověka prováděných v přírodě.*“ (Ustanovení § 1 zákona č. 23/1962 Sb. ve znění účinném po roce 1992. In: *ASPI [právní informační systém]* Nakladatelství Wolters Kluwer.).

⁴³ K tomu viz například obsah a členění jednotlivých kapitol v publikaci ČERVENÝ, op. cit. sub 37.

3.2 Právo myslivosti⁴⁴

3.2.1 Legislativní vymezení práva myslivosti

Od pojmu „myslivost“ na straně jedné musí být striktně odlišován termín „právo myslivosti“ na straně druhé. Potřebu významově diferencovat demonstruje sám zákon o myslivosti v definičním ustanovení § 2, kdy v písm. a/ vymezuje myslivost a v písm. h/ objasňuje podstatu práva myslivosti, jímž se rozumí „*souhrn práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží, jakož i užívat k tomu v nezbytné míře honebních pozemků.*“⁴⁵

Zákonodárce tedy chápe myslivost jako soubor určitých specifických činností vykonávaných ve vztahu k přírodě, kdežto právo myslivosti (v objektivním smyslu) je souhrnem práv a povinností, jejichž realizací konkrétními osobami (právo myslivosti v subjektivním smyslu) se vlastně naplňuje účel myslivosti⁴⁶. Zajímavým aspektem práva myslivosti je zákonná licence užívat v míře nezbytné honební pozemky. Zákon logicky předpokládá, že aby mohla být myslivost plnohodnotně vykonávána, musí vlastníci honebních pozemků⁴⁷ strpět nezbytně nutné omezení jejich vlastnického práva k těmto pozemkům. V opačném případě by byla myslivecká činnost prakticky znemožněna, čímž by se znatelně oslabila péče o jednu ze složek životního prostředí. Nucené omezení vlastnického práva je tedy legitimizováno veřejným zájmem na kvalitní péči o přírodu.^{48,49}

⁴⁴ Pojem „právo myslivosti“ se někdy používá promiskue s pojmem „právo honby“. Právo honby je nicméně dle mého názoru pojmem užším, který zohledňuje toliko jeden z atributů práva myslivosti, a to právo lovit zvěř a s tím související právo si ulovenou zvěř přivlastňovat. Proto se právo honby používá v relaci se středověkým pojetím myslivosti.

⁴⁵ Ustanovení § 2 písm. h/ zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 25.1.2015].

⁴⁶ Např. odstřelem zvěře je plněn plán lovu; zimním přikrmováním je pečováno o zvěř apod.

⁴⁷ K definici honebního pozemku viz § 2 písm. f/ zákona o myslivosti.

⁴⁸ K tomu viz Nález Ústavního soudu sp.zn. Pl. ÚS 34/03, op. cit. sub 36.

⁴⁹ Problematikou myslivosti a její kolizi nejen se základním lidským právem vlastnit majetek se ve své judikatuře zabýval i Evropský soud pro lidská práva, a to opakovaně. Za všechny viz populární rozhodnutí Velkého senátu ve věci *Chassagnou a ostatní proti Francii*, stížnosti č. 25088/94, 28331/95 a 28443/95. In: *hudoc.echr.coe.int* [online] Dostupné z: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\]} \[cit. 3.3.2015\].](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

3.2.2 Právo myslivosti v proměnách dějin

Odborná veřejnost doposud nezaujala jednoznačný postoj k obsahovému vymezení práva myslivosti a jeho systematickému zařazení, a to navzdory hojnému používání tohoto pojmu. Určité pokusy o postižení podstaty práva myslivosti však učiněny byly a pro jejich vysokou relevanci z nich lze na tomto místě vycházet.⁵⁰

V průběhu tvorby současně platného zákona o myslivosti se rozvířila pestrá debata mj. o tom, jakým způsobem zakotvit právo myslivosti a vyjádřit tak na zákonné úrovni jeho koncepci, což má významné konsekvence pro postavení vlastníků honebních pozemků a jejich vztah k uživatelům honiteb. Historicky vzato bylo právo myslivosti v subjektivním smyslu, tj. jako oprávnění konkrétního subjektu lovit zvěř, chápáno jako samostatné právo nezávislé na vlastnictví pozemku vycházející ze zásady „*in alieno venari licet*“ (na cizím jest dovoleno lovit).⁵¹ Každý byl proto oprávněn lovit zvěř na cizích pozemcích a tuto ulovenou zvěř si následně přivlastnit (okupovat).

S rozvojem feudalismu se právo myslivosti stalo výsadou zeměpána (panovníka), který jej jako honební regál eventuelně propůjčoval šlechtě.⁵² Bylo chápáno jako jeden z atributů vrchního pozemkového vlastnictví a výraz svrchované moci panovníka nad jeho říší. Následkem buržoazních revolucí a s tím související emancipací nižších sociálních vrstev na úkor šlechty bylo právo myslivosti přeneseno zákonem o myslivosti z roku 1849⁵³ na vlastníky půdy a nově začalo být pojímáno jako součást *ius fruendi*, tzn. jako specifická součást vlastnického práva k pozemku.⁵⁴ Tento trend pak ještě zdůraznil nový zákon o myslivosti z roku 1866, jenž právo myslivosti odvozoval od vlastnického práva k pozemku.⁵⁵ K poválečnému

⁵⁰ Prvorepubliková právní doktrína se právem myslivosti také zabývala a pokusila se jej systematicky zařadit. K tomu viz RANDA, Antonín. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. VII. nezměněné vydání. Praha: Nákladem České akademie pro vědy, slovesnost a umění. 1922. s. 96; nebo také KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské II. Práva věcná*. III. doplněné vydání. Nákladem Knihovny sborníku věd právních a státních. s. 187.

⁵¹ PETR, Bohuslav. Právo myslivosti a jeho místo v systému věcných práv. *Právní rozhledy*. 2001, roč. 9, č. 6. s. 270. ISSN 1210-6410.

⁵² PETR, op. cit. sub 51, s. 270.

⁵³ Říšský zákon č. 154 ze dne 7.3.1849. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

⁵⁴ Nález Ústavního soudu sp.zn. Pl. ÚS 34/03, op. cit. sub 36, odst. 62.

⁵⁵ PETR, op.cit. sub 51, s. 271.

vývoji trefně poznamenává B. Petr⁵⁶, že zákon o myslivosti z roku 1962 se pokusil o opětovnou separaci práva myslivosti od vlastnického práva k pozemku, přičemž tento legislativní počín je v dnešním kontextu interpretován jako krok směřující k socializaci myslivosti.

3.2.3 Právo myslivosti jako právo věcné

Výše předestřený dějinný vývoj názorně poukazuje na přelévání jednotlivých koncepcí práva myslivosti v závislosti na mocensko-politické situaci ve společnosti. V zásadě lze identifikovat dva krajní náhledy, kdy jeden spojuje právo myslivosti s vlastnictvím pozemku, zatímco druhý jej považuje za autonomní právo indiferentní k pozemkovému vlastnictví. Kde lze tedy nalézt jeho místo dnes, a to v kontextu současného politického a legislativního stavu?

Jak B. Petr v citovaném článku, tak Ústavní soud ve svém plenárním nálezu shodně dospívají k závěru, že právo myslivosti se odvíjí od vlastnického práva ke zvěři a zvěř jako taková je tedy jeho předmětem. Pakliže vyjdeme z obecné premisy, že volně žijící zvěř tvořící přírodní bohatství je věcí ničí, právo vykonávané ve vztahu k ní lze potom označit jako věcné. Věcná práva se vyznačují přímým působením oprávněné osoby na určitou věc v právním smyslu, čemuž odpovídá povinnost třetích osob zdržet se jakéhokoliv zásahu do tohoto práva (*erga omnes*).⁵⁷ Odborná literatura pak tezi o věcněprávní povaze práva myslivosti posouvá ještě o další řád a považuje jej za věcné právo k věci cizí, neboť volně žijící zvěř je *de facto* vždy vlastnictvím někoho jiného⁵⁸ než osoby vykonávající právo myslivosti.⁵⁹ Systematicky lze tak právo myslivosti hodnotit jako věcné právo k věci cizí.⁶⁰

⁵⁶ PETR, op. cit. sub 51, s. 271.

⁵⁷ ELIÁŠ, Karel et al. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2013. s. 208. ISBN 978-80-7478-013-4.

⁵⁸ Z podstaty věci samozřejmě *res nullius* nikomu nepatří, ale podřadíme-li ji pod pojem přírodního bohatství, pak zprostředkovaně náleží státu.

⁵⁹ PETR, op. cit. sub 51, s. 272.

⁶⁰ Tento závěr není souladný s tím, k čemu dospěl Rouček při výkladu k problematice okupace, odkazuje přitom na Krčmáře. Podrobněji srovnej ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír et al. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl druhý*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart. 1935. s. 370.

Otázkou zůstává, do jaké míry se jedná o právo samostatné. I na tomto místě se přidávám k názoru odborníků, že nejde o právo, které by bylo absolutně samostatné bez jakékoliv vazby na jiné právně relevantní skutečnosti. Jakkoliv se totiž právo myslivosti týká zvěře, která se volně pohybuje krajinou bez ohledu na hranice pozemků, jeho výkon je přípustný toliko ve státě uznané honitbě a při splnění dalších podmínek veřejnoprávního charakteru. V souladu se zákonnou definicí je přitom honitba tvořena souvislými honebními pozemky o určité minimální výměře. Právo myslivosti se proto může odehrávat pouze na honebních pozemcích, nelze jej však odvozovat z vlastnického práva ke konkrétnímu pozemku.

Na straně druhé vlastník honebního pozemku se může na výkonu práva myslivosti podílet jakožto člen honebního společenstva (tzv. společenstevní honitba), případně jej pronajmout. Ještě flagrantnější je tento fakt u subjektu, který výlučně vlastní celou honitbu (tzv. honitba vlastní). Vyjma nutnosti existence státě uznané honitby se výkon práva myslivosti musí přizpůsobit dalším veřejnoprávním omezením, a to například době lovu, povoleným způsobům lovu, plánům mysliveckého hospodaření atd. Popsaný náhled nadto potvrzuje judikatura Nejvyššího soudu, který zaujal stanovisko, že právo myslivosti nevyplývá přímo z vlastnictví honebního pozemku, ale odvisí od dalších podmínek, jež blíže vymezuje zákon o myslivosti.⁶¹

Shrneme-li doposud uvedené, právo myslivosti se za posledních několik desetiletí postupně emancipovalo a oklikou se navrací zpět ke svému dávnému historickému pojetí, kdy vystupovalo jako relativně samostatné právo oddělené od vlastnického práva k pozemku (viz zásada „*in alieno venari licet*“). Na straně druhé nelze jeho spojitost s honebními pozemky popírat, neboť bez jejich existence by bylo právo prázdným pojmem.⁶² Tento vývoj práva myslivosti je přitom odrazem moderních tendencí, kdy není praktické, aby se toto právo striktně vázalo na vlastnické právo k pozemku. Zároveň začínají v regulaci práva myslivosti převažovat veřejnoprávní

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.10.2002, sp.zn. 22 Cdo 3006/2000. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 11.2.2015].

⁶² K tomu výstižně viz právní větu v odst. 2. rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2010, sp.zn. 28 Cdo 4899/2009. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 11.2.2015].

instrumenty, což jde ruku v ruce se zvyšující se intervencí státu do této oblasti za účelem kvalitního hospodaření s přírodním bohatstvím.⁶³

3.3 Historie právní úpravy myslivosti v českých zemích

3.3.1 Období raného středověku

S tím, jak se myslivost postupně vyvíjela a jak se ozřejmoval její význam pro hospodaření v krajině, vyvstala potřeba ji určitým způsobem závazně regulovat. Počátky právní úpravy myslivosti možno detekovat již na přelomu prvního milénia, kdy muž řečený Hovora obdržel za odměnu hodnost lovčího u dvora Zbečno. Agendu lovčího představovala zejména péče o vymezené lovecké území a zvěř na něm žijící, dále příprava a organizace panských lovů a též dodávání zvěřiny knížecímu dvoru.⁶⁴ Právě vytvoření popsané hodnosti, která požívala značné autority, je dokladem relevance myslivosti a svědčí o prvotních snahách dát výkonu myslivosti určitý rámec, jehož dodržování bude garantovat lovčí a jeho aparát.

Vzhledem k výše popsanému charakteru práva myslivosti jakožto panovnického či knížecího regálu se pravidla pro lov lišila panství od panství. Zeměpánové si ve svých gruntech vytvářeli dle potřeby svá vlastní pravidla a stanovovali tak kupříkladu dobu lovu pro vybrané druhy zvěře či zakazovali určité způsoby lovu a pro případ jejich porušení zaváděli přísné sankce.

3.3.2 Centralizace právní úpravy v 16. až 18. století

Období 16. století sebou přináší centralizaci regulace myslivosti, neboť jsou vydávány tzv. lovecké instrukce pro komorní statky (první vydán roku 1568 císařem Maxmiliánem, další roku 1599 Rudolfem II.), které se sice formálně vztahovaly toliko na královské lesy, avšak postupně je přebírá i šlechta pro svá panství.⁶⁵ Jejich

⁶³ Na tyto tendence trefně upozorňuje B. Petr a poskytuje rovněž zajímavou paralelu s pojetím práva myslivosti v USA a Kanadě. Blíže viz PETR, Bohuslav. Ještě k právu myslivosti a jeho místu v systému věcných práv ve světle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti. *Právní rozhledy*. 2002, roč. 10, č. 3. s. 138. ISSN 1210-6410.

⁶⁴ Podrobněji viz ČERVENÝ, op. cit. sub 37, s. 41 a násl.

⁶⁵ ČERVENÝ, op. cit. sub 37, s. 43.

obsah byl již velmi podrobný a týkal se jak mysliveckého, tak lesnického hospodaření. Byla vymezena doba pro těžbu dřeva a vyklízení mýtin, což pramenilo ze snahy co nejméně plašit zvěř, zapovězena byla pastva dobytka v lesích a aby nebyla zvěř krácena na potravě, nesměly se sbírat ani žaludy a bukvice. Z obsahu instrukcí je evidentní vědomost tehdejších normotvůrců o provázanosti myslivosti a lesnictví a potřeby regulace obou těchto oborů ruku v ruce. Do jisté míry se v instrukcích projevila taktéž okolnost měnícího se hospodaření v krajině, jehož následkem byl úbytek početních stavů zvěře. Vrchnost dobře věděla, že pokud nebude změny v krajině reflektovat, zvěř představující jedinečnou součást přírody bude kriticky ohrožena. Proto místy až kazuistická pravidla, proto jejich důsledné vynucování a proto přísné sankce. Samostatnou kapitolou je potom pověstný boj proti pytláctví, který vygradoval v dobách vlády Marie Terezie a Josefa II., kteří nešetřili vskutku závažnými tresty.⁶⁶

Od celostátně uplatňovaných instrukcí se přešlo k tzv. loveckým řádům, předpisům oficiálně normujícím problematiku lovu na celém území českého státu. První lovecký řád byl vydán v roce 1641, následován dalšími v letech 1713, 1728 a 1743. Vývoj pak završil lovecký řád Josefa II. z roku 1786, jinak též nazývaný Patent o myslivosti (*Jagdordnung*).⁶⁷ Tento předpis se proslavil mj. výše zmíněným ostrým bojem proti pytláctví, neboť umožňoval zastřelení pytláka. Jeho úprava však byla převratná pojetím práva myslivosti jako samostatného věcného práva, jímž disponuje stát a které je nezávislé na vlastnictví k pozemku.⁶⁸ Právo myslivosti se dělilo na soukromé právo myslivosti vykonávané vlastníkem na jeho pozemcích a právo myslivosti náležející výhradně panovníku, díky němuž mohl tento lovit na cizí půdě jím vybrané druhy zvěře. Patent o myslivosti dále definoval pojem honitby, zakotvil dobu lovu a věnoval se i problematice škod působených zvěří, kdy brojil zejména proti zvěři černé.⁶⁹

⁶⁶ ČERVENÝ, op. cit. sub 37, s. 44 až 45.

⁶⁷ PETR, Bohuslav. *Nabývání vlastnictví originálním způsobem*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck. 2011, s. 21. ISBN 978-80-7400-332-5.

⁶⁸ K historickému kontextu práva myslivosti viz velmi srozumitelně PAŘÍZEK, Antonín. Zákon o honebním právu. *Lovecký obzor*. Praha: Nákladem vydavatele J.V.Rozmary. 1927, roč. XXV, s. 34.

⁶⁹ PETR, op. cit. sub 29, s. XVIII.

3.3.3 Kořeny moderní právní úpravy

Buržoazní revoluce v roce 1848 byly impulsem k přijetí nové právní úpravy, která znamenala obrat především v pojetí práva myslivosti, jelikož jeho výkon svázala s vlastnictvím pozemku. Říšský zákon č. 154 z roku 1849 stanovil minimální výměru honitby 115 ha, s výjimkou obecních pozemků. Celkově lze regulaci charakterizovat jako velmi stručnou, respektive úspornou, ale vzdor tomu pregnantní a postihující ty nejdůležitější oblasti výkonu myslivosti. Další posun v myslivecké legislativě znamenal zákon č. 49 z roku 1866, jenž reagoval na pokles stavů zvěře, pročež zpřísnil podmínky pro výkon práva myslivosti. Striktnější byly podmínky pro členství v honebním společenstvu, osoba vykonávající myslivost musela být držitelem loveckého lístku a již tehdy byly zavedeny lístky o původu zvěře. Vytvořen byl dokonce mechanismus řešení sporů o náhradu škody způsobenou zvěří.⁷⁰

Zákon z roku 1866 byl recipován Československou republikou a myslivost se dočkala legislativních proměn až v období okupace s účinností vládního nařízení č. 127/1941 Sb. Tato úprava rozlišovala honitby vlastní a společenstevní a určovala též jejich minimální výměry (115 ha, respektive 250 ha). Uchazeč o udělení loveckého lístku musel nově prokázat svoji odbornou kvalifikaci, nařízení navíc zohledňovalo otázku hodnocení trofejí či používání lovecky upotřebitelných psů. Poválečná regulace byla vtělena do zákona č. 225/1947 Sb., který myslivost vymezil jako součást zemědělské a lesní výroby. Pojetí práva myslivosti jakožto reálného práva bylo ponecháno, přičemž i nadále se honitby dělily na vlastní a společenstevní. Novinkou bylo zavedení funkce mysliveckého hospodáře a rovněž povinné členství v Československé myslivecké jednotě. V období komunistické nadvlády došlo ke schválení nového zákona o myslivosti č. 23/1962 Sb., jenž zaujal nový postoj ke koncepci práva myslivosti. Jeho stěžejní novelizace z roku 1992 je z dnešního pohledu chápána jako nešťastná, poněvadž doprovázela úpadek myslivosti v devadesátých letech minulého století.^{71,72}

⁷⁰ PETR, op. cit. sub 29, s. XVIII.

⁷¹ PETR, op. cit. sub 29, s. XIX.

⁷² BERGL, op. cit. sub 39, s. 10. Zde je výstižně popsán vývoj právní úpravy myslivosti v poválečném období, a to s důrazem na materiální prameny práva.

3.4 Výkon myslivosti

Pro účely této práce je nezbytné alespoň stručně popsat, jakým způsobem a v jakých podmínkách je v prostředí České republiky vykonávána myslivost, neboť díky tomu si čtenář snáze uvědomí okolnosti mající vliv na problematiku škod působených zvěří.

3.4.1 Honitba aneb *conditio sine qua non* výkonu myslivosti

Primárním a stěžejním předpokladem pro výkon myslivosti je existence honitby, tedy určitého prostoru, v jehož rámci může být myslivost vykonávána. V souladu se zákonnou dikcí tvoří honitbu pouze honební pozemky, které zároveň naplňují podmínku souvislosti ve smyslu § 2 písm. g/ zákona o myslivosti.⁷³ Zákon o myslivosti pak poskytuje nejen definici „souvislosti“ honebních pozemků, ale vymezuje taktéž honitbu a za pomoci negativního výčtu i kategorii honebních pozemků. Vedle toho je nutné, aby honitba byla uznána orgánem státní správy myslivosti a dosahovala minimální výměry dané zákonem, tj. 500 ha. Návrh na uznání honitby mohou podat subjekty předvídané v § 18 odst. 1 zákona myslivosti, a to jednak přípravný výbor honebního společenstva v případě honitby společenstevní, jednak vlastník honebních pozemků, pokud se jedná o honitbu vlastní. Správní orgán poté zhodnotí, zda honitba navržená k uznání splňuje zákonem stanovené podmínky, jejichž výčet uvádí § 17 zákona o myslivosti, a pakliže tomu tak je, honitbu obligatorně uzná. Na uznání honitby je tedy dán právní nárok, přičemž „úspěšný“ navrhovatel se stává jejím držitelem.⁷⁴

Výše popsaná charakteristika se týká tzv. volných honiteb, jejichž protikladem jsou obory, které zákon o myslivosti konstruuje jako specifický druh honitby. Podstatou obory je možnost intenzivního chovu zvěře na důkladně ohrazeném území⁷⁵, přičemž výměra tohoto území nesmí být dle § 17 odst. 7 zákona o myslivosti nižší než 50 ha. Držitel obory zvěř v ní umístěnou obhospodařuje po

⁷³ K pojmu souvislosti honebních pozemků viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15.11.2007, sp.zn. 9 As 69/2007. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. dne 24.2.2015].

⁷⁴ Dle § 2 písm. m/ zákona o myslivosti „držitelem honitby je osoba, které byla rozhodnutím orgánu státní správy myslivosti honitba uznána“. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 25.2.2015].

⁷⁵ Ustanovení § 2 písm. j/ zákona o myslivosti postihuje všechny stěžejní znaky obory.

všech stránkách a je tedy oprávněn ji i lovit. Díky uzavřenosti obory má přitom dobrý přehled o zvěři v ní umístěné, což implikuje potenciál vysoce kvalitního chovu zvěře a s tím související chovatelské úspěchy.⁷⁶ Vyjma chovatelských možností se obora od volné honitby prizmatem práva jednoznačně odlišuje, co se vlastnického práva ke zvěři týče. Zatímco zvěř žijící ve volných honitbách nenáleží nikomu (*res nullius*), u oborní zvěře je tomu naopak.⁷⁷ Problematika vlastnictví zvěře má poté významné konsekvence pro odpovědnost za škody, které zvěř z volných honiteb na straně jedné a zvěř oborní na straně druhé působí.

Český právní řád rozeznává dva druhy honiteb – společenstevní a vlastní. Zatímco společenstevní honitba je tvořena honebními pozemky, jejichž vlastnictví se tříští mezi mnohdy velké množství různých subjektů, které jsou substrátem honebního společenstva⁷⁸ jakožto držitele honitby, vlastní honitbu představují pozemky ve výlučném vlastnictví jednoho subjektu, který ji zároveň „drží“. Držitel honitby je oprávněn ji využívat takřikajíc ve vlastní režii, případně ji může pronajmout jinému vhodnému subjektu. Je přitom evidentní, že využití honitby honebním společenstvem se širokou členskou základnou působí přinejmenším těžkopádně, a proto v praxi často dochází k pronájmu společenstevních honiteb. Administraci vlastních honiteb jejich držiteli lze naopak hodnotit jako vysoce praktickou, neboť rozhodování se děje monokratickou cestou.⁷⁹

Jakkoliv zákon o myslivosti nevyklučuje v § 32 odst. 3 pronájem honitby jakékoliv fyzické či právnické osobě za splnění daných podmínek, vůdčím principem je přenechání honitby do užívání mysliveckému spolku, což vyhovuje legislativní definici myslivosti jako „spolkové činnosti“, tradičního to prvku české myslivosti. Ve vztahu k odpovědnosti za škody působené zvěří nutno upozornit, že členové spolku za jeho závazky solidárně ručí.

3.4.2 Hospodaření se zvěří

⁷⁶ Selektivnost odstřelu a další aspekty typicky uplatňované v oborních chovech samozřejmě závisí na rozloze obory, neboť výjimkou nejsou ani takové, jež čítají i několik set hektarů.

⁷⁷ Závěry odborné literatury však nejsou v tomto směru zajedno.

⁷⁸ Honební společenstvo je právnickou osobou veřejnoprávního charakteru, podrobnosti jejíhož vzniku upravuje zákon o myslivosti. K tomu podrobněji viz PETR, op. cit. sub 29, s. 80.

⁷⁹ Velká část vlastních honiteb je držena státem prostřednictvím státního podniku Lesy České republiky, s.p., který většinu z nich přenechává do užívání ve formě pronájmu vybraným subjektům.

Aby myslivost plnila svůj primární účel spočívající v obhospodařování zvěře jako jednoho z mnoha prvků ekosystému, stanoví se pro každou honitbu s ohledem na její přírodní podmínky⁸⁰ minimální a normované stavy vybraných druhů zvěře a každoročně se pak vypracovávají tzv. plány mysliveckého hospodaření vycházející ze sčítání zvěře. Zjednodušeně řečeno uživatel honitby provede na jaře sčítání normovaných druhů zvěře a na jeho základě vyhotoví plán odlovu tak, aby zvěř choval v mezích minimálních a normovaných stavů. Návazně jej předá držiteli honitby k vyjádření a k případné korekci a vše vrcholí finálním rozhodnutím orgánu státní správy myslivosti o výši přípustného odlovu. Výsledkem kvalitního mysliveckého plánování a jeho řádného plnění by měl být optimální početní stav zvěře v dané honitbě, který zajistí rovnováhu celého ekosystému a jeho minimální poruchy. Z teoretického hlediska se popsaný systém mysliveckého hospodaření může jevit efektivní, v praxi však svou funkci zdaleka neplní, což se negativně projevuje v nedostatečné a nekoncepční regulaci početních stavů zvěře, s čímž primárně souvisí škodlivé působení takovéto zvěře na okolní prostředí.⁸¹

Cílem této subkapitoly bylo krátce předesítní fungování myslivosti v praxi se zdůrazněním těch aspektů, které jsou relevantní pro meritum této práce, tj. jaké subjekty mohou vykonávat myslivost, v jakých druzích honiteb lze myslivost vykonávat a jakým způsobem probíhá hospodaření se zvěří. Jedná se pouze o zběžný nástin vybraných problémů, které budou rozvedeny v následujících kapitolách.

⁸⁰ Úživnost honitby, její kulturní skladba, nadmořská výška apod.

⁸¹ K mechanismu stanovení minimálních a normovaných stavů zvěře viz vyhlášku č. 491/2002 Sb., o způsobu stanovení minimálních a normovaných stavů zvěře a o zařazování honiteb nebo jejich částí do jakostních tříd. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

4. Zvíře a zvěř

Při vědomí tématu předmětné práce se v této kapitole sluší uvést podrobnější analýzu pojmu zvíře na straně jedné a jeho podskupin, mezi něž patří rovněž zvěř, na straně druhé. Právní úprava totiž není v tomto směru vyloženě jednoznačná a může vyvolávat pochybnosti. Zařazení a deskripce zvěře jakožto specifické skupiny živočichů v právním smyslu jsou nezbytné pro rozbor jejího škodlivého působení. Nejprve musí být objasněn škodlivý činitel a až posléze lze věnovat pozornost odpovědnosti za škody jím způsobené.

4.1 Zvíře

Mluvíme-li o zvířeti, máme na mysli smysly nadaného živého tvora, který je součástí životního prostředí spolu s námi a mnoha dalšími organismy. Uvedené vymezení odpovídá náhledu soukromého práva, které pojímá zvíře v komparaci s veřejnoprávními normami⁸² znatelně šířeji, neboť zahrnuje i živočichy bezobratlé.^{83,84} Prizmatem soukromého práva je živé zvíře hmotnou entitou a lze jej pojímat za způsobilý předmět právních vztahů. Rekodifikace soukromého práva v souladu s deklarovaným cílem vyňala zvíře z obecné kategorie věcí a posunula jej fakticky o řád výš. V současnosti tak disponuje zvíře zvláštním statutem, neboť dle § 494 o.z. není věcí, ale smysly nadaným živým tvorem se specifickým významem a hodnotou.⁸⁵ I přesto na něj možno aplikovat ustanovení o věcech v právním smyslu, avšak toliko přiměřeně s ohledem na povahu daného zvířete. Uvedený jev bývá také označován jako tzv. dereifikace („odvěcnění“) a konkrétně dereifikace zvířat se

⁸² Myšlen je zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, dle jehož § 3 písm. a/ se „zvířetem rozumí každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 10.3.2015].

⁸³ K tomu srovnej DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef; ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2014. ISBN 978-80-7478-370.

⁸⁴ K tomu srovnej definici zvířete v publikaci HENDRYCH, Dušan et al. *Právní slovník.* 3. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck. 2009. In: *Beck-online* [právní informační systém] Nakladatelství C.H. Beck [cit. 12.3.2015] Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

⁸⁵ Tomu odpovídá též úprava zvláštních druhů odpovědnosti za škodu, která rozlišuje škodu způsobenou zvířetem (§ 2933 o.z.) a škodu způsobenou věcí (§ 2936 o.z.).

považuje za moderní trend ve vyspělých právních kulturách a současně za projev změny vztahu člověka k přírodě, který již zvířata nepovažuje za „*bučící nástroje*“.⁸⁶

Aktuálnost a modernita tohoto přístupu svědčí o tom, že v historii tomu bylo právě naopak. Zvíře bylo nahlíženo jako kterákoliv jiná věc v právním smyslu, tj. např. talíř, automobil, dům apod. Ačkoliv tak nečinil výslovně, z § 285 obecného zákoníku občanského (dále jen „*o.z.o.*“) vyplývalo, že věcí bylo vše rozdílné od člověka a zároveň nesoucí užitnou hodnotu, tedy například i hospodářské zvíře.⁸⁷ Obč. zák. byl k reglementaci právního statusu zvířat obdobně indiferentní a v § 118 odst. 1 stroze uváděl, že předmětem právních vztahů jsou věci, případně práva a jiné majetkové hodnoty.⁸⁸ Nicméně doktrinální závěry ve vztahu k posledně jmenované úpravě naznačovaly, že zvíře vzhledem k jeho specifické povaze klasickou *res iuris* prostě není a býti nemůže.⁸⁹

Na straně druhé však není namístě do určité míry proklamativní dikci § 494 o.z. přeceňovat, na což bylo velmi trefně poukázáno v člancích I. Remundy⁹⁰ a Š. Kleina⁹¹, dle nichž vynětí zvířete z kategorie věcí má zanedbatelný význam pro jeho pozici jakožto předmětu občanskoprávních vztahů.⁹² I nadále s ním bude totiž nakládáno jako s kteroukoliv jinou hmotnou movitou věcí.

Plně se ztotožňuji s tvrzením, že potenciální benefit skýtá dereifikace zvířete *de facto* jen pro vlastníka zvířete, který například může nárokovat s ohledem na svůj blízký vztah k určitému domácímu mazlíčkovi náhradu škody v částce převyšující jeho obvyklou cenu, a to nejen z titulu náhrady nákladů za jeho ošetření dle § 2970 o.z., ale právě s ohledem na cenu zvláštní obliby (*preatium affectionis*). Integrovaní

⁸⁶ K tomu viz zvláštní část důvodové zprávy k o.z., § 494. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

⁸⁷ „*Všechno, co od osoby je rozdílné a slouží k užívání lidí, sluje věc v právním smyslu.*“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 8.3.2015].

⁸⁸ „*Předmětem občanskoprávních vztahů jsou věci, a pokud to jejich povaha připouští, práva nebo jiné majetkové hodnoty.*“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 8.3.2015].

⁸⁹ ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník I, II*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C.H. Beck. 2009. s. 641. ISBN 978-80-7400-004-1.

⁹⁰ REMUNDA, Ivo. Živé zvíře opravdu není věc? *Právní rozhledy*. 2011, roč.19, č. 15. s. 560. ISSN 1210-6410.

⁹¹ KLEIN, Šimon. Zvíře není věc aneb co přináší § 494 OZ. *Ad Notam*. 2013, roč. 19, č. 5. s. 17. ISSN 1211-0558.

⁹² Až kuriózní důsledky striktního hodnocení zvířete jako „*ne-věci*“ dovozuje KRATOCHVÍL, Vladimír. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku a v platném trestním zákoníku. *Právní rozhledy*. 2011, roč. 19, č. 19. s. 706. ISSN 1210-6410.

ochranu zvířat totiž konstituuje ve svých normách primárně právo veřejné, a to tradičně a po dobu, která značně přesahuje dosavadní životnost o.z.⁹³ Pomineme-li shora předestřené závěry o relativnosti dereifikace zvířete, pak usmrcené zvíře a jeho ostatky nutno bezpochyby považovat za *res iuris*, na rozdíl od ostatků lidských. Není-li totiž živé zvíře věcí (respektive je-li „ne-věcí“), pak u jeho mrtvých pozůstatků tomu musí být při využití argumentu *a contrario* právě naopak.⁹⁴

4.2 Zvíře není vždy zvířetem

Pokud právní úprava působí na určitých místech roztržštěně, je tomu tak nepochybně i co do pojmosloví ve vztahu ke specifickým skupinám zvířat. Zatímco o.z. pracuje s několika různými kategoriemi zvířat autonomně pro účely soukromoprávních vztahů, právní předpisy na poli veřejného práva vytváří kategorie odlišné, které s civilní úpravou nekorelují.⁹⁵ Ačkoliv bylo na tuto skutečnost poukázáno již v připomínkovém řízení při tvorbě o.z., nedočkala se náležitá reflexe, respektive rozdílné pojmosloví veřejnoprávních předpisů nebylo vzato v potaz s odkazem na větu druhou § 1 odst. 1 o.z.⁹⁶

4.2.1 Kategorizace zvířat dle o.z.

I přes kvantitu a různost legislativně ukotvených skupin zvířat možno akcentovat ty, které mají relevantní význam směrem ke zvířeti. V první řadě by proto mělo být zmíněno dělení na zvířata divoká a zajatá vyplývající z § 1046 odst. 1 a 2 o.z. Divoké zvíře označuje o.z. jako zvíře bez pána (*sine dominus*), jinými slovy jde ve spojení s § 1045 o.z. o *res nullius*. Povaha takového zvířete volně se pohybujícího krajinou vskutku vylučuje, aby jej někdo vlastnický ovládal. Protikladem nebo spíše subkategorií divokého zvířete je v souladu s § 1046 odst. 2 o.z. zajaté zvíře, které, vyjdeme-li z konstrukce tohoto ustanovení, nutno považovat za zvíře omezené na svobodě, jež bylo dříve divoké s tím, že jakmile se na svobodu dostane, nabývá

⁹³ S odkazem na autory výše citovaných článků se jedná především o zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání; zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník; či též současný zákon o myslivosti.

⁹⁴ LAVICKÝ, Petr et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654)*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H. Beck. 2014. s. 1747. ISBN 978-80-7400-529-9.

⁹⁵ Na toto zmatení upozorňuje publikace LAVICKÝ, op. cit. sub 94, s. 1748.

⁹⁶ Důvodová zpráva k o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

opětovně status divokého zvířete (*res nullius*), ledaže by jej vlastník bez prodlení a soustavně stíhal a hledal, případně bylo-li by dostatečně označeno.⁹⁷

Právní úprava v této souvislosti pracuje v § 1047 o.z. ještě s kategorií zkroceného zvířete, které lze podřadit pod pojem zvířete divokého. Základní diference mezi zajatým a zkroceným zvířetem spočívá v tom, že zajaté zvíře, ač omezeno na svobodě, si i nadále zachovává svou plachost a divokost a při první příležitosti se snaží ze svého zajetí utéct na svobodu.⁹⁸ Naproti tomu zkrocené zvíře svou plachost postupem času ztrácí a má tendenci se k člověku navracet, přičemž zkrocené může být nejenom divoké zvíře omezené na svobodě, ale rovněž divoké zvíře žijící ve volnosti, které získá k člověku důvěru a pravidelně se navrácí. Vlastník takto zkroceného zvířete pak logicky pozbývá své vlastnické právo ve chvíli, kdy zvíře svůj pud k návratu ztratí, což se v souladu s nevyvratitelnou právní domněnkou stane po uplynutí šesti týdnů od jeho zmizení. V tom okamžiku se podle § 1047 odst. 1 o.z. zvíře stává předmětem okupace, avšak toliko omezené.⁹⁹

V protikladu k divokému zvířeti dále stojí domácí zvíře explicitně zmiňované v § 1048 o.z. Obecně se vychází z toho, že domácí zvíře nežije ve volnosti a současně se přidržuje člověka¹⁰⁰, čehož nejtypičtějším příkladem budiž pes či kočka. Správně se přitom poukazuje, že chov jednotlivce určitého divoce žijícího druhu v domácnosti z něj nečiní domácí zvíře. Nadále tedy zůstává divokým zvířetem a v případě jeho útěku se proto postupuje dle ustanovení o zajatém či zkroceném zvířeti. Jinými slovy se kritérium „domáckosti“ zvířete neposuzuje podle individuálního případu, nýbrž dle obecného poznatku o tom, zda se konkrétní živočišný druh hodnotí jako domácí, respektive zdomácnělý, či nikoliv. Popsaný závěr má přitom relevantní konsekvence vzhledem ke znění § 1048 o.z., z něhož se

⁹⁷ Důvodová zpráva k tomu uvádí, že vlastník si podrží své vlastnické právo též ve dvou specifických případech, a to u divokých zvířat uniknuvších ze zoologické zahrady a v případě ryb v rybníku, který není veřejným statkem. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

⁹⁸ Typicky jde o zvěř chovanou v rozlehlých oborech, která si i přes omezení na svobodě udržuje svou divokost a plachost.

⁹⁹ „Zkrocené zvíře, které vlastník nestíhá a které se ani samo k vlastníkovi v přiměřené době nevrátí, ač mu v tom nikdo nebrání, se stává zvířetem bez pána a smí si je přivlastnit na soukromém pozemku jeho vlastník, na veřejném statku pak kdokoli.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 12.3.2015].

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

podává možnost zvíře opustit¹⁰¹, což však naráží na jeho „nevěcnou“ povahu¹⁰². Dosud uvedené čtyři kategorie zvířat možno na poli soukromého práva považovat za základní. Právní úprava obsažená v § 1049 o.z. je pouze jakýmsi vytknutím dvou namnoze speciálních případů - chovu zvířat v zoologické zahradě a ryb v soukromém rybníce – a činí tak z důvodu perzistence vlastnického práva ke zvířatům umístěným v těchto zařízeních pro případ jejich úniku.

4.2.2 Zvíře ve veřejném právu

Veřejnoprávní normy vycházejí z kategorizace příslušné tomu, co je předmětem jejich regulace. Při podrobnějším rozboru však můžeme tu či onu skupinu zvířat víceméně ztotožnit s občanskoprávní reglementací. Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, obsahuje definiční ustanovení, v němž přehledně zvířata kategorizuje a zároveň stručně tyto kategorie vymezuje. Ustanovení § 3 písm. b/ mluví o tzv. volně žijícím zvířeti a popisuje jej jako patřící k druhu, který žije v přírodě samovolně, přičemž není podstatné, zda je chováno v zajetí. To odpovídá civilistickému termínu „divoké zvíře“, nadto lze hodnotit definici jako výstižnější a komplexnější v porovnání s § 1046 o.z.

Stran zvířete v chované v oborách nutno upozornit na kategorii hospodářských zvířat (§ 3 písm. d/ zákona) a zvířat v zájmovém chovu (§ 3 písm. e/ zákona). Obě zahrnuje zvířata zajatá ve smyslu o.z., přičemž prvá kategorie se týká zvířat držených v zajetí primárně pro účely jejich ekonomického využití (maso, mléko), kdežto druhá kategorie míní zvířata, která jsou chována předně z důvodu potěchy či zájmu, což ovšem nevyklučuje jejich sekundární „ekonomické“ využití.¹⁰³ Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon, přebírá v tomto duchu kategorii hospodářských zvířat a v jejím rámci odlišuje navíc zvířata jateční chovaná pro masné zpracování (§ 3 odst. 1 písm.

¹⁰¹ K tomu srovnej § 6 zákona č. 246/1992 Sb.: „Nikdo nesmí zvíře opustit s úmyslem se ho zbavit nebo je vyhnat. Za opuštění zvířete se nepovažuje vypuštění zvířete do jeho přirozeného prostředí, pokud je to vhodné z hlediska stavu zvířete a podmínek prostředí.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 16.3.2015].

¹⁰² V tom lze dle některých názorů spatřovat kontraverznost občanskoprávní úpravy. Blíže viz KLEIN, op. cit. sub 91, s. 17. Autor zde upozorňuje na problematičnost opuštění zvířete jakožto aktu, který není žádoucí a může zakládat problémy nejen v rovině veřejnoprávní, ale též soukromoprávní (dobré mravy, veřejný pořádek).

¹⁰³ Obdobně se vyjadřuje i Důvodová zpráva k o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

d/ zákona). Nelze opomenout, že i tento předpis obsahuje v § 3 odst. 2 autonomní definici pojmu zvíře, a to překvapivě velmi širokou.¹⁰⁴

4.3 Zvěř

Předcházející část si vzala za cíl uvést stručný přehled různých kategorií zvířat zakotvených ve vybraných právních předpisech, a to tak, aby bylo možno z těchto kategorií následně vycházet při definici pojmu zvěře. Pojem zvěř zavádí platný zákon o myslivosti a obdobně jako předpisy shora uvedené jej definuje autonomně pro své potřeby. Tímto zároveň vytváří další z mnoha „zvířecích“ kategorií.

Definiční norma v § 2 písm. b/ zákona o myslivosti stanoví:

„Pro účely tohoto zákona se rozumí zvěří obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v písmenech c) a d);“¹⁰⁵

4.3.1 Zvěř jako věc ničí

Z citovaného ustanovení možno seznat, že zvěř prizmatem práva občanského patří do skupiny divokých zvířat, kdy jednotlivé druhy zvěře standardně žijí ve volnosti a jsou schopné takto přežít. V teorii a praxi panuje obecná shoda, že zvěř je věcí ničí (*res nullius*), neboť se volně pohybuje krajinou nezávisle na vlastnických hranicích pozemků a způsobilým předmětem vlastnického práva se stává až okupací, kdy je buď usmrcena či odchycena. Na straně druhé nejde o „čistý“ případ věci ničí tak, jak jej chápala římskoprávní nauka, neboť zvěř představuje *res nullius* pouze pro osoby oprávněné vykonávat právo myslivosti ve státem uznané honitbě.¹⁰⁶ Není to tedy tak, že by si snad mohl kdokoliv a kdekoliv zvěř přivlastnit právě ve smyslu archaického pravidla *in alieno venari licet*.

¹⁰⁴ „Kde se v tomto zákoně mluví o zvířatech, rozumí se tím podle povahy věci a okolností též sperma, vaječné buňky, embrya, násadová vejce, oplodněné jikry a plemeno včel.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 16.3.2015].

¹⁰⁵ Ustanovení § 2 písm. b/ zákona o myslivosti: In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 17.3.2015].

¹⁰⁶ FLORA, Martin. Odpovědnost za škody způsobené zvěří – základní principy platné právní úpravy. *Myslivost*. 2014, roč. 62, č. 11. s. 8. ISSN 0323-214X 46887. Tento závěr se velmi blíží závěrům Roučka, respektive Krčmáře. K tomu viz ROUČKA, op. cit. sub 60.

4.3.2 Zvěř jako volně žijící divoké zvíře

Množina divokých zvířat je velmi rozsáhlá a zahrnuje všechny v úvahu připadající druhy zvířat žijící standardně ve volnosti. Zvěř pak vytváří specifickou podmnožinu divokých zvířat a sestává ze živočišných druhů, jejichž taxativní výčet se *explicite* podává z § 2 písm. c/ a d/ zákona o myslivosti. V této souvislosti je potřebné odkázat na zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který je stěžejním předpisem na úseku ochrany životního prostředí a obsahuje v tomto směru komplexní právní úpravu¹⁰⁷, neboť se vypořádává s ochranou přírody a jejích jednotlivých složek. V ustanovení § 3 odst. 1 písm. d/ pak tento předpis určuje množinu volně žijících živočichů, kam řadí všechny živočišné druhy vyskytující se v přírodě samovolně.¹⁰⁸

Živočišné druhy označované zákonem o myslivosti jako zvěř jsou divokými zvířaty ve smyslu občanskoprávním a spadají zároveň do referenčního rámce zákona č. 114/1992 Sb. Vezmeme-li přitom v úvahu podstatu zákona č. 114/1992 Sb., kdy tento chrání na obecné úrovni všechny volně žijící druhy zvířat¹⁰⁹, je zajímavé dovodit, že zákon o myslivosti tím, že vypočtené živočichy pojímá do kategorie zvěře, ještě zkvalitňuje jejich ochranu.¹¹⁰ Ačkoliv myslivost bývá někdy velmi zjednodušujícím náhledem zužována toliko na „zabíjení“ zvířat bez dalšího, opak je do značné míry pravdou, což ostatně vyplývá z povahy myslivosti jako ochranné činnosti ve vztahu k přírodě (k tomu viz výše).

4.3.3 Zvěř a přípustnost jejího lovu

Zákon o myslivosti dále rozděluje zvěř do dvou skupin v závislosti na tom, zda ji lze obhospodařovat lovem, či nikoliv. V ustanovení § 2 písm. c/ vypočítává

¹⁰⁷ Dle § 2 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.: „Ochranou přírody a krajiny se podle tohoto zákona rozumí dále vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 18.3.2015].

¹⁰⁸ K tomu podrobněji viz MIKO, Ladislav; BOROVIČKOVÁ, Hana et al. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck. 2007, s. 80. ISBN 978-80-7179-585-8.

¹⁰⁹ K tomu viz § 5 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších změn.

¹¹⁰ K tomu viz PETR, op. cit. sub 29, s. 5-6.

živočišné druhy, které sice zvěři jsou, ale nelze je až na výjimku lovit, a to s ohledem na jejich mezinárodní ochranu, potažmo ochranu na úrovni vnitrostátní spočívající v zařazení do kategorie zvláště chráněných druhů¹¹¹. Zde možno zmínit jako příklad vlka euroasijského či vydra říční, z ptáků pak kormorána velkého.

Písmeno d/ téhož ustanovení zákona o myslivosti naproti tomu stanoví, které živočišné druhy jsou lovem obhospodařovatelné a jejichž stavy tedy mohou být účinně regulovány. Tyto druhy zvěře přitom ve většině případů není přípustné lovit celoročně, ale pouze ve vymezené době označované jako „doba lovu“, jejímž protikladem je „doba hájení“. Poněkud matoucí může být konstrukce, kdy určitý živočišný druh lovit lze (je uveden pod písm. d/), ale prováděcí vyhláška¹¹² ve vztahu k němu žádnou dobu lovu nestanoví, což fakticky jeho lov znemožňuje¹¹³. Tento jev však nesmí být ztotožňován s ochranou poskytovanou chráněným živočichům ve smyslu písm. c/, jejichž lov zákon vylučuje takřka absolutně (nejde pro ně stanovit dobu lovu). Prováděcí vyhlášku totiž Ministerstvo zemědělství dle potřeb novelizuje, a jakmile určitému druhu dobu lovu stanoví, jsou myslivci oprávněni jej aktivně lovit.

Shora uvedené dělení zvěře na dvě skupiny v závislosti na míře ochrany toho kterého druhu se významně projevuje právě, co se odpovědnosti za škody týče, když platná legislativa vychází z celkem logické presumpce, že tam, kde je regulace lovem absolutně vyloučena (§ 2 písm. c/ zákona o myslivosti), by nebylo přiměřené povínat uživatele honitby odpovědností za škodu, jíž tato chráněná zvěř způsobí, a proto zde odpovědnost zatěžuje stát¹¹⁴ (tato problematika bude podrobně rozebrána níže). To však na straně druhé implikuje závěr zákonodárce, že u lovem obhospodařovatelné zvěře (písm. d/), jejíž početní stavy lze lovem účinně snižovat, je namístež uživatele honitby odpovědným učinit.

¹¹¹ K tomu srovnej § 48 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších změn.

¹¹² Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 245/2002 Sb., jíž se stanoví doba a bližší podmínky lovu jednotlivých druhů zvěře, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

¹¹³ Tak je tomu v současnosti kupříkladu u tchoře stepního či tchoře tmavého.

¹¹⁴ K tomu viz zákon č. 115/2000 Sb., o náhradě škody způsobené vybranými druhy zvláště chráněných živočichů. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

4.3.4 Zvěř v zajetí

I zvěř jako každé jiné volně žijící divoké zvíře může být zajata či zkrocena, čehož typickým projevem jsou oborní chovy, v našich zemích velmi tradiční a v poslední době se rozvíjející. Jakmile dojde k odchycení zvěře a jejímu umístění do ohrazeného prostoru, který jí brání v útěku, stává se zajatým zvířetem ve smyslu občanskoprávním, avšak i nadále je s níže uvedenou výjimkou zvěři v intencích zákona o myslivosti. Zajmutím přitom zvěř přestává být věcí ničí, jak již bylo rozvedeno výše, a stává se předmětem vlastnického práva. Představitelná a v praxi nikoli výjimečná je i možnost zkrocení zvěře, což má opět za následek vznik vlastnického práva toho subjektu, který zvěř zkontroloval.¹¹⁵ Nabytí vlastnického práva ve zde uvedených případech přitom znatelně mění situaci stran odpovědnosti za škodu, kterou tato zvěř způsobí, neboť v souladu s obecnými předpisy občanského práva odpovídá za tuto škodu vlastník zvířete dle § 2933 o.z.

Problematika zvěře v zajetí má každopádně svá specifika a vyvolává sporné otázky. O. Zemandl¹¹⁶ se ve svém článku tomuto doposud nevyjasněnému fenoménu podrobně věnuje a poukazuje na skutečnost, že musí být striktně rozlišován právní status zvěře umístěné v oboře na straně jedné a právní status zvěře chované v zajetí na straně druhé. Navážeme-li na předcházející odstavec, jakmile dojde k odchycení a následnému omezení zvěře v jejím pohybu v určitém uzavřeném prostoru, ať už se jedná o oboru, voliéru, farmu apod., stává se způsobilým předmětem vlastnického práva a ztrácí status věci ničí, kterýžto názor se ustálil v doktríně¹¹⁷ a byl převzat i judikaturou¹¹⁸.

¹¹⁵ Je známo velké množství případů, kdy bylo nalezeno mládě prasete divokého, jehož odchov v zajetí způsobil jeho vysokou krotkost, a to až do té míry, že zdomácnělo.

¹¹⁶ ZEMANDL, Ondřej. K otázce vlastnictví zvěře v oboře. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 19. s. 673. ISSN 1210-6410.

¹¹⁷ Viz populární stanovisko publikované již v roce 1994 v časopise *Právník*. Vlastnictví zvěře chované v zajetí. *Právník*. 1994, roč. 5, č. 1. s. 81. ISSN 0231-6625.

¹¹⁸ K tomu viz rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 21.2.2006, sp.zn. 22 Cdo 980/2005 a ze dne 16.7.2008, sp.zn. 28 Cdo 4487/2007, které oba v odůvodnění výslovně odkazují na zmíněné stanovisko Ústavu státu a práva AV ČR. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

4.3.5 Formy zajetí zvěře

Prvým případem zajetí v širším (občanskoprávním) slova smyslu jest chov zvěře v oboře. Obora se považuje za specifický druh honitby, *ipso facto* se rozkládá na honebních pozemcích a zvěř v ní umístěná i nadále zůstává zvěří v tom smyslu, že podléhá mysliveckému plánování, lze ji obhospodařovat lovem apod. Nelze opomíjet, že zákon o myslivosti pracuje s pojmem držitele obory, jemuž byla obora jakožto honitba uznána a který o ni (oboru) pečuje, avšak zároveň nutně nemusí být vlastníkem zvěře, která se v oboře nachází. Zákon o myslivosti totiž výslovně kalkuluje se škodou způsobenou zvěří uniknuvší z obory a odpovědným činí držitele obory. O odpovědnosti vlastníka zvěře, pokud je tento odlišný od držitele obory, se naneštěstí nijak nezmiňuje.

Zákon o myslivosti pak v § 7 hovoří o zajetí v užším slova smyslu, čímž má na mysli všechny ostatní situace zajetí zvěře vyjma obory a rovněž vyjma tzv. farmových chovů. Jestliže v oboře i nadále zvěř zůstává zvěří, pak u farmových chovů o tento status přichází a naopak se stává hospodářským zvířetem, které je primárně chováno s cílem získání určitého ekonomického užítku (kožešina, maso apod.). Případný únik například jelena lesního z takového chovu do volnosti by jej proto nezbavil statusu hospodářského zvířete, jak konstatuje v citovaném článku O. Zemandl¹¹⁹ a zprostředkovaně též zákon o myslivosti v § 10 odst. 1¹²⁰, ale maximálně by se tento jedinec mohl stát při splnění podmínek stanovených v § 1046 odst. 2 o.z. zvířetem bez pána.¹²¹

Protipól farmového chovu, tedy chov zájmový, zahrnuje zvířata chovaná pro potěchu¹²², přičemž jedná-li se o zvěř, tato svůj status ani v zájmovém chovu neztrácí a unikne-li do volnosti, lze vůči ní bez problémů vykonávat právo myslivosti, pokud

¹¹⁹ ZEMANDL, op. cit. sub 116, s. 674.

¹²⁰ „Je zakázáno vlastníkům domácích zvířat, včetně zvířat ze zájmových chovů a zvířat z farmových chovů zvěře, nechat je volně pobíhat v honitbě mimo vliv svého majitele nebo vedoucího.“. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 20.3.2015].

¹²¹ K otázce farmového chovu zvěře viz též diskusi v Rodinných listech, op. cit. sub 40, s. 24. Diskusní příspěvek J. Douska.

¹²² K definici zvířete v zájmovém chovu viz též Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 19/2000 Sb.m.s., o sjednání Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

ovšem původní vlastník pozbyl své vlastnické právo v intencích o.z. Judikatura¹²³ sice vyslovila závěr, že v popsané situaci je možné zvěř uniklou ze zájmového chovu lovit, a to dokonce i přesto, že je označena evidenčními značkami ve sleších. Tuto interpretaci nicméně považují, vůbec v kontextu rekonstrukce soukromého práva, za problematickou, neboť ačkoliv jde o zvěř, jedná se současně i o předmět vlastnického práva, což je seznatelné z oněch značek. Vzhledem k perzistenci vlastnického práva v důsledku viditelného označení daného jedince (§ 1046 odst. 2 o.z.) vzniká v případě usmrcení tohoto jedince deliktní odpovědnost lovce vůči vlastníkovi. Sluší se každopádně doplnit, že odkazovaný rozsudek byl vydán správním soudem, předmětem jehož zájmu byla výhradně veřejnoprávní stránka posuzované věci, nikoliv její soukromoprávní aspekty.

Pojem zvěře evidentně skýtá mnoho nevyjasněných zákoutí spojených především s vlastnictvím zvěře a s tím související odpovědností za škodu, což logicky multiplikuje množství různých odpovědnostních režimů. Podstatné je si uvědomit, že živá zvěř může určitému subjektu vlastnický přináležet a ten by pak neměl být opomenut co do odpovědnosti za škodu touto zvěří způsobenou.

¹²³ Ke zvěři uniklé ze zájmového chovu viz rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27.7.2010, č.j. 51 Ca 7/2009-34. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

5. Právní úprava odpovědnosti za škody způsobené zvěří

5.1 Historie právní úpravy odpovědnosti za škody způsobené zvěří

V předchozích kapitolách byl předestřen stručný vývoj právní úpravy myslivosti a výkonu myslivosti na území našeho státu počínaje raným středověkem. V rámci této části se pokusím na tyto výklady navázat a postihnout ty nejpodstatnější momenty z historie právní regulace škod působených zvěří, neboť ruku v ruce s tím, jak byl v právu reflektován vývoj myslivosti, se tvůrci pravidel nutně museli vypořádat rovněž s problematikou škodlivého působení zvěře jakožto otázkou navýsost aktuální, která vyžadovala stále sofistikovanější a kvalitnější řešení. Právní instrumenty se v tomto směru napříč časem diferencovaly, stávaly se důmyslnějšími a přesněji zacílenými ve snaze eliminovat destrukční chování zvěře a kompenzovat jeho následky. Škodlivé chování zvěře se přitom, na rozdíl od práva, v čase nemění, ale naopak zůstává konstantní, z čehož logicky plyne jednoduchá rovnice, a to že čím kvalitnější právní úprava, tím nižší škodlivé následky a přiléhavější rozložení odpovědnostního břemene (alespoň v rovině teorie).

5.1.1 Období vlády Marie Terezie a Josefa II.

Právní úpravu náhrad škod působených zvěří zřetelně obsahuje až řád o myslivosti, jinak též všeobecný honební patent¹²⁴ z 28.2.1786 vydaný v době vlády osvícenského panovníka Josefa II.¹²⁵ Tehdejší pojetí práva honby (myslivosti) zůstávalo od raného středověku nezměněno, když se stále jednalo o exkluzivní právo náležející vrchnosti, nijak neodvozané od vlastnického práva k pozemku, jak ostatně potvrzovalo i zemské zřízení z roku 1753 vydané Josefovou matkou Marií Terezií.¹²⁶ Podstatným faktorem bylo nicméně zrušení nevolnictví, navrácení práva

¹²⁴ ČMMJ: Historie lovu a myslivosti. In: *cmmj.cz* [online]. [cit. 1.7.2015] Dostupné z: <http://www.cmmj.cz/Charakteristika-organizace/Historie-lovu-a-myslivosti.aspx>

¹²⁵ KUBEC, František. *Československé právo honební. Příručka pro posluchače vysoké školy zemědělského a lesního inženýrství v Praze*. 3. pozměněné vydání. Praha: Nákladem Spolku posluchačů zemědělského inženýrství v Praze s podporou Ústřední vydavatelské komise při Českém vysokém učení technickém v Praze. 1938. s. 1-2.

¹²⁶ Zmíněný řád (zřízení) odnímal právo honby i měšťanům a ponechával jej tudíž pouze šlechtickému stavu v čele s panovníkem.

odvolacího a především práva vlastnit půdu selskému lidu v roce 1781.¹²⁷ Navazující rozvoj zemědělského hospodaření charakteristický především zvětšováním obdělávaných ploch a pěstováním nových plodin však v kontextu nárůstu početních stavů vybraných druhů zvěře, a to pro jejich nekoncepční lov z titulu výsadního vrchnostenského práva bez ohledu na vlastnické právo k pozemkům, pochopitelně vedl k nárůstu škod, které zvěř působila, přičemž hlavním „škodlivým“ faktorem byla v tomto ohledu nejen zvěř černá, ale rovněž zvěř vysoká a drobná.¹²⁸ Poddaní tak pod náporům zvyšujících se početních stavů zvěře velmi trpěli a přicházeli o nezanedbatelnou část své úrody, když navíc byli i nadále povinni „z roboty honiti“, tj. na příkaz vrchnosti jí při lovu nadhánět zvěř.¹²⁹

Na uvedený trend výslovně reagoval výše zmíněný patent z dílny císaře Josefa II., jenž zakotvil hned několik podstatných pravidel. Jednak bylo nově možné chovat černou zvěř pouze v dokonale ohrazených oborách, čehož cílem bylo dostat její početní stavy pod náležitou kontrolu a zároveň ji vyhubit ve volných honitbách. Krajské úřady byly oprávněny nařídít z titulu svého exekutivního postavení, aby držitel honitby snížil početní stavy zvěře, pakliže se přespříliš rozmnožila. Majitelům pozemků byl poskytnut prostor k výkonu prevenční či přesněji řečeno ochranné činnosti proti pronikání zvěře na jejich pozemky, a to s využitím oplocení, hlubokých příkopů či aktivního vyhánění zvěře z pole. Explicitně bylo kalkulováno s povinností nahradit škody způsobené zvěří na polních plodinách, vinicích a ovocných sadech ze strany toho, komu náleží právo honby, tj. pána myslivosti.¹³⁰ „*V tom smyslu mluví honební řád z 28. února 1786 o majitelích panských lovišť a o držitelích velké a malé honitby, kteříž jsou oprávněni ve svých honebních obvodech všeliké druhy zvěře chovati, chytati, stříleti, honiti a štváti, pokud se tak děje beze škod jakýchkoli držitelů pozemků, za kteréž škody pán honitby bude přidržěn k náhradě.*“¹³¹ Popsanou právní úpravu možno hodnotit jako pomyslnou první naději na cestě za lepší regulací náhrad škod zapříčiněných zvěří.

¹²⁷ BARTÁK, Jan. *Za nový zákon o myslivosti*. Benešov: Nákladem spisovatelovým. 1900. s. 5.

¹²⁸ Pro tehdejší rolníky představovala zvěř převážně jen škodlivý faktor ve vlastnictví cizích lidí, kteří však za její poškozující projevy poskytovali jen minimální kompenzace. K tomu viz VAVROUCH, František. *Myslivost a zemědělství. Stráž myslivosti*. 1933, roč. 11, č. 14, s. 201.

¹²⁹ VAVROUCH, op. cit. sub 128, s. 201.

¹³⁰ K tomu viz výňatek z nálezu správního soudu týkající se ustanovení § 45 zákona o myslivosti z roku 1866. In: *Zákony o myslivosti*. Písek: Nakladatelství Jaroslava Buriana, knihkupectví pro literaturu lesnickou a loveckou. 1898. s. 38.

¹³¹ POLÁČEK, Václav. *Výklad honebního zákona českého i moravského*. Písek: Nakladatelství Jaroslava Buriana, odborné knihkupectví pro literaturu lesnickou a loveckou. 1916. s. 3.

5.1.2 Porevoluční období I. (1848 – 1866)¹³²

Vlna tzv. buržoazních revolucí, které zachvátily Evropu v polovině 19. století, a její následky nejen v oblasti politické, ale zejména v oblasti právní, jsou notorietou, jejíž konotace netřeba dále přibližovat. V rovině myslivecké legislativy vyvolala emancipace poddaných a na to navazující rozvoj občanské společnosti a doktríny lidských práv koncepční obrat v pojetí práva myslivosti, čehož explicitním projevem budiž ustanovení § 1 císařského patentu z roku 1849, jímž se upravuje vykonávání myslivosti (dále jen „**císařský patent o myslivosti**“), dle něhož „*právo myslivosti na cizím pozemku jest zrušeno*“.¹³³ Roku v ruce se zrušením poddanství na základě tzv. vyvazovacího patentu z roku 1848¹³⁴ derogoval císařský patent o myslivosti v § 3 povinnost „z roboty honiti“ či jiné povinnosti při honbě konati.¹³⁵ Ustanovení § 11 císařského patentu o myslivosti stran náhrady škody stanovilo:

*„Každý majitel gruntu má právo, žádati náhradu za škodu zvěří a myslivosti učiněnou a vymoci jí dle nařízení vydaných proti osobám fysickým nebo morálním, jimž dle tohoto patentu přísluší myslivost provozovati.“*¹³⁶

Citované pravidlo již tehdy rozlišovalo mezi škodou způsobenou zvěří na straně jedné a škodou, jež vznikla v příčinné souvislosti s výkonem myslivosti na straně druhé. Zatímco prve zmíněné nutno zřejmě považovat za odpovědnost objektivní bez možnosti liberace, druhé v pořadí je spíše projevem subjektivní odpovědnosti, z níž bylo možné se pravděpodobně exkulovat. Břemeno odpovědnostní povinnosti nesl provozovatel myslivosti, kterým byl buďto držitel uzavřené obory podle § 4 císařského patentu o myslivosti, nebo majitel spojených gruntů o rozloze nejméně 200 jiter dle § 5 daného patentu a konečně se mohl stát provozovatelem ten, jemuž honební právo propachtovala obec na pozemcích v jejím okrsku, ledaže myslivost provozovala ve vlastní režii, jak se podává z § 7 patentu.¹³⁷ Předestřenou „patentní“ úpravu možno hodnotit jako do určité míry „nouzovou“,

¹³² Vzhledem ke specialitě ustanovení honebních předpisů o náhradě škody se v otázkách obecných jakožto *lex generalis* uplatnil o.z.o.

¹³³ BARTÁK, op. cit. sub 127, s. 6.

¹³⁴ POLÁČEK, op. cit. sub 131, s. 3.

¹³⁵ BARTÁK, op. cit. sub 127, s. 6.

¹³⁶ BARTÁK, op. cit. sub 127, s. 7.

¹³⁷ BARTÁK, op. cit. sub 127, s. 6. a rovněž KUBEC, op. cit. sub 125, s. 2-3.

neboť její rozsah se omezil na pouhých 13 ustanovení. Navzdory tomu dostatečně postihovala neuralgické body provozování myslivosti včetně náhrady škod působených zvěří, což potvrzuje relativně dlouhá doba její účinnosti v některých zemích českého království.¹³⁸

5.1.3 Porevoluční období II. (1866 – 1947)

Císařský patent o myslivosti z roku 1849 se postupem času ukázal být vzhledem ke své úspornosti nedostačujícím. Zvýraznila se potřeba přijetí nové a komplexní právní úpravy, která by se vyrovnávala se všemi podstatnými aspekty výkonu myslivosti, náhradu škody nevyjímaje. Pro oblast Čech se tak stalo zákonem č. 49 ze dne 1.6.1866, regulace pro ostatní země království následovaly v různých intervalech posléze. Ačkoliv se jednalo o první zákon tohoto druhu vydaný na našem území, jeho aplikaci provázela převážně skepse a nespokojenost, neboť se ukázal být mezerovitým a nedostatečným.¹³⁹ Pravidla o náhradě škody se koncentrovala v § 45 a 46, kdy klíčové z hlediska odpovědnosti za škody bylo hmotněprávní ustanovení § 45, které uvádělo:

„Držitelé pozemků mají právo žádati náhrady za škodu honbou a zvěří učiněnou. Stala-li se škoda honbou, povinen jest ji nahraditi pán myslivosti (§. 24), stala-li se zvěří, povinno jest náhradou společenstvo honební, a jde-li o škodu na enklávách nebo na pozemcích k honbě přikázaných, povinen jest ji nahraditi ten, kdo má právo provozovati myslivost.

Tento oprávněný má však toho vůli, chrániti enkláv nebo pozemků k honbě přikázaných od škody, kterou by zvěř učiniti mohla, zahražením aneb jiným opatřením, ježto držiteli pozemků v užívání jich není na újmu.

*Není li ve smlouvě o pronajmutí myslivosti nebo v nějaké jiné úmluvě mezi stranami učiněné nic jiného ustanoveno, vyhledána budiž náhrada soudem smluvčím, k tomu zřízeným.*¹⁴⁰

¹³⁸ Jak poukazuje Kubec v publikaci sub 125 na s. 3, na Moravě byl samostatný honební zákon vydán teprve v roce 1895 a ve Slezsku dokonce až v roce 1903. Do té doby se postupovalo dle císařského patentu o myslivosti z roku 1849.

¹³⁹ BARTAK, op. cit. sub 127, s. 8.

¹⁴⁰ Zákony o myslivosti, op. cit. sub 130, s. 38.

Citované ustanovení rozlišovalo tři různé skutkové podstaty, kdy vzniká odpovědnost za škodu. V první řadě šlo o škodu způsobenou honbou (dnešní terminologií provozováním myslivosti) nebo v souvislosti s ní¹⁴¹, přičemž odpovědným subjektem byl pán myslivosti¹⁴², zatímco držitel pozemku měl právo náhradu škody požadovat. Dle tehdejší literatury šlo o odpovědnost objektivní s tím, že pán myslivosti poté, co poskytl držiteli pozemku náležitou kompenzaci, měl právo regresního postihu vůči osobám bezprostředně škodu zavinivším.¹⁴³ Důležitý byl v tomto ohledu poznatek, že zmíněná skutková podstata se omezuje toliko na poškození pozemku a plodin na něm vzešlých.¹⁴⁴

Dále zákon výslovně pamatoval na palčivou otázku škodlivého působení zvěře, když objektivní odpovědností za tuto škodu zatěžoval honební společenstvo, šlo-li o společenstevní honitbu, ve vlastní honitbě se naopak s náhradou nepočítalo, neboť oprávněná a povinná osoba byly jedna a táž. Na straně druhé se nicméně vycházelo z toho, že držitelem pozemku může být nejen jeho vlastník, ale rovněž nájemce či pachtýř.¹⁴⁵ Pak bylo nutno činit odpovědným za škodu způsobenou zvěří i samotného držitele honitby vlastní. Opačný přístup by znamenal právní nonsens. Specifickou odpovědnostní problematiku konečně představovala škoda způsobená zvěří na enklávách nebo na pozemcích přikázaných k honbě. Nikoliv nečekaně nesl odpovědnost za tuto škodu subjekt vykonávající v daném speciálním území myslivost, což byl v případě enkláv držitel honebních pozemků s nimi „nejvíce hraničících“¹⁴⁶.

Za škodu způsobenou zvěří na honebních pozemcích se považovalo ožírání pěstovaných plodin, rozrytí pozemků, podupávání plodin, ohryz a okus atp. Zákon o myslivosti z roku 1866 pochopitelně počítal s prevenčními opatřeními, jež naneštěstí zakotvoval v § 39 nikoliv jako povinnost, ale toliko jako možnost držitelů pozemků. Nebylo přitom výjimkou, že zabraňující opatření jako ohrazování pozemků či působení hluku činil namísto držitele pozemku subjekt k honbě oprávněný, což jej

¹⁴¹ Typicky škoda způsobená loveckým hostem či loveckým personálem.

¹⁴² Vycházejí z § 24 zákona o myslivosti z roku 1866 jde o nájemce honitby, vlastníka samostatné honitby či znalce vykonávajícího na účet honebního společenstva právo myslivosti.

¹⁴³ POLÁČEK, op. cit. sub 131, s. 73.

¹⁴⁴ BRYCHTA, František. Náhrada škody způsobené honebním hostem. *Stráž myslivosti*. 1933, roč. XI., č. 12, s. 171.

¹⁴⁵ POLÁČEK, op. cit. sub 131, s. 74-75.

¹⁴⁶ K tomu viz dle § 5 zákona o myslivosti z roku 1866. In: *Zákony o myslivosti*, op. cit. sub 130, s. 10.

ale na straně druhé nezbavovalo povinnosti nahradit vzniklou škodu, ledaže by prokázal zmaření jím provedených opatření zaviněním poškozeného.¹⁴⁷ Procesní rovina odpovědnosti za škodu byla pojata celkem pozoruhodně, neboť svěřovala pravomoc k rozhodování sporů tzv. smluvním (rozhodčím) soudům, ledaže by se strany dohodly jinak. V jejich čele stál státem jmenovaný vrchní rozsudí, zbylá místa obsazovaly strany svými „důvěrníky“, každá po dvou, jak se podává z § 46 zákona o myslivosti z roku 1866.¹⁴⁸

Jak vidno, český honební zákon z roku 1866 vykazoval určité zjevné nedostatky, na které bylo poukazováno v odborných kruzích, a nemálo námitek směřovalo i do oblasti odpovědnosti za škodu. Absentovala výslovná úprava ručení členů honebního společenstva za jeho závazek k náhradě škody způsobené zvěří, stejně tak nebyla nijak reglementována odpovědnost za škody způsobené zvěří, která unikla z obory.¹⁴⁹ Na mezerovitost bylo upozorňováno i v souvislosti se jmenováním vrchních rozsudí. Zmíněné úvahy braly svůj základ v rozsahu škod, které zvěř působila rolníkům. Šlo fakticky o střet myslivosti se zemědělským hospodařením, což implikovalo potřebu sladit tyto dvě pro přírodu nepostradatelné činnosti tak, aby bez problémů koexistovaly. Bylo totiž očividné, že škody způsobené rolníkům převyšovaly únosnou mez a byly jednoznačně nad rámec toho, co bylo přínosem myslivosti pro krajinu. Z těchto důvodů proto renomovaní odborníci volali po novém zákonu o myslivosti a sami předkládali „své“ legislativní návrhy.^{150,151}

V roce 1929 byl honební zákon z roku 1866 významně novelizován zákonem č. 28 v reakci na velmi tvrdou a dlouhou zimu, během níž se dost výrazně propadly početní stavy zvěře. Cílem zákona bylo prostřednictvím omezení lovu zvěře obnovit její původní stavy. Zvýšená restrikce lovu však znamenala zejména pro oblasti, kde zvěř tolik zdecimována nebyla, hrozbu zvýšení jí působených škod. Na tuto situaci

¹⁴⁷ POLÁČEK, op. cit. sub 131, s. 71-72.

¹⁴⁸ Viz Vzorec žaloby o náhradu škody honbou učiněné. In: *Zákon o myslivosti a zákon lesní*. Praha: Tiskem a nákladem Jindřicha Mercyho. 1880. s. 10.

¹⁴⁹ Na rozdíl od moravského honebního zákona. K tomu viz POLÁČEK, op. cit. sub 131, s. 74.

¹⁵⁰ SRB, Edvard. *Výklad zákona o myslivosti platného pro království České*. Praha: Nakladatelství A. Reinwart v Praze. s. 3. a násl.

¹⁵¹ BARTÁK, op. cit. sub 127, s. 8 a násl.

přímo dopadal § 5, dle něhož bylo umožněno požádat o povolení odlovu i v době hájení a škodám tak zamezit.¹⁵²

Pro porovnání rozdílné kvality právní úpravy se sluší učinit krátký exkurs o honebním zákonu platném v markrabství Moravském ze dne 26.7.1912, č. 4 z roku 1914, neboť rozsah a pregnance zakotvení odpovědnosti za škody způsobené zvěří byly v porovnání se zákonem o myslivosti z roku 1866 platným v Čechách na mnohem vyšší úrovni. Uvedený zákon věnoval problematice odpovědnosti za škodu úctyhodný prostor 25 ustanovení, počínaje § 68 a konče § 93, a věnoval se jak hmotněprávním, tak procesněprávním otázkám. Tradičně rozlišoval škodu způsobenou honbou, za niž odpovídal subjekt oprávněný k honbě (majitel honitby vlastní, nájemce honitby, znalec v oboru myslivosti), samozřejmě s právem regresu vůči bezprostředně zavinvším osobám, a škodu způsobenou zvěří na pozemcích a plodinách dosud nesklizených, za niž nesl odpovědnost taktéž subjekt oprávněný k honbě. Zákon přitom explicitně ve zvláštním ustanovení předpokládal jeho odpovědnost i za škodu způsobenou zvěří, již nelze lovit, zvěří přeběhnuvší odjinud a konečně zvěří uniklou z obory. V případě oborní zvěře měl odpovědný subjekt právo regresu vůči majiteli obory, naproti tomu u zvěře nikoliv lovné žádné zmírnění v úvahu nepřípadalo.

Dopodrobna bylo pamatováno i na odpovědnost za škodu, jíž zvěř způsobila jednak na pozemcích, kde „výkon honebního práva přestává“ (dnešní terminologií nehonební pozemky), jednak v zahradách ovocných a zelinářských, v sadech, školkách a na mladých stromcích porůznu rostoucích. I zde překvapivě vznikala odpovědnostní povinnost oprávněného k honbě, a to tehdy, pokud dostatečná zabraňující opatření selhala a zvěř i jim navzdory škodu způsobila. Jakkoliv zákon zjevně upřednostňoval práva rolníků a zajišťoval jim náhradu škody ze strany osob vykonávajících myslivost i tam, kde to nebylo legitimní, sankcionoval nedbalé hospodáře, kteří otáleli se sklizní, potažmo s odvozem plodin už sklizených z pozemku, a to tím způsobem, že jejich právo požadovat kompenzaci vylučoval. Soustavu hmotněprávních ustanovení navíc vhodně doplňoval § 93, který ponechával

¹⁵² SRB, Edvard. *Nový zákon honební*. 2. značně rozmnožené vydání. Praha: Nakladatelství A. Reinwart v Praze.

zainteresovaným stranám prostor ke smluvní úpravě náhrady škody způsobené jak honbou, tak zvěří.¹⁵³

5.1.4 Vládní nařízení z roku 1941

Je smutným faktem, že zatracovaný zákon o myslivosti z roku 1866 se nepodařilo navzdory mnoha hlasům nahradit přílehavějším a kvalitnějším právním předpisem, ačkoliv k tomu v období existence tzv. první republiky nepochybně byly dány vhodné podmínky. Komplexní regulace myslivosti tak spatřila světlo světa paradoxně v době protektorátní nesvobody, a to ve formě vládního nařízení č. 127 z roku 1941, doplněného prováděcím vládním nařízením č. 128 z téhož roku. Úprava náhrady škody způsobené zvěří byla obsažena v § 44 až 47 a přehledně umístěna v jednom oddíle společně s úpravou ochranných opatření před škodami a úpravou odpovědnosti za škodu způsobenou honbou, procesní ustanovení nevyjímaje.¹⁵⁴

Za škody způsobené zvěří se odpovídalo pochopitelně tehdy, pokud k jejich vzniku došlo na honebních pozemcích ve smyslu poškození pozemku samého nebo plodin na něm vzešlých, naproti tomu při poškození nehonebních pozemků („*pozemky na kterých je myslivost v klidu nebo na kterých nesmí být vykonávána*“) byla odpovědnost z logiky věci vyloučena. Právní úprava navíc dále diferencovala, a to jednak co se druhů škodící zvěře týkalo, jednak stran odpovědných subjektů. Odpovídalo se jen za škody způsobené zvěří spárkatou, divokými králíky, bažanty a zajíci¹⁵⁵. Zbývající druhy zvěře z pohledu zákonodárce zřejmě tak výrazný škodlivý potenciál neměly a byla-li jimi škoda způsobena, odpovědnosti to vzniknout nedávalo. Poškozený pak takovou škodu musel sanovat ze svých prostředků.

Jiný odpovědnostní režim panoval u honiteb společenstevních, kdy odpovídalo honební společenstvo, ledaže by ve smlouvě o propachtování honitby odpovědnostní povinnost převzal pachtýř, jiný v případě honebních pozemků

¹⁵³ Kompletní znění moravského honebního zákona z roku 1914 včetně prováděcích předpisů a vzorců obsahuje *Pišova sbírka zákonů pro Moravu. IV: Nový honební zákon pro markrabství Moravské*. Brno: Nakladatel a knihkupec A. Piša. 1914.

¹⁵⁴ SOUKUP, Tomáš; KÁNSKÝ, Zdeněk. *Nové předpisy o myslivosti*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart. 1941. 372 s.

¹⁵⁵ Odpovědnost za škodu způsobenou bažanty nebo zajíci musela být výslovně honebním společenstvem převzata smlouvou, v opačném případě nemohla vzniknout.

přičleněných k vlastní honitbě, kdy odpovídal oprávněný k výkonu myslivosti, a to i za škodu způsobenou zajíci nebo bažanty¹⁵⁶.

Naprosto odlišný odpovědnostní režim pak zaváděl zákon ve vlastních honitbách. V těchto byli oprávnění k výkonu myslivosti v porovnání s honebními společenstvy zvýhodněni, jelikož odpovědnostní povinnost vůči poškozenému měli, nebylo-li smluvně ujednáno jinak, pouze v situaci, kdy buďto škodu zavinili nedostatečným odstřelem nebo neprovedli ochranná opatření. Tento moment je přitom velmi pozoruhodný, ani ne tak tím, že zákonodárce z určitého důvodu favorizoval vykonavatele myslivosti ve vlastních honitbách, jako zejména tím, že jejich zákonná odpovědnost vykazovala zjevně subjektivní, nikoliv objektivní charakter. Explicitně se totiž počítalo s jejich zaviněným vadným jednáním (nedostatečný odstřel, neprovedení preventivních opatření), přičemž důkazní břemeno, že ke škodě došlo v příčinné souvislosti právě s tímto jednáním, tížilo poškozeného.

Zákonodárce každopádně sankcionoval i poškozeného, *in concreto* za nedostatečnou prevenční činnost, který byl tímto motivován kooperovat s uživateli honiteb a snažit se škodám aktivně zabraňovat. Z toho důvodu nemohl na odpovědných subjektech požadovat náhradu škody, pakliže znehodnotil preventivní opatření jimi učiněná, nebo neprovedl-li sám potřebná zabraňující opatření. Dle doktríny cílilo toto pravidlo na nežádoucí praxi vlastníků pozemků, kteří mohli záměrně vznik škod podporovat s vidinou finanční kompenzace převyšující škody skutečně vzniklé.¹⁵⁷ Nehradila se ani škoda, jíž zvěř způsobila na zahradách, vinicích, školkách atd.¹⁵⁸, jestliže za účelem jejich ochrany vlastník neprovedl obvyklá ochranná opatření, tedy taková odpovídající péči řádného hospodáře (kupříkladu vybudování plotu z drátěného pletiva ve výšce 180 cm proti zvěři jelení a daňčí).¹⁵⁹

¹⁵⁶ BRANDSTILLER, František. *Právo myslivosti*. Nákladem vlastním. 1941. s. 88. Uvedená publikace je de facto průvodcem vládním nařízením č. 127/1941.

¹⁵⁷ SOUKUP; KÁNSKÝ, op. cit. sub 154, s. 154.

¹⁵⁸ Kompletní výčet daných kultur obsahuje § 47 odst. 2 vládního nařízení č. 127 z roku 1941.

¹⁵⁹ BRANDSTILLER, op. cit. sub 156, s. 90.

Právní úprava vládního nařízení na rozdíl od zákona o myslivosti z roku 1866 pamatovala též na škodu způsobenou zvěří uniknuvší z obory.¹⁶⁰ Subjektem odpovědným za takovouto škodu byl ten, kdo z titulu uživatelského oprávnění vykonával nad oborou dohled (vlastník, pachtýř apod.). Odpovědnost nicméně vznikala za splnění dvou podmínek. V první řadě musela škodu zapříčinit spárkatá zvěř, přičemž tehdejší doktrína dovozovala, že za škodu způsobenou jinou než spárkatou zvěří uniklou z obory odpovídá oprávněný k výkonu myslivosti v honitbě s oborou sousedící.¹⁶¹ Navíc tato uniknuvší spárkatá zvěř musela být chována v oboře v rozsahu převyšujícím obvyklou míru. Uživatel obory tak byl fakticky sankcionován za to, že se mu zvěř v oboře přemnožila, utekla a páchala škody. Bylo-li však oborní ohrazení poškozeno v příčinné souvislosti s událostí vyšší moci nebo konáním třetí osoby (ponechání otevřených vrat), odpovědnost nemohla vzniknout.

Závěrem nelze nezmínit lhůtu k uplatnění náhrady škody, která dle § 49 vládního nařízení č. 127 z roku 1941 činila pouhopouhé 3 dny, byla (vcelku pochopitelně) prekluzivní a počínala dnem, kdy se poškozený o škodě dozvěděl nebo při náležitě péči dozvědět mohl. Ohlášení škody se podávalo u starosty příslušné obce v písemné formě či do protokolu. Při odmítnutí přihlášky pro opožděnost byla poškozenému zajištěna soudní ochrana v nesporném řízení.¹⁶²

5.1.5 Zákon o myslivosti z roku 1947

Praxe i doktrína v poválečném a velmi převratném roce 1948 s nadšením vítaly novou právní úpravu myslivosti konsolidovanou v zákoně o myslivosti č. 225 z roku 1947, který zaujal již tím, že jeho legisvakanční lhůta činila toliko 24 hodin (31.12.1947 byl vyhlášen ve Sbírce zákonů a nařízení a 1.1.1948 nabyl účinnosti).¹⁶³ Nepochybný posun směrem vpřed zaznamenala i reglementace odpovědnosti za škodu, která se v porovnání s vládními nařízeními z roku 1941 vyjasnila a

¹⁶⁰ Dle § 43 vládního nařízení č. 127/1941 bylo jedním ze základních prevenčních opatření pěstitelské omezení, podle něhož černou zvěř bylo dovoleno ve větším počtu chovat výhradně v oboře s dostatečně kvalitním oplocením. Vysazování černé zvěře do volnosti bylo zakázáno, stejně tak divokých králíků.

¹⁶¹ SOUKUP; KÁNSKÝ, op. cit. sub 154, s. 151.

¹⁶² SOUKUP; KÁNSKÝ, op. cit. sub 154, s. 160.

¹⁶³ K tomu viz popis geneze zákona č. 225/1947 Sb. zák. a nař. v publikaci ŠNOPL, Karel. *Výklad zákona o myslivosti*. Praha: Nakladatelství Brázda. 1949. s. 4–8.

zprehlednila¹⁶⁴. Jádro celé problematiky bylo obsaženo v § 40 zákona o myslivosti z roku 1947, který po vzoru svých „předchůdců“ rozlišoval ve svém prvním odstavci škodu způsobenou výkonem práva myslivosti¹⁶⁵ na straně jedné a škodu způsobenou zvěří na straně druhé. Společným jmenovatelem obou skutkových podstat byl objektivní charakter odpovědnosti¹⁶⁶, omezení na vybrané druhy kultur (zemědělské pozemky, nesklizené polní plodiny, vinná réva a lesní porosty) a fakt, že odpovědnou osobou byl myslivecký hospodář, jinými slovy ten subjekt, který byl oprávněn vykonávat v honitbě právo myslivosti dle § 21 odst. 1 zákona o myslivosti z roku 1947. Zatímco nárok na náhradu škody způsobené výkonem práva myslivosti byl dán bez zřetele k tomu, zda ke škodě došlo na honebním či nehonebním pozemku¹⁶⁷, škodu způsobenou zvěří bylo možno nárokovat vůči odpovědnému subjektu pouze za předpokladu, že se udála na pozemku honebním, což bylo naprosto legitimní a explicitně to stanovil § 41 odst. 5 zákona o myslivosti z roku 1947.¹⁶⁸

Odpovědnost mysliveckého hospodáře za škodu způsobenou zvěří se však omezovala výhradně na škodlivé působení tzv. užitkové zvěř včetně zvěře černé, což na straně druhé implikovalo odpovědnostní vyluku ve vztahu ke škodám zapříčiněným zvěří škodnou.¹⁶⁹ Poněkud krkolomně se zákon vyrovnával se škodlivým působením zvěře, která unikla z obory. Myslivecký hospodář obory totiž odpovídal jen tehdy, pokud škodu způsobila zvěř nikoliv užitková („*kteřá není užitkovou zvěř*“), jež z obory unikla. Přitom se mohl liberovat s odkazem na poškození oborního oplocení v souvislosti s událostí *vis maior* nebo tehdy, pokud únik zvěře umožnila třetí osoba (např. záměrné otevření vrat).

Z pohledu odpovědnosti stěžejní ustanovení § 40 bylo při aplikaci nerozlučně provázáno s § 41, z něhož jednak vyplývaly oprávnění a povinnosti zainteresovaných subjektů (držitelé pozemků a myslivečtí hospodáři) škodám zabraňovat, jednak toto

¹⁶⁴ Za všechny lze uvést matoucí formulaci vládního nařízení ohledně vymezení druhů zvěře, za jejichž škodlivé působení se odpovídalo s nutností smluvní úpravy ve vztahu k bažantům a zajícům.

¹⁶⁵ I nadále bylo v intencích § 40 odst. 4 zákona o myslivosti z roku 1947 zachováno regresní právo odpovědného subjektu vůči tomu, kdo škodu přímo zavínil (lovecký host, lovecký personál apod.).

¹⁶⁶ Konkrétně se jednalo o objektivní odpovědnost za výsledek. Blíže viz SVATEK, Václav. *Příručka mysliveckého práva*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství. 1956. s. 70.

¹⁶⁷ KÁNSKÝ, Zdeněk. *Zákon o myslivosti*. Praha: Nakladatelství V. Linhart. 1948. s. 199.

¹⁶⁸ V publikaci sub 166 na s. 70 autor uvádí, že právní úprava odpovědnosti za škodu záměrně omezila záběr odpovědnosti na vybrané druhy škod s cílem nezatěžovat myslivost přílišnými nároky na náhradu škody.

¹⁶⁹ Ustanovení § 2 odst. 1 zákona o myslivosti z roku 1947 dělilo zvěř na užitkovou a škodlivou, přičemž v rámci těchto skupin dále diferencovalo na zvěř srstnatou a pernatou.

ustanovení blíže vymezovalo situace, kdy nebylo možné náhradu škody požadovat. Držitel pozemku tak za určitých podmínek musel spoléhat toliko sám na sebe a svoji schopnost postarat se o svůj majetek.¹⁷⁰ Současně zákon po vzoru předchozích právních úprav sankcionoval držitele pozemků nemožností domáhat se náhrady škody v případě, že nejednal jako řádný a pečlivý hospodář a zameškal sklizeň.

K procesní rovině se sluší uvést, že pochopitelně byla preferována dohoda poškozeného subjektu s odpovědným o náhradě škody s tím, že pro případ nedosažení konsensu byl k řešení sporů příslušný speciální rozhodčí soud, na kreaci jehož tříčlenného senátu se účastníci řízení rovnoměrně podíleli. Škodu bylo nutno uplatnit u předsedy rozhodčího soudu v prekluzivní lhůtě 14 dnů, jejíž počátek byl určen okamžikem vzniku škody. Vědomost poškozeného nebyla v tomto ohledu rozhodující, když zákonodárce předpokládal, že držitelé pozemků pravidelně kontrolují stav jimi obhospodařovaných kultur.¹⁷¹

5.1.6 Zákon o myslivosti z roku 1962

Posledním z právních předpisů, který předchází současný zákon o myslivosti, jest zákon č. 23/1962 Sb., jenž se na našem území uplatňoval bezmála 40 let. Připočteme-li k této dlouhé životnosti relativně nízký počet novelizací, pak lze učinit závěr o kvalitně odvedené práci zákonodárce. Stran úpravy náhrady škody se předmětný zákon pochopitelně inspiroval v předpisech dřívějších a v § 34 proto tradičně rozlišoval jak škodu způsobenou výkonem práva myslivosti, tak škodu způsobenou zvěří.¹⁷² V obou uvedených případech se odpovědnostní povinnost vztahovala toliko na pozemky honební a kultury na nich rostoucí, přičemž jako odpovědný subjekt vystupoval uživatel honitby, tedy ten, kdo v dané honitbě vykonával právo myslivosti. Již tehdy zákon zaváděl pravidlo o solidární odpovědnosti členů mysliveckého sdružení za náhradu škody. Odpovědnost uživatele honitby měla objektivní charakter bez možnosti liberace. Jedinou výjimku v tomto ohledu představovala odpovědnost uživatele obory, který se odpovědností zprostit

¹⁷⁰ Tak se nehradily škody způsobené kupř. na neoplocených zelinářských zahradách nebo na stromořadích.

¹⁷¹ K tomu viz KÁNSKÝ, op. cit. sub 167, s. 209.

¹⁷² Až do roku 1992 šlo přitom jen o zvěř užitkovou. Tato specifikace byla ze zákona odstraněna v souvislosti se změnou legislativního dělení zvěře na užitkovou a škodnou. Nadále se uplatnilo dělení na zvěř srstnatou a pernatou, s níž současný zákon o myslivosti již dále neoperuje.

mohl, pokud prokázal, že poškození oborního ohrazení, v jehož důsledku škodící zvěř z obory unikla, se událo v příčinné souvislosti s událostí vyšší moci nebo jednáním třetí osoby.¹⁷³

Zákon v § 34 odst. 4 důsledně vycházel z premisy, že uživatel honebních pozemků musí dostát prevenční povinnosti spočívající v provedení přiměřených opatření k zabránění vzniku škod.¹⁷⁴ Zmíněná prevenční povinnost přitom zatěžovala toliko uživatele pozemku, zatímco uživatel honitby prevenčně jednat mohl, ale nemusel. Ona důslednost zákona se pak projevovala v tom, že nesplnění prevenčních povinností uživatelem pozemku výslovně sankcionoval nemožností domáhat se náhrady škody, a to v závislosti na míře jeho zavinění („*Pokud uživatel honebního pozemku taková opatření neprovede, snižuje se náhrada škody podle míry jeho zavinění.*“). Explicitní zakotvení této subjektivní odpovědnosti uživatele honebního pozemku pro nesplnění prevenční povinnosti má přitom značnou relevanci, jak dobře ilustruje současná praxe (k tomu níže). Vyjma toho se standardně vylučovala náhrada za škodu způsobenou na nehonebních pozemcích, neoplocených zahradách či neošetřené vinné révě a konečně se škoda nehradila tomu uživateli, který nesklízel v rámci agrotechnických lhůt, nebo uskladňoval plodiny již sklizené na honebních pozemcích, což bylo dáno legitimní logikou, že kompenzovat škodu uživateli, který se chová nepečlivě a svévolně, by nebylo spravedlivé.

S účinností od roku 1992 navíc zákon zohledňoval problematiku odpovědnosti za škody způsobené zvěří, jejíž stavy nebylo možné lovem snižovat, a reagoval tak především na trend související s novým přístupem k ochraně životního prostředí v zákoně č. 114/1992 Sb. Přestože však § 34 odst. 3 zákona povolal k náhradě této škody stát, šlo svým způsobem o „prázdnou“ normu, neboť její plnohodnotná aplikace byla podmíněna vydáním podrobnosti stanovícího právního předpisu, naneštěstí pod kuratelou hned tří ministerstev. K nápravě tohoto nedostatku došlo pohříchu teprve v roce 2000 zákonem č. 115/2000 Sb. Jak bude nicméně poznamenáno dále, odpovědnost státu tím rozhodně vyloučena nebyla.

¹⁷³ Jedná se o takřka identicky formulované pravidlo jako v zákoně o myslivosti z roku 1947.

¹⁷⁴ BOHÁČEK, Rudolf et al. *Zákon o myslivosti*. Praha.: Státní zemědělské nakladatelství. 1965. s. 133. Zde se uvádí, že uživatel honebních pozemků byl povinen zejména pozemek dočasně oplotit, klást odpuzovadla, instalovat plašidla apod. Dnes tyto činnosti mnohdy obstarává uživatel honitby.

5.2 Škoda způsobená zvěří a různé odpovědnostní režimy

Právní úprava odpovědnosti za škodu způsobenou zvěří vytváří svým nastavením poněkud složitý systém, který se rozpadá na jednotlivé odpovědnostní režimy v závislosti na tom, zda zvěř jakožto zvláštní podmnožina divokých zvířat způsobila škodu v režimu zákona o myslivosti či nikoliv, potažmo zda škodlivé působení bylo vyvoláno vybranými druhy zvláště chráněných živočichů. Je totiž skutečností, že zákon o myslivosti operuje ve svých ustanoveních toliko s určitou výšečí škodlivého působení zvěře a nevyčerpává tak celý pomyslný kruh, v němž se škodlivé působení zvěře odehrává. Proto je nutné si nejprve uvědomit, jaký odpovědnostní režim přichází v tom kterém případě v úvahu a jakým způsobem je z hlediska pojetí odpovědnosti vlastně nastaven. Na podkladě tohoto vymezení lze posléze dále pracovat se specifickou odpovědností v režimu zákona o myslivosti na straně jedné a jakousi zbytkovou kategorií na straně druhé. Jak přitom správně poznamenává P. Vojtek, povinnost k náhradě škody způsobené zvířetem prozaicky nevzniká tam, kde absentuje příslušná úprava, přičemž takové situace nejsou, vůbec stran škodlivého chování zvěře, výjimečné.¹⁷⁵

5.2.1 Odpovědnost za škodu způsobenou zvěří dle zákona o myslivosti

Zákon o myslivosti obsahuje z převážné části normy veřejnoprávního charakteru, které vymezují kompetence a působnosti odpovědných orgánů a stanoví ve veřejném zájmu, rozuměj v zájmu ochrany a rozvoje myslivosti, práva a povinnosti vybraným subjektům. Menšinou, nýbrž přesto vysoce relevantní část představuje soukromoprávní úprava odpovědnosti za škody způsobené užíváním honitby, zvěří a na zvěři (k tomu viz název části šesté zákona o myslivosti). Lze přitom konstatovat, že napříč doktrínou nevznikají pochybnosti o vztahu speciality a generality mezi ustanoveními § 52 až 56 zákona o myslivosti a obecnou občanskoprávní úpravou odpovědnosti za škodu.¹⁷⁶

¹⁷⁵ DVORÁK, Jan; FIALA, Josef; ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2014. ISBN 978-80-7478-370.

¹⁷⁶ K tomu viz PETR, op. cit. sub 29.

Zákon o myslivosti rozeznává tři zvláštní typy odpovědnosti za škodu, a to jednak odpovědnost za škodu způsobenou v příčinné souvislosti s provozováním myslivosti v § 52 odst. 1 písm. a/, jednak odpovědnost za škodu způsobenou zvěří v písm. b/ téhož ustanovení a konečně odpovědnost za škodu způsobenou na zvěři dle § 56. Zatímco prvé dva případy činí odpovědným uživatele honitby, v posledně uvedeném je uživatel honitby naopak považován za osobu poškozenou. Optikou této práce ponecháme stranou jak odpovědnost dle § 52 odst. 1 písm. a/, tak odpovědnost dle § 56 zákona o myslivosti a blíže se zaměříme na odpovědnost dle § 52 odst. 1 písm. b/.

Objektivní či subjektivní odpovědnost?

Ustanovení § 52 odst. 1 písm. b/ zákona o myslivosti stanoví:

„Uživatel honitby je povinen hradit škodu, kterou v honitbě na honebních pozemcích nebo na polních plodinách dosud nesklizených, vinné révě, ovocných kulturách nebo na lesních porostech způsobila zvěř.“

Vzhledem ke konstrukci citovaného ustanovení si lze nejprve položit otázku, o jaké pojetí odpovědnosti se vlastně jedná, tj. zda měl zákonodárce na mysli odpovědnost subjektivní či objektivní. V důvodové zprávě se stroze uvádí, že bylo potřebné posunout se od striktně upravené odpovědnosti uživatele honitby „za výsledek“ ke vstřícnější subjektivní odpovědnosti s možností exkulpace, pokud uživatel honitby prokáže, že ke škodě nedošlo následkem jeho jednání či opomenutí.¹⁷⁷ Uživatel honitby by tedy měl zřejmě postupovat důsledně v intencích § 53 zákona o myslivosti, který vymezuje speciální typ prevenční povinnosti, konkrétně hovoří o „opatřeních k zábraně škod působených zvěří“, přičemž pokud by opomenul v duchu těchto pravidel konat a zvěř by v důsledku toho škodlivě působila, nesl by odpovědnost dle § 52 odst. 1 písm. b/.

¹⁷⁷ K tomu srovnej důvodovou zprávu k zákonu č. 449/2001 Sb., s. 5: „Návrh právní úpravy opouští u škod působených zvěří dosavadní neúnosnou odpovědnost uživatele honitby za výsledek a přejímá v podstatě obecnou odpovědnost za zavinění, spatřovanou v tom, že v jednání či opomenutí uživatele honitby je shledávána příčina vzniklých škod.“ In: ASPI [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 16.4.2015].

Nelze však přehlížet, že logická konstrukce ustanovení § 53 zákona o myslivosti¹⁷⁸ míří primárně na vlastníky, obecně vzato uživatele honebních pozemků¹⁷⁹, kteří na těchto pozemcích hospodaří a kteří jsou povinni činit opatření k zábraně vzniku škod působených zvěří, zatímco uživatel honitby tak činit pouze „může“, rozhodně ale nemusí. Možno tedy učinit relativně jednoznačný závěr, že subjektivní odpovědnost nese uživatel honebního pozemku, když hovoříme o jakési odpovědnosti za zanedbání opatření k zabránění škod ve smyslu § 53 zákona o myslivosti. Stran uživatele honitby je poté z dikce zákona o myslivosti odvoditelná spíše objektivní než subjektivní odpovědnost za škodlivé chování zvěře, jak ostatně konstatuje i komentářová literatura.¹⁸⁰

V praxi se nicméně rozdíl mezi subjektivním a objektivním pojetím odpovědnosti může stírat v závislosti na tom, jak zákonodárce odpovědnost do textace zákona formulačně ukotvil. V tomto směru tak například J. Dohnal shledává, že formulace liberačního důvodu v § 2934 o.z. ve smyslu „nezanedbal-li – neodpovídá“ navozuje zdání spíše subjektivní než objektivní odpovědnosti za škodu.¹⁸¹ Nahlédneme-li tímto prizmatem na odpovědnost uživatele honitby za škody způsobené zvěří dle § 52 odst. 1 písm. b/ zákona o myslivosti, vyvstává otázka, porušení jaké povinnosti měl na mysli tvůrce zákona v důvodové zprávě? Z popsanych důvodů nelze brát do úvahy dikci § 53 zákona o myslivosti stanovícího možnost, nikoliv povinnost chování uživatele honitby, pročež teoreticky vzato zbývá toliko povinnost generální prevence ve smyslu § 2900 o.z.

Z této obecné prevenční povinnosti pramení uživateli honitby povinnost předcházet škodám působeným zvěří. Pakliže jeho jednání vykazuje tyto prevenční znaky, tedy prokáže, že svým postupem se snažil eliminovat škodlivé chování zvěře, lze uvažovat o poměrném snížení jeho odpovědnosti, i když jde o úvahu co do podstaty nesprávnou, jelikož plnění obecné prevenční povinnosti není bez dalšího liberačním důvodem. Tento aspekt by každopádně svědčil o subjektivní a nikoliv o

¹⁷⁸ „Vlastník, popřípadě nájemce honebního pozemku činí přiměřená opatření k zabránění škod působených zvěří, přičemž však nesmí být zvěř zraňována. Stejná opatření může učinit se souhlasem vlastníka honebního pozemku uživatel honitby....“

¹⁷⁹ K tomu viz rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp.zn. 5 Co 2265/2005, jehož nosné důvody jsou citovány v publikaci PETR, op. cit. sub 29, s. 217.

¹⁸⁰ PETR, op. cit. sub 29, s. 209 a násl.

¹⁸¹ DOHNAL, Jakub. K povinnosti náhrady škody způsobené zvířetem dle občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2015, roč. 26, č. 4. s. 124. ISSN 1210-6410.

objektivní povaze odpovědnosti ve smyslu § 52 odst. 1 písm. b/. Popsaná úvaha opírající se o obecnou prevenční povinnost se bohužel pro uživatele honiteb v praxi spíše neuplatňuje, když kategorická dikce předmětného ustanovení zákona o myslivosti soudům nedává prostor pro tvůrčí uvažování. Dle obecných poznatků z praxe se spory o náhradu škody způsobenou zvěří v zásadě omezují toliko na přesnost vyčíslení vzniklé škody. Neřeší se tedy možné snížení rozsahu odpovědnosti uživatele honitby, ale pregnance výpočtů.

Jestliže by mělo být uvažováno o snížení rozsahu odpovědnosti uživatele honitby, čistě hypoteticky by byla namíště aplikace ustanovení § 2908 o.z. o možnosti požadovat náhradu nákladů vynaložených v souvislosti se zabraňováním škodě¹⁸², potažmo lze uvažovat o využití § 2918 o.z., a to v případě, že uživatel pozemku nedostojí své povinnosti škodám zabraňovat a ponese tak určitou míru spoluodpovědnosti. Aplikace zmíněných ustanovení každopádně závisí na invenci konkrétního soudce. Tyto polemiky jen dokazují, jak nedostatečná a zavádějící je formulace příslušných ustanovení zákona o myslivosti, které bez větších pochyb konstruují odpovědnost uživatele honitby v její striktní podobě „za výsledek“.

Striktně pojímaná odpovědnost uživatele honitby za škody působené zvěří vyznívá poněkud kontroverzně v relaci k § 53 zákona o myslivosti, který povolává k aktivní činnosti primárně vlastníky, respektive nájemce honebních pozemků. Bylo by zřejmě možné dospět k závěru, že povinnost uživatele honitby aktivně preventivně jednat je opřena o generální prevenční povinnost a *implicite* vyvěrá prozaicky z té skutečnosti, že toliko uživatel může zvěř na honebních pozemcích účinně eliminovat. Každým pádem marginální rubrika § 53 zvaná „*Opatření k zabránění škod působených zvěří*“ cílí jednoznačně na uživatele honebních pozemků, když tito by měli (obligatorně) činit taková opatření, která jsou na jedné straně přiměřená, na straně druhé ale nesmí zvěř zraňovat, poněvadž to by se přičilo podstatě myslivosti. Přiměřenost opatření pak musí být chápána a vykládána ve smyslu dostatečnosti zajištění ochrany¹⁸³, jinými slovy je přiměřeným opatřením

¹⁸² Výdaje mysliveckých spolků na prevenci představují v porovnání s jejich rozpočty mnohdy významnou částku.

¹⁸³ PETR, op. cit. sub 29, s. 216.

opatření způsobilé zabránit v konkrétní situaci škodlivému působení zvěře.¹⁸⁴ Tento postulát by následně mohl mít stěžejní význam ve fázi hodnocení míry spoluodpovědnosti uživatele honebního pozemku, pokud by ovšem k takovému hodnocení vůbec došlo (viz výše).

Za pomoci účelového a kontextuálního výkladu lze dovodit, že zatímco prevenční činnost uživatele honitby spočívá primárně ve snižování početních stavů zvěře, samozřejmě s respektem ke stanovenému plánu lovu, uživatel honebních pozemků se musí usilovat v oblasti široké škály opatření, která zvěř odrazují, plaší či jí zabraňují proniknout na honební pozemek (např. oplocení, elektrické ohradníky, pachové či ochranné nátěry atd.).¹⁸⁵ Není ovšem ničím výjimečným, naopak jde spíše o standard, že uživatelé honiteb na provádění zabraňujících opatření mnohdy velmi významně participují právě s ohledem na vědomost své objektivní odpovědnosti, jíž se nemohou zprostit a kterou vždy ponесou.

Prevenční povinnost dle zákona o lesích

Speciální úpravu ve vztahu k ochraně lesních porostů obsahuje zákon č. 289/1995 Sb. v ustanovení § 32 odst. 4, přičemž zde je vyjádřena spoluzodpovědnost dokonce tří subjektů za předcházení nepřiměřeným škodám působeným zvěří, a to vlastníka lesa, uživatele honitby a orgánu státní správy lesů, což stran rozložení odpovědnosti a možné exkulpace hraje důležitou roli. Nadto je zde patrný rozdíl v porovnání s obecnou úpravou zákona o myslivosti, která ukládá speciální prevenční povinnost pouze vlastníkům (uživatelům) honebních pozemků. Určitou slabinou zmiňovaného ustanovení může být jeho do jisté míry proklamativní charakter a především dopad výhradně na nepřiměřené škody zvěří.¹⁸⁶ Hranice mezi přiměřeností a nepřiměřeností přitom není zjevná, ba naopak možno spekulovat, co ještě lze považovat za nepřiměřenou škodu a co již nikoliv. Současně se z této

¹⁸⁴ Přiměřenost zabraňujícího opatření musí být vždy posuzována v kontextu individuálních okolností. K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2005, sp.zn. 25 Cdo 1390/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. dne 20.4.2015].

¹⁸⁵ Současné prováděcí předpisy k zákonu o myslivosti blíže nespecifikují, co přesně se zabraňujícími opatřeními myslí, což je logické vzhledem k pestrosti v úvahu přicházejících prostředků. Předcházející zákon č. 23/1962 Sb. však v tomto smyslu „proveden“ byl, a to vyhláškou č. 20/1988 Sb., která obsahovala příkladný výčet zabraňujících opatření.

¹⁸⁶ „*Vlastníci lesů, uživatelé honiteb a orgány státní správy lesů jsou povinni dbát, aby lesní porosty nebyly nepřiměřeně poškozovány zvěří.*“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. dne 20.4.2015].

konstrukce podává, že nepřiměřeným škodám na lesích jsou povinni zabránovat všechny tři subjekty uvedené v § 32 odst. 4 zákona č. 289/1995 Sb., kdežto přiměřeným (únosným) škodám musí předcházet jen vlastník lesního pozemku, a to v režimu § 53 zákona o myslivosti, který se uplatní jako *legi generali*.

Samostatné téma pak představuje otázka odpovědnosti role státu reprezentovaného orgánem státní správy lesů. Jeho postavení je v porovnání se soukromoprávními subjekty, tj. vlastníky lesů a uživateli honiteb, značně odlišné, protože si lze jen s notnou dávkou kreativity představit uplatnění náhrady škody vůči němu. Povinnost státu se ve smyslu tohoto ustanovení nachází v jiné rovině, když vyvěrá z veřejného zájmu na ochraně a zachování lesů jakožto přírodního bohatství. Stát proto může ukládat vlastníkům lesů opatření k odstranění zjištěných nedostatků dle § 51 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb. z titulu svého vrchnostenského postavení¹⁸⁷, potažmo je v této souvislosti sankcionovat¹⁸⁸, čímž se vyčerpává jeho povinnost dle § 32 odst. 4 téhož zákona. Jeho roli proto nelze spatřovat v tom, že na své náklady bude prostřednictvím svých orgánů a zaměstnanců přímo provádět určitá ochranná opatření, např. budovat oplocenky apod. I v této oblasti se nicméně stát nepřímo angažuje prostřednictvím podpory hospodaření v lesích upravené v § 46 zákona č. 289/1995 Sb., kdy v demonstrativním výčtu § 46 odst. 1 kalkuluje mj. i s podporou při ochraně lesa (písm. g/), respektive s podporou při budování opatření proti mimořádným a nepředvídatelným škodám (písm. i/). Je každopádně věcí vlastníka lesa, zda o uvedenou nenárokovatelnou podporu zažádá.

Škodlivé působení oborní zvěře

Na několika místech této práce bylo poukázáno na specifický režim škod způsobených oborní zvěří. Zákon o myslivosti v ustanovení § 52 odst. 3 s touto variantou výslovně počítá, když se zaměřuje na škody způsobené zvěří uniklou z obory. Jde svým způsobem o speciální pravidlo ve vztahu k § 52 odst. 1 písm. b/ s tím rozdílem, že odpovědným činí uživatele obory, jemuž dává možnost se za stanovených podmínek liberovat. Terminologie „zproští se, prokáže-li“ zde tedy

¹⁸⁷ DROBNÍK, Jaroslav; DVORÁK, Petr. *Lesní zákon. Komentář*. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2010. ISBN 978-80-7357-425-3. 304 s.

¹⁸⁸ Za nesplnění opatření uložených rozhodnutím orgánu státní správy lesů možno dle § 54 odst. 1 písm. d/ zákona č. 289/1995 uložit pokutu až do výše 1.000.000,- Kč.

svědčí o objektivním pojetí odpovědnosti, ačkoliv by z určitého úhlu pohledu přicházelo v úvahu i subjektivní pojetí za porušení povinnosti „řádně pečovat o oborní ohrazení“. Určitým deficitem odkazovaného odstavce 3 je skutečnost, že pomíjí potenciální existenci vlastnického práva subjektu odlišného od uživatele obory ke zvěři chované v oboře, což logicky vytváří jakousi „dvojkolejnou“ odpovědnost. Nelze pomíjet ani praktickou „bezzubost“ popisovaného ustanovení, kdy jen stěží možno postavit najisto, že škodu ve volnosti způsobila právě zvěř uniknuvší z obory a nikoliv divoce žijící zvěř „bez pána“, což návazně implikuje spory mezi uživatelem honitby na straně jedné a uživatelem obory na straně druhé o původu škody.

Šíře záběru odpovědnostní povinnosti

Otázku pojetí odpovědnosti za škody působené zvěří tedy není možné s jednoznačností vyřešit. Z hlediska aplikační praxe se nicméně nejedná o nic tak kruciólního, jelikož ta ve většině případů postupuje dle zákonem o myslivosti jasně daných pravidel o tom, kdo odpovědnost nese bez potřeby se blíže zaobírat charakterem takové odpovědnosti. Jako mnohem důležitější se jeví problematika toho, kde ke škodlivému působení zvěře došlo. Zákon o myslivosti totiž nestíhá uživatele honitby odpovědnostní povinností za každé škodlivé působení zvěře, ale naprosto oprávněně tak činí toliko v případě poškození vybraných pozemků či kultur. Za tímto účelem musí být proto ustanovení § 52 odst. 1 písm. b/ zákona o myslivosti vykládáno v nutném spojení s § 54, když prve zmíněné ustanovení obsahuje pouze obecnou odpovědnostní klauzuli, zatímco druhé v pořadí je negativním výčtem, kdy je vznik odpovědnostní povinnosti uživatele honitby bez dalšího vyloučen.¹⁸⁹

Jestliže tedy § 52 odst. 1 písm. b/ normuje, že se hradí škoda způsobená zvěří v honitbě na honebních pozemcích, pak § 54 odst. 1 naproti tomu vylučuje odpovědnost uživatele honitby za škodu způsobenou zvěří na pozemcích nehonebních.¹⁹⁰ Důvod zde prozaicky spočívá v tom, že uživatel honitby není až na výjimky¹⁹¹ oprávněn lovit na nehonebních pozemcích, jelikož honitba jakožto zákonem definovaný prostor v krajině určující mantinely výkonu práva myslivosti je

¹⁸⁹ K podrobnému výkladu § 54 zákona o myslivosti viz PETR, op. cit. sub 29, s. 218.

¹⁹⁰ Taxativní výčet nehonebních pozemků obsahuje § 2 písm. e/ zákona o myslivosti.

¹⁹¹ Ve specifických případech může orgán státní správy myslivosti udělit uživateli honitby povolení lovit i na nehonebních pozemcích dle § 41 zákona o myslivosti. Jako typický příklad bývá zmiňována potřeba regulovat nadměrné počty holubů ve městech.

z podstaty věci tvořena výhradně souborem souvislých honebních pozemků.¹⁹² Zvěř na nehonebních pozemcích je tak prizmatem uživatele honitby „nedotknutelná“ a závisí pak pouze na vlastníku či uživateli daného nehonebního pozemku, jaká vhodná opatření k zabránění škodám provede, přičemž pokud tato selžou, bude nucen sanovat škodu z vlastních prostředků.

Uživatele honitby nestihá povinnost k náhradě škody rovněž tehdy, pokud poškozený subjekt v konkrétně uvedených situacích prevenčně nejednal. Z ustanovení § 54 odst. 1 zákona o myslivosti totiž vyplývá speciální prevenční povinnost vlastníka či uživatele honebního pozemku ošetřit vinnou révu proti škodám zvěří, oplotit květinové školky a ovocné či zelinářské zahrady, sklízet pěstované zemědělské plodiny v agrotechnických lhůtách a v případě jejich uskladnění na honebních pozemcích tyto řádně proti zvěři zabezpečit. Prokáže-li se, že poškozený těmto povinnostem nedostál a svým způsobem tak zvěři škodlivé působení umožnil, škodu naprosto legitimně nahradí ze svého. Výluka odpovědnostní povinnosti uživatele honitby dopadá navíc na poškození vysokocenných plodin, stromořadí a jednotlivě rostoucích stromů. Opačné pojetí by uživatele honitby zatížilo do té míry, že by se výkon práva myslivosti omezil fakticky jen na jakýsi otrocký dohled nad škodlivým chováním zvěře, čímž by byla popřena podstata myslivosti.

Ustanovení § 54 odst. 2 zákona o myslivosti pak upravuje do značné míry zvláštní typ odpovědnosti uživatele honitby, a to za škodu způsobenou zvěří na lesních porostech. Jakkoliv je přitom tento druh škodlivého působení zvěře specifický, objevuje se logicky velmi frekventovaně v těch honitbách, které tvoří z převážné části především lesní porosty.¹⁹³ Právě zvláštnost lesních kultur spočívající v jejich relevantní hospodářské hodnotě a s tím související nutnost o tyto kultury zákonem předepsaným způsobem náležitě pečovat vyžaduje, aby zákon o myslivosti tuto problematiku autonomně zohlednil.¹⁹⁴

¹⁹² Honební pozemky definuje § 2 písm. f/ zákona o myslivosti jakožto zbytkovou kategorii ve vztahu k pozemkům nehonebním.

¹⁹³ V praxi se někdy lidově hovoří o tzv. polních honitbách na straně jedné a lesních honitbách na straně druhé.

¹⁹⁴ Ustanovení § 54 odst. 2 zákona o myslivosti a jeho poněkud složitou konstrukci nutno interpretovat v kontextu zákona č. 289/1995 Sb., o lesích.

V kombinaci s dikcí § 52 odst. 1 písm. b/ lze konstatovat, že povinnost hradit škodu způsobenou zvěří na lesních porostech nevzniká v blíže vymezených situacích za splnění konkrétních okolností. Ačkoliv dikce § 54 odst. 2 zákona o myslivosti působí poněkud těžkopádně, je možné z ní „vypreparovat“ tři skutkové podstaty, kdy uživatel honitby za škodu neodpovídá. Zaprvé se odpovědnost vylučuje tehdy, pokud zvěř pronikne do tzv. oplocenek, v nichž následně škodí (okusuje, láme, vyrývá apod.). Jinak řečeno za kvalitu oplocení a stav porostů uvnitř oplocení odpovídá vlastník dané lesní kultury. Jestliže byl jistý prostor pojat do lesní oplocenky, znamená to, že mu byla poskytnuta dostatečná ochrana a na uživateli honitby by nebylo spravedlivé chtít, aby tuto ochranu de facto dubloval a návazně ještě nesl odpovědnost.

Druhá odpovědnostní „výluka“ se týká poškození postranních výhonů nebo též tzv. postranního okusu. Obdobně jako u pojmu oplocenky i v tomto případě se do zákona o myslivosti dostává terminologie užívaná v souvislosti s lesním hospodařením. Zatímco postranní okus zákonodárce nepovažuje za natolik kritický a jeho následky tudíž nese vlastník ze svého, nežádoucí je okus výhonů mířících vzhůru (svislé výhony). Z hlediska pěstování lesa je totiž nezbytné, aby stromy rostly vzhůru, získávaly tak na hmotě a výšce a úspěšně dospívaly. Boční okus, i když znamená jisté poškození, nemá pro vývoj stromu natolik zásadní význam.

Konečně se nehradí škoda způsobená zvěří na lesních kulturách okusem, vytloukáním nebo vyrýváním, a to za splnění tří podmínek. Jednak musí být taková lesní kultura ve fázi tzv. zajištění, což je období trvající zpravidla sedm let, které počíná běžet smýcením dospělého porostu a pokračuje pěstební činností, ochranným mazáním a vyžínáním nově vysazené lesní kultury až do skončení stanoveného časového rámce.¹⁹⁵ Zároveň nesmí být překročena únosná výše škod kvantifikovaná limitem poškození maximálně 1 % všech jedinců nacházejících se v zajištěné lesní kultuře s tím, že poškození jedinci musí být rovnoměrně rozmístěni po ploše (třetí podmínka). Hledisko rovnoměrného rozmístění zřejmě usiluje o vyloučení odpovědnosti za škodu v lokalitách zhuštěného zalesnění, kde se škodlivé působení zvěře snáz nakumuluje.¹⁹⁶ V praxi zvěř obvykle poškozují lesní kultury také tím, že

¹⁹⁵ K zákonnému vymezení zajištěného lesního porostu viz § 31 odst. 6 zákona č. 289/1995 Sb.

¹⁹⁶ K tomu viz též závěry v publikaci PETR, op. cit. sub 29, s. 219.

oloupává jejich kůru za účelem získání potřebných živin. Takové škody přitom mohou dosahovat značné výše a vzhledem k dikci § 54 odst. 2 zákona o myslivosti tyto musí být nahrazeny uživatelem honitby, stejně jako škody vyvolané ohryzem.¹⁹⁷

V posledním odstavci § 54 se zákon o myslivosti stručně vypořádává s velmi závažnou oblastí škodlivého působení té zvěře, jejíž početní stavy nelze snižovat lovem. Obecným předpokladem odpovědnosti uživatelů honiteb za škody způsobené zvěří je totiž jejich možnost početní stavy škodící zvěře snižovat. To se nicméně týká toliko těch druhů zvěře vypočtených v § 2 písm. d/ zákona myslivosti. Naproti tomu druhy zvěře uvedené v § 2 písm. c/ (zkráceně též hájená zvěř) loveny být nemohou, což legitimně vylučuje odpovědnostní povinnost uživatelů honiteb. Formulace § 54 odst. 3 zákona o myslivosti¹⁹⁸ přitom navozuje zdání, že odpovědnost za škody způsobené hájenou zvěří na sebe bez dalšího přebírá stát, nýbrž to vzápětí popírá přímý odkaz v poznámce pod čarou na zákon č. 115/2000 Sb., jehož název je více než výmluvný: „Zákon o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.“ Stát si tak prostřednictvím zákonodárce vybral ty druhy zvěře, za jejichž škody odpovídat bude, a zbývající hájené druhy zvěře, respektive jejich škodlivé působení ponechal v jakémsi „bezodpovědnostním“ režimu (k tomu níže).

Procesní rámec

Závěrem této kapitoly se sluší pro úplnost uvést několik poznámek k procesní rovině věci. Esenciální úpravu představuje ustanovení § 55 zákona o myslivosti, stran otázek jím neregulovaných se pochopitelně aplikují obecné procesní předpisy. Snahou zmiňovaného ustanovení § 55 je reflexe specifik vyplývajících ze škodlivého působení zvěře na vybraných kulturách. Proto odstavec 1 stanoví:

„Nárok na náhradu škody způsobené zvěří musí poškozený u uživatele honitby uplatnit

- a) u škody na zemědělských pozemcích, polních plodinách a zemědělských porostech do 20 dnů ode dne, kdy škoda vznikla,*

¹⁹⁷ Myslivecká nauka důsledně rozlišuje pojmy okus a ohryz.

¹⁹⁸ „Škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, hradí stát.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. dne 22.4.2015].

b) *u škod na lesních pozemcích a na lesních porostech vzniklých v období od 1. července předcházejícího roku do 30. června běžného roku do 20 dnů od uplynutí uvedeného období.*“

Stanovené postupy a lhůtní omezení upravují první, tzv. notifikační fázi celého procesu, jejímž účelem je zjištění základu nároku poškozeného¹⁹⁹, a dotýkají se výslovně uvedených kultur, z čehož vyplývá, že škoda způsobená na honebním pozemku jiném než zemědělském či lesním bude uplatňována bez této notifikační procedury. Zákon o myslivosti v § 55 vystupuje vůči poškozenému přísně, neboť jej zavazuje jakousi „soustavou“ relativně krátkých prekluzivních lhůt, v jejichž rámci je povinen konat. V první řadě tedy musí poškozený uživatel honitby informovat, že ke škodlivému působení na daném místě došlo a ruku v ruce s tímto oznámením by měl způsobenou škodu i vyčíslit²⁰⁰, jak stanoví § 55 odst. 2 zákona o myslivosti, který každopádně ve své druhé větě moderuje toto pravidlo výjimkou, co se týče škod vyčíslitelných až po sklizni. I za tím účelem ale zakotví prekluzivní lhůtu v délce trvání 15 dnů.²⁰¹ Zatímco u lesních kultur se 20denní prekluzivní lhůta počítá od fixně daného konce období (30. června), u zemědělských kultur je rozhodným okamžikem pro počátek běhu lhůty vznik škody, přičemž po judikatorním upřesnění se tímto okamžikem rozumí každé jednotlivé škodlivé působení zvěře.²⁰²

Mohlo by se zdát, že sankce poškozeného za neuplatnění práv v těchto „krátkých“ lhůtách spočívající v zániku práva na náhradu škody jej nepřiměřeně zatěžuje, ale na straně druhé nutno pamatovat na striktní pojetí (objektivní) odpovědnosti uživatele honitby za způsobené škody, který by vzhledem k tomu měl být co možná nejdříve a nejurčitěji poškozeným informován o existenci škod a jejich rozsahu, aby případně mohl začít aktivně jednat a dalším škodám zabránit. Nelze proto na reglementaci notifikační fáze nahlížet černobíle a snad se domnívat, že je vůči poškozenému nespravedlivá. Navíc musí být vzata do úvahy rovněž právní jistota uživatele honitby v tom smyslu, jaké škody a v jakém rozsahu již vznikly.

¹⁹⁹ PETR, op. cit. sub 29, s. 223.

²⁰⁰ Povinnost přesně škodu vyčíslit zmírnila svým výkladem judikatura. K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2013, sp.zn. 25 Cdo 346/2012. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. dne 22.4.2015].

²⁰¹ „Na polních plodinách a zemědělských pozemcích, u nichž lze vyčíslit škodu teprve v době sklizně, ji poškozený vyčíslí do 15 dnů po provedení sklizni.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. dne 22.4.2015].

²⁰² K tomu blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.4. 2009, sp.zn. 25 Cdo 719/2008. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. dne 23.4.2015].

Jinak by totiž mohl poškozený s uplatněním škod účelově vyčkávat a posléze vůči uživateli vyrukovat s nárokem v likvidační výši²⁰³.

Podářilo-li se poškozenému odvrátit prekluzi práva v rámci notifikační fáze, dospívá proces uplatnění škody do druhého, smírčího stadia, jehož podstatou je v souladu s § 55 odst. 3 zákona o myslivosti konsenzuální řešení nastalé situace. Zákodárce na tomto místě používá vágní formulaci „poškozený a uživatel se mají dohodnout“ a poskytuje za tímto účelem prostor k vyjednávání v rozsahu 60 dnů. Marné uplynutí této lhůty bez toho, aby uživatel honitby škodu nahradil nebo aby uzavřel s poškozeným o této otázce písemnou dohodu, otevírá poškozenému prostor k podání žaloby k soudu, opět omezený prekluzivní lhůtou, tentokrátě tříměsíční, čímž se začíná finální, nikoliv však obligatorní fáze celého procesu.

Způsob a rozsah náhrady škody se řídí úpravou v o.z., pročež se hradí skutečná škoda a též eventuální ušlý zisk v souladu s § 2952 o.z. Co do způsobu náhrady škody dle § 2951 odst. 1 občanskoprávní předpisy favorizují naturální restituci, v praxi se nicméně ve většině případů objevuje na žádost poškozených restituce relativní, okrajově doplněná o naturální restituci.²⁰⁴ Jakmile se přitom celý spor o náhradu škody dostane do fáze soudního projednání, může soud v souladu s § 2953 o.z. z důvodů hodných zvláštního zřetele přistoupit k přiměřené moderaci výše náhrady škody. S přihlédnutím k výše poukazanému striktnímu pojetí odpovědnosti uživatele honitby by právě tento mechanismus mohl vhodně posloužit vyváženému rozložení odpovědnostního břemene, byť pouze v procesní rovině při řešení konkrétní věci.

Ustanovení § 55 zákona o myslivosti uzavírá odstavec 4, dle něhož v duchu klasické soukromoprávní zásady *vigilantibus iura scripta sunt* zaniká právo poškozeného na náhradu škody pro nedodržení jakékoliv z prekluzivních lhůt v kterékoli fázi nárokového procesu.

²⁰³ Teoreticky by bylo možno v takové situaci uvažovat o postupu poškozeného *abusus iuris*.

²⁰⁴ Například pomoc při zalesnění, jarní rekultivace pole sběrem kamenů apod.

5.2.2 Odpovědnost za škodu způsobenou zvěří mimo rámec zákona o myslivosti

Nedodržení generální prevence ve smyslu § 2900 o.z.

Ve vztahu k povinnostem uživatele honitby předcházet škodám zvěří na honebních pozemcích bylo zmíněno, že klíčové ustanovení § 53 zákona o myslivosti ukládá prevenční povinnost toliko uživatelům honebních pozemků. Uživatelé honiteb tedy zákonem o myslivosti k obligatornímu zabraňování škodám zvěří povolání nejsou, což vzhledem k objektivnímu charakteru jejich odpovědnosti ani není potřeba. Navzdory této skutečnosti i uživatelé honitby stíhá, jako každý jiný subjekt občanského práva, obecná prevenční povinnost dle § 2900 o.z., kterou se pochopitelně tito snaží dodržovat.²⁰⁵ S ohledem na objektivní charakter odpovědnosti za škody zvěří však splnění generální prevenční povinnosti nemá *de iure* z pohledu zákona o myslivosti žádný význam, protože nelze učinit závěr, že splnil-li uživatel honitby obecnou prevenční povinnost, rozsah jeho speciální odpovědnosti dle zákona o myslivosti se přiměřeně sníží. Nedodržení generální prevence naopak může, dost hypoteticky ovšem, dát vzniknout odpovědnostní povinnosti dle § 2910 o.z. Jde nicméně o vskutku hypotetickou záležitost, která se v praxi snad ani nemůže objevit.

Odpovědnost dle § 2933 – 2935 o.z.

Současná občanskoprávní úprava se vyrovnala s určitým deficitem obč. zák., neboť výslovně v § 2933 a násl. zakotvuje jako speciální typ odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem, přičemž tak činí v souladu s moderními trendy kontinentálního práva.²⁰⁶ Zároveň však navazuje na úpravu obsaženou v o.z.o., který na škodu způsobenou zvířetem a odpovědnostní konotace s tím související pamatoval v § 1320.²⁰⁷ Podstata povinnosti k náhradě škody způsobené zvířetem je založena na

²⁰⁵ Povinnost generální prevence samozřejmě není bezbřehá v tom smyslu, že by každý musel zabraňovat všem v úvahu přicházejícím škodám, neboť pak by se jednalo o nemožné plnění. V souladu s judikaturou se na tomto místě uplatňuje měřítko rozumovosti vztahované ke konkrétní místní a časové situaci. K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.2.2015, sp.zn. 25 Cdo 1471/2014. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. dne 28.4.2015].

²⁰⁶ K tomu viz důvodová zpráva k o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

²⁰⁷ „Poškodí-li se někdo zvířetem, jest za to odpověden ten, kdo je k tomu pošval, dráždil nebo zanedbal je opatrovati, Kdo chová zvíře, jest odpověden, neprokáže-li, že se postaral o potřebné opatrování nebo dohled.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

tom, že zvíře je ve své nevypočitatelnosti zdrojem zvýšeného nebezpečí a představuje tak hrozbu pro své okolí. Takovéto hrozbě přitom vystavuje společnost vlastníci zvířete, a proto musí nést nepříznivé následky za jeho škodlivé chování.²⁰⁸

Vzhledem k absenci výslovné reglementace odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem v obč. zák. bylo nutno postupovat dle obecné odpovědnostní klauzule v § 420 obč. zák. ve spojení s obecnou prevenční povinností dle § 415 téhož zákona.^{209,210} Tím byla dána odpovědnost vlastníka za škodlivé chování jeho zvířete jakožto subjektivní s presumovaným zaviněním, což logicky implikovalo možnou exkulpaci.²¹¹ Naproti tomu současná dikce o.z. v § 2933 a § 2934 svědčí o tom, že se jedná o objektivní pojetí odpovědnosti vlastníka, potažmo toho, komu bylo zvíře svěřeno, s velmi úzce danými mantinely možné liberace. V této souvislosti bývá uvedená odpovědnost nazývána též jako „objektivní odpovědnost za zvýšené riziko“.²¹² Dané objektivní pojetí potom způsobuje, že k jejímu vzniku postačuje vznik škody (poranění psem) v příčinné souvislosti se škodní událostí (útok psa).

Podmínky vzniku odpovědnosti

Odpovědnost dle § 2933 o.z. přichází v úvahu pouze tehdy, způsobí-li škodu někým vlastněné živé zvíře svým chováním, čímž je současně vyloučena odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem, jež bylo použito jako nástroj, za škodu způsobenou mrtvým zvířetem (kupř. šíření nákazy)²¹³ či za škodu zapříčiněnou zvířetem bez pána. Jakkoliv přitom ustanovení § 2933 o.z. hovoří o způsobení škody, má samozřejmě na mysli nejen újmu majetkovou, ale taktéž újmu nemajetkovou spočívající v zásahu do přirozených práv dle § 2956 o.z., jelikož velmi často útoky zvířat směřují právě proti zdraví a životu lidí. Odpovědnou, respektive povinnou osobou k náhradě škody bude vždy vlastník (v tomto směru je relevantní právní stav) a v případě svěřeni zvířete, například formou výpůjčky, bude s vlastníkem solidárně

²⁰⁸ HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H.Beck. 2014. s. 1627. ISBN 978-80-7400-287-8.

²⁰⁹ K tomu viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2003, sp.zn. 25 Cdo 1094/2001. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. dne 29.4.2015].

²¹⁰ Z tohoto postulátu vychází rovněž trestněprávní praxe. Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.1.2015, sp.zn. 8 Tdo 1509/2014. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. dne 29.4.2015].

²¹¹ K tomu srovnej HULMÁK, op. cit. sub 208, s. 1627-1628 a judikaturu tam odkazovanou.

²¹² DOHNAL, op. cit. sub 181, s. 124.

²¹³ DOHNAL, op. cit. sub 181, s. 124.

odpovídat rovněž ten, komu bylo zvíře svěřeno²¹⁴, a to z titulu tzv. faktické detence (rozhoduje tedy faktický stav).²¹⁵

Odpovědnost vlastníka za zvýšené riziko spojené s chovem zvířete jej vskutku stíhá dosti striktně lhotejně, zda měl zvíře pod dohledem či nikoliv, což je legitimní vzhledem ke zmiňované nepředvídatelnosti reakcí zvířete.²¹⁶ I přesto zákon liberační důvody vymezuje, avšak toliko stran domácích zvířat určených buďto k výkonu povolání, respektive k obstarání obživy nebo domácích zvířat, jež fungují jako pomocníci zdravotně postižených osob.²¹⁷ Pojem domácího zvířete pak nutno chápat z objektivního hlediska, jak upozorňuje důvodová zpráva k o.z.²¹⁸ Samo vlastnictví takto účelově určeného domácího zvířete však ke zproštění se odpovědnosti nestačí, když vlastník či faktický detentor musí navíc prokázat, že při dozoru nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost anebo že by škoda vznikla i při vynaložení této pečlivosti. Zákonná formulace může vyvolávat dojem, že spíše než o odpovědnost objektivní se jedná o subjektivní odpovědnost za nedodržení prevenční povinnosti.²¹⁹ Hodnocení naplnění liberačního důvodu musí samozřejmě brát v potaz konkrétní okolnosti případu, tzn. vlastnosti zvířete, jeho nebezpečnost, umístění zvířete apod.

Ustanovení § 2933 a násl. o.z. a zvěř

Budeme-li výše snesené teoretické závěry aplikovat na problematiku zvěře, nutně dojdeme k závěru, že v určitých případech se i zvěř může do režimu § 2933 a násl. o.z. dostat. To samozřejmě předpokládá existenci vlastnického práva způsobilého subjektu ve vztahu k individuálně určenému jedinci či jedincům zvěře. V části zabývající se zvířaty a zvěří bylo uvedeno, že i zvěř může být odchycena a umístěna

²¹⁴ Dle § 2933 věty druhé o.z. osoba, které zvíře bylo svěřeno nebo která zvíře chová nebo jinak používá, nahradí škodu způsobenou zvířetem společně a nerozdílně s vlastníkem.

²¹⁵ HULMÁK, op. cit. sub 208, s. 1629-1630.

²¹⁶ Jako paralelu s předchozí právní úpravou viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.1.2013, sp.zn. 25 Cdo 2121/2011. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. dne 30.4.2015].

²¹⁷ Velmi názorně vykresluje logiku § 2934 P. Vojtek v komentářové literatuře. In: DVOŘÁK, op. cit. sub 175.

²¹⁸ Zvířata, jejichž druh žije s člověkem bezvýjimečně nebo z převážné části. K tomu viz důvodovou zprávu k o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

²¹⁹ DOHNAL, op. cit. sub 181, s. 126.

v ohrazeném prostoru, z něhož není úniku, čímž je dáno *corporalis possessio*.²²⁰ V zásadě přitom může dojít ke třem myslitelným situacím.

Jednak přichází v úvahu vlastnictví zvěře umístěné v oboře, zvláštním to typu honitby. Jakkoliv je taková zvěř předmětem mysliveckého hospodaření, nemění to ničeho na existenci vlastnického práva. V souladu se zavazujícím pojetím vlastnického práva se však vlastník oborní zvěře stává odpovědným za její škodlivé působení, a to právě dle § 2933 o.z. Na tomto místě nutno upozornit, že i obora má jako honitba svého držitele a též uživatele, přičemž zákon o myslivosti se vztahuje toliko na odpovědnost uživatele, a to pokud zvěř unikne z obory s tím, že jako liberační důvod zakotvuje existenci poškození oborního oplocení následkem události *vis maior*.

Za jakých podmínek tedy odpovídá vlastník oborní zvěře? Bude odpovídat tehdy, pokud oborní zvěř poškodí oborní porosty či pozemky, potažmo zařízení umístěná v oboře. Liberace dle § 2934 o.z. není v tomto kontextu přípustná a rovněž je spekulativní, zda by bylo možno konstatovat spoluzavinění uživatele obory ve smyslu § 2933 o.z. Jisté nicméně je, že popsaná skutková situace se nachází mimo rámec zákona o myslivosti. Protikladem škodlivého působení zvěře uvnitř obory jest její nežádoucí působení vně obory, tedy poté, co z obory unikne. Pomineme-li dobrovolné vypouštění zvěře z obory²²¹, kdy se zřejmě jedná o jistý způsob derelikce, zákon o myslivosti přenáší škodlivý následek úniku zvěře z obory na uživatele, a to za stanovených podmínek. Ať už se tento liberuje či nikoliv, zvěř uniknuvší z obory, vůbec pokud je viditelně označena, je i nadále předmětem vlastnického práva. Pakliže tato zvěř na útěku škodí, vzniká zde teoreticky konkurence dvou „odpovědností“ – uživatele obory a vlastníka zvěře.²²² Objektívni pojetí obou odpovědností se zdá z hlediska poškozeného příhodné, prizmatem procesního práva bude každopádně složité prokázat, že škodu způsobila právě ta zvěř, která z obory unikla. Hypotetickou pasivní legitimaci uživatele obory i vlastníka zvěře lze dle mého názoru připustit.

²²⁰ K tomu viz ZEMANDL, op. cit. sub 116, s. 673.

²²¹ Vypouštět zvěř do honitby lze jen po projednání s orgánem státní správy myslivosti a s vědomím držitele a uživatele honitby.

²²² K tomu podrobněji viz PETR, op. cit. sub 29, s. 213-214.

V úvahu přichází taktéž chov zvěře v zajetí, s čímž koneckonců výslovně počítá i sám zákon o myslivosti v § 7. Tímto způsobem chovaná zvěř je z podstaty věci ve vlastnictví toho, kdo ji drží v zajetí. Tento druh chovu nelze směřovat s chovem v oboře, neboť stran zajetí nejde o honitbu, ale o zájmový chov, kupříkladu v malé ohradě či na větší zahradě. V souladu s obecnou úpravou v o.z. zvěř, která opustí zajetí, se stane věcí ničí, pokud není vlastníkem pronásledována, případně pokud není viditelně označena. Jestliže ovšem zůstane vlastnické právo vlastníka perzistentní, pak jej zatěžuje povinnost k náhradě škody, jíž zvěř uniknuvší ze zajetí způsobí, a to opět ve smyslu § 2933 o.z. Vlastník by se tedy měl snažit zvěř na útěku za každou cenu co nejdříve odchytit a předejít tak dalším škodám (sluší se uvést, že některé druhy zvěře mají potenciál chovat se velmi destruktivně²²³), nebo naopak jakéhokoliv pronásledování zanechat, projevit tak vůli o vlastnické právo přijít a tím se právem aprobovaným způsobem zbavit břemene dosti striktní odpovědnosti, která je s ohledem na dikci § 2934 o.z. objektivní bez možnosti se liberovat.²²⁴

Jakousi modifikaci zvěře chované v zajetí představuje zkrocená zvěř. Nejde přitom o žádnou teoretickou fabulaci, ale naopak o situaci podepřenou empirií. Určité druhy zvěře nejen že dobře snášejí chov v zajetí, nýbrž mají vysokou schopnost tzv. „zkrotnout“, tj. postupně pozbýt svou plachost, což implikuje jejich náklonnost k člověku (vlastníku) a jejich navracení se zpět. Připustíme-li, že krotká zvěř, pokud není v zajetí, se pohybuje volně bez omezení s tím, že se v opakovaných intervalech vrací ke svému vlastníku, potom zatížení jejího vlastníka odpovědností povinností za škodu touto zvěří způsobenou se jeví nepřiměřeně tvrdé. Po dobu, kdy se takováto zvěř pohybuje volně, ji totiž vlastník nemůže dost dobře kontrolovat a případným škodám zabránit. Vzdor tomu nelze, naneštěstí pro něj, jeho odpovědnost v intencích § 2933 o.z. vylučovat. Na straně druhé lze legitimně konstatovat, že vlastník zkrocené zvěře si z logiky věci musí být vědom jejího škodlivého potenciálu a za tím účelem by se buďto měl snažit zbavit se vlastnického právo k této zvěři, což vzhledem k podmínce šesti týdnů stanovené v § 1047 odst. 1 o.z. nezávisí dost dobře na jeho vůli, anebo by měl pojmout zkrocenou zvěř do zajetí, čímž by účinně jejímu nekontrolovatelnému škodlivému působení samozřejmě zabránil. V takové chvíli by se však ze zkrocené zvěře stala zvěř chovaná v zajetí.

²²³ Kupříkladu zvěř černá.

²²⁴ Týž postup se analogicky uplatní stran uniklé oborní zvěře.

At' už se týče zajaté zvěře či zkrocené zvěře, pokud se pohybuje mimo dohled svého vlastníka ve volné přírodě, ve většině případů bude pro poškozeného velmi složité prokázat, že škodu způsobila právě tato zvěř, a nikoliv volně žijící zvěř *sine dominus*, nemluvě o situaci, kdy vlastník svou zajatou či zkrocenou zvěř neopatřil nějakým druhem značení. I přesto samozřejmě nelze vyloučit možný úspěch poškozeného v jistých specifických případech.

Zvláštní (hypotetické) případy odpovědnosti dle o.z.

Výše bylo uvedeno, že vyjma „klasické“ odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem ve smyslu § 2933 a násl. o.z. přichází v úvahu ještě další, více či méně hypotetické případy odpovědnosti. Nežádka bývá zvíře používáno svým majitelem jako nástroj, což však předpokládá vysokou míru jeho ovladatelnosti a poslušnosti. Jestliže tedy § 2933 a násl. o.z. míří na případy chování zvířete takřikajíc z jeho podstaty samé (zvýšené riziko), pak využití zvířete jako živého nástroje (typicky poštvání) a povinnost k náhradě újmy tím způsobené bude posuzována dle obecné klauzule v § 2910 o.z. Takovéto využití zvěře je nepravděpodobné, bez dalšího jej však vyloučit nelze, poněvadž zkrocená zvěř mající velmi blízký vztah ke svému vlastníku a současně pečovateli může velmi dobře poslouchat jeho pokyny a vlastníkem předvídaným způsobem na ně reagovat.

Pro všechna zvířata bez rozdílu, tj. i pro zvěř, připadá do úvahy odpovědnost toho, kdo prostřednictvím jejich mrtvoly šíří nákazu a působí tak škodu.²²⁵ Nejedná se však již v pravém slova smyslu o škodu způsobenou zvířetem či s jeho využitím. Nástrojem je zde jeho mrtvola jakožto věc v právním smyslu *sui generis*. Problematiku likvidace tzv. kadáverů mrtvých zvířat obsahují veterinární předpisy²²⁶, které v tomto směru obecně zavazují vlastníka mrtvého zvířete, pro oblast myslivosti je pak subjektem odpovědným za bezpečnou (nikoho neohrožující) likvidaci kadáveru mrtvé zvěře uživatel honitby.²²⁷ Nedostatečná likvidace kadáveru mrtvého zvířete a od toho odvislá škoda dává vzniknout jednak odpovědnosti veřejnoprávní, jednak odpovědnosti v rovině práva soukromého (§ 2910 o.z.).

²²⁵ Op. cit. sub 181, s. 124

²²⁶ Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

²²⁷ PETR, op. cit. sub 29, s. 175.

Odpovědnost dle zákona č. 115/2000 Sb.

Až do 10.5.2000 trpěla právní úprava myslivosti na poli náhrad škod způsobených zvěří jedním značným deficitem. Předcházející zákon č. 23/1962 Sb. totiž sice naprosto správně předpokládal, že za škody vzniklé následkem chování zvěře, jejíž početní stavy nelze lovem snižovat, by měl namísto uživatelů honiteb odpovídat stát. Explicitně proto zakotvil popsanou myšlenku ve svém § 34 odst. 3, z něhož vedle povinnosti státu k náhradě těchto škod vyplývala povinnost Ministerstva financí, Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí upravit tuto problematiku obecně závazným předpisem, a to podzákoného charakteru.²²⁸ Zmíněné organizační složky státu však nebyly schopny toto zákonné zmocnění naplnit, což je do jisté míry pochopitelné s ohledem na ústavní kautely o tom, že povinnosti mohou být dle čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod²²⁹ stanoveny toliko zákonem, nikoliv ministerskou vyhláškou.

Výsledkem tak byla nečinnost kompetentních orgánů a trvající absence potřebné právní úpravy. Na tento problém ve finále narážela soudní soustava řešící spory mezi poškozenými a státem, kdy prvně jmenovaní se dožadovali náhrady škody způsobených typicky vydrou či kormoránem na rybách jimi vlastněných s odkazem na § 34 odst. 3 zákona č. 23/1962 Sb., který jejich právo na náhradu škody bezesporu zakládal. Avšak z důvodu, že nebyl stanoven žádný podrobný postup pro uplatnění náhrady škody, nebylo vymezeno, jaká škoda, myšleno na jakých statcích či kulturách se hradí, nebyl stanoven subjekt oprávněný reprezentovat stát v náhradovém procesu apod., byla soudní praxe v některých případech poněkud bezradná a nebylo výjimkou, že nároky poškozených zamítala s formalistickým poukazem na neexistenci podrobné právní úpravy. Situaci vyjasnil až Nejvyšší soud, který se racionálně vyslovil pro přiznání náhrady škody²³⁰ s tvrzením, že základ nároku a podmínky jeho uplatnění jsou dány v § 34 odst. 3 zákona o myslivosti č.

²²⁸ „Škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, hradí stát. Podrobnosti stanoví ministerstvo financí České republiky, ministerstvo zemědělství České republiky a ministerstvo životního prostředí České republiky obecně závazným právním předpisem.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer. [cit. 3.5.2015].

²²⁹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

²³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.10.2002, sp.zn. 25 Cdo 1753/2002. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer. [cit. 4.5.2015].

23/1962 Sb. a že pro způsob a rozsah náhrady škody se aplikují obecná ustanovení obč. zák. Současně určil i organizační složku státu legitimovanou jej v těchto specifických řízeních zastupovat.²³¹

Judikaturou vytvořené provizorium panovalo až do zmiňovaného data 10.5.2000, kdy nabyl účinnosti zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, z provenience Ministerstva životního prostředí. Jeho účinnost započala ještě za trvání zákona č. 23/1962 Sb. a po několikerych změnách (celkem 4) se uplatňuje do současnosti v podmínkách stávajícího zákona o myslivosti na podkladě jeho § 54 odst. 3.

Základní principy zákona č. 115/2000 Sb.

Podstata zákona č. 115/2000 Sb. vychází ze snahy řešit střet dvou základních zájmů, které se při škodě způsobené vybranými zvláště chráněnými druhy živočichů markantně projevují. Na straně jedné stojí zájem na zachování biodiverzity životního prostředí, k němuž v základu přispívá vedle hojné mezinárodní právní úpravy především zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jako předpis na tomto úseku obecný. Ochrana uvedeného zájmu přitom vykazuje veřejnoprávní charakter a případné narušování biodiverzity pak zakládá veřejnoprávní odpovědnost. Na druhé straně však nalezneme zájem neméně významný, a tím jest ochrana vlastnictví, respektive ochrana majetkových zájmů jednotlivých vlastníků.²³² Zakotvením náhradového mechanismu škod v těchto intencích způsobených se úprava posouvá naopak do rámce práva soukromého. Zákon č. 115/2000 Sb. je tak speciálním předpisem jak ve vztahu k zákonu č. 114/1992 Sb., tak ve vztahu k zákonu o myslivosti v jeho soukromoprávní rovině (odpovědnost za škody způsobené zvěří).

Vycházejí ze zákona č. 114/1992 Sb. a ze státní politiky ochrany životního prostředí se za účelem zachování biodiverzity rozběhlo množství záchranných programů, na něž byly vynaloženy nemalé prostředky z veřejných rozpočtů. Tyto programy více či méně přispěly k zachování, potažmo i ke zvýšení početních stavů chráněných druhů živočichů. Stinnou stránkou však bylo škodlivé působení určitých

²³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3.11.1999, sp.zn. 25 Cdo 2246/98. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer. [cit. 4.5.2015].

²³² Tento střet zájmů výslovně zmiňuje důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

chráněných živočišných druhů, jejichž stavy nebylo možno prakticky nijak legálně regulovat. Zákon č. 114/1992 Sb. sice v ustanovení § 56 předpokládá možnost povolit odlov chráněného živočicha, nýbrž toliko jako *ultima ratio*.²³³ Neregulovaný nárůst počtu chráněných živočichů včetně těch potenciálně schopných způsobit značné škody pochopitelně vedl k jejich ilegálnímu zabíjení ze strany „zoufalých“ vlastníků, jimž stát posléze odmítal škody nahradit.²³⁴ Této nežádoucí praxi má zákon č. 115/2000 Sb. předcházet, když se v něm sám stát otevřeně hlásí k odpovědnosti za předmětnou škodu.

Slovy důvodové zprávy:

„Nepovažujeme za vhodné se smířit se současnou právní úpravou a žádné škody nehradit. Ponechat tuto současnou úpravu kompenzace škod by vedlo pravděpodobně k svépomocnému jednání zemědělců a dalších ohrožených osob a k neregulovanému vybíjení zvláště chráněných druhů živočichů.“

Přínos zákona č. 115/2000 Sb. lze tedy spatřovat v tom, že zavedením kompenzačního režimu za blíže vymezené druhy škod způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy má poškozené osoby (vlastníky a nájemníky) pozitivně stimulovat k dodržování ochrany, přesněji řečeno k „nevybíjení“ těchto živočichů ve smyslu § 50 zákona č. 114/1992 Sb., neboť veřejnoprávní odpovědnost za správní delikty nemusí být v tomto ohledu dostačující.²³⁵ Tyto legislativní instrumenty mají ve svém souhrnu vést k udržení existence těchto druhů na území našeho státu.

Zatížení státu břemenem odpovědnosti povinností spočívající v náhradě vybraných škod ve smyslu zákona č. 115/2000 Sb. vyplývá ze správné premisy, že volně žijící živočichové nikomu nepatří a jejich projevy lze považovat za charakteristiku životního prostředí či vliv přírody (*vis maior*). Obecně se přitom v tomto kontextu vychází ze zásady *casum sentit dominus*, tedy že škodu nese vlastník ze svého. Nicméně silný veřejný zájem na ochraně biodiverzity, kdy nelze

²³³ „Výjimku ze zákazů u zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů lze povolit v zájmu prevence závažných škod, zejména na úrodě, dobytku, lesích, rybolovu, vodách a ostatních typech majetku.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer. [cit. 4.5.2015]

²³⁴ K tomu viz důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

²³⁵ POKORNÁ, Lucie. *Náhrady škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů – aktuální otázky*. In: *Dny práva – 2010 – Days of law*. 1. ed. Brno: Masaryk University. 2010.

do populace vybraných masivně škodících živočichů jakkoliv zasahovat, přenáší v duchu zásady *casum sentit res publica* odpovědnost na stát samotný²³⁶, neboť žádný jiný subjekt, jako je tomu například v režimu zákona o myslivosti, v úvahu nepřichází. Opačný přístup by byl jednak kontraproduktivní (viz výše problematika svépomocného postupu poškozených), jednak by se jednalo o přílišný a nekoncepční zásah do široce chráněného vlastnického práva, když i zásada *casum sentit dominus* má své limity. Současně se sluší poznamenat, že sám zákon č. 114/1992 Sb. zakotvuje odpovědnost státu za újmu vzniklou vlastníkům či nájemcům pozemků v příčinné souvislosti s omezeními vyplývajícími z ochrany přírody (náhrada za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření), a to v § 58.²³⁷ Jde svým způsobem o jakousi generální klauzuli, jejímž přímým provedením pro určité typy škod je právě zákon č. 115/2000 Sb.

Podmínky vzniku odpovědnosti dle zákona č. 115/2000 Sb.

Zákon č. 115/2000 Sb. je koncipován tak, aby řešil z hlediska míry poškození toliko ty nejzávažnější situace, pročež taxativně vypočítává živočichy, jimiž způsobená újma se hradí, a současně stanoví, o jakou újmu, myšleno na jakých statcích, se musí jednat. Tento „výběrový“ princip má své opodstatnění i z toho důvodu, že příliš široce pojatý „sanační“ přístup státu by nikoliv nevýznamně zatížil státní pokladnu.²³⁸ Výčet živočichů je taxativní a zahrnuje sedm druhů chráněných ve smyslu zákona č. 114/1992 Sb. a jej provádějící vyhlášky č. 395/1992 Sb.²³⁹ V souladu s § 3 zákona č. 115/2000 Sb. sem náleží bobr evropský (*Castor fiber*), vydra říční (*Lutra lutra*), kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*), los evropský (*Alces alces*), medvěd hnědý (*Ursus arctos*), rys ostrovid (*Lynx lynx*) a vlk (*Canis lupus*), přičemž všichni uvedení jsou zvěří podle § 2 písm. c/ zákona o myslivosti.

²³⁶ Na tento trend, tj. přenášení odpovědnosti na stát, upozorňuje Hurdík. In: LAVICKÝ, op. cit. sub 6.

²³⁷ „Pokud vlastníku zemědělské půdy nebo lesního pozemku nebo rybníka s chovem ryb nebo vodní drůbeže, nebo nájemci, který tyto pozemky oprávněně užívá, vznikne nebo trvá v důsledku omezení vyplývajícího z části třetí až páté tohoto zákona včetně prováděcích právních předpisů nebo rozhodnutí vydaného na jejich základě a nebo z omezení vyplývajícího z opatření v plánech systémů ekologické stability krajiny podle § 4 odst. 1 újma, má nárok na její finanční náhradu.“ In: ASPI [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer. [cit. 5.5.2015]

²³⁸ V samém závěru důvodové zprávy k zákonu č. 115/2000 Sb. se uvádí, že ročně bude potřeba na úhradu škod vyčlenit 12.700.000,- Kč a k tomu dalších 900.000,- Kč jako rezervu, v souhrnu tedy 13.600.000,- Kč.

²³⁹ Uvedená vyhláška zařazuje do rámce chráněných živočichů přes tři stovky různých živočišných druhů a zařazuje je v závislosti na stupni ochrany do třech skupin dle § 48 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., tj. kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené.

Dle obecných zkušeností v sobě tyto živočišné vsutku skrývají nezanedbatelný škodlivý potenciál, jehož projevy na vybraných statcích vymezených vyčerpávajícím způsobem v § 4 zákona č. 115/2000 Sb. stát sanuje.

Ke škodě musí dojít na území České republiky, přičemž škodící živočich musí být volně žijící²⁴⁰ a v okamžiku vzniku škody musí být zařazen mezi chráněné živočichy dle § 48 zákona č. 114/1992 Sb.²⁴¹ V tomto směru budí velké vášně otázka kormorána velkého, jehož uvažované vyřazení z rámce zákona č. 115/2000 Sb. by tíží jím zapříčiněných škod v rozsahu desítek miliónů korun²⁴² přeneslo na poškozené, v krajním případě, za jeho současného přesunutí z § 2 písm. c/ do písm. d/ téhož ustanovení zákona o myslivosti, na uživatele honiteb. Drobná legislativní změna by tedy mohla mít ne zrovna drobné, ale přímo fatální následky pro výše zmíněné subjekty. Podle § 2 písm. b/ zákona č. 115/2000 Sb. se hradí skutečná škoda a nikoliv ušlý zisk, potažmo škoda druhotná, což znamená jistý handicap předmětné právní úpravy.

Hradí se jednak újma způsobená na životě či zdraví člověka, kterou jsou schopni svým útokem způsobit vlastně jen vlk a medvěd hnědý. Výluky z této náhrady vymezuje § 5 odst. 2 písm. b/ a c/ zákona č. 115/2000 Sb., dle něhož se, vcelku oprávněně, tato újma nehradí, vznikla-li jako pracovní úraz v rámci pracovněprávního vztahu, nebo přihodila-li se lovcí při lovu vybraného živočicha. Prve uvedená se nahradí dle pracovněprávních předpisů, náhrada druhé v pořadí není opodstatněná, neboť lov jest dobrovolně podstupovaným rizikem. Dle § 7 zákona č. 115/2000 Sb. se poskytne vybraným pozůstalým osobám jednorázová náhrada a rovněž náhrada nákladů spojených s pohřbem a léčením. Přežije-li poškozený, aplikuje se podpůrně občanskoprávní úprava týkající se bolestného, ztížení společenského uplatnění a nákladů spojených s léčením.²⁴³

²⁴⁰ Ustanovení § 5 odst. 2 písm. a/ zákona č. 115/2000 Sb. uvádí: „Podle tohoto zákona se nehradí škoda způsobená vybraným živočichem chovaným v zajetí člověka nebo uprchlým z tohoto zajetí.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer. [cit. 5.5.2015]

²⁴¹ Nemalý aplikační problém je v současnosti dán u kormorána velkého, který s účinností od 1.1.2013 (vyhláška č. 393/2012 Sb.) již není zvláště chráněným živočichem ve smyslu § 50 zákona č. 114/1992 Sb., v důsledku čehož nesplňují škody jím způsobené podmínku ve smyslu § 5 odst. 1 zákona č. 115/2000 Sb. *in fine*.

²⁴² K tomu viz Problematika regulace početnosti kormorána velkého v ČR. *Svět myslivosti*. 2012, roč. 13, č. 7, s. 17. ISSN 1212-8422.

²⁴³ Ustanovení § 2958 a násl. o.z.

Dále lze uplatnit nárok na náhradu za škodu způsobenou na domestikovaných zvířatech, která taxativně vypočítává § 2 písm. a/ zákona č. 115/2000 Sb. Logicky do výčtu patří ta domácí zvířata, na něž je útok ze strany velkých šelem nejpravděpodobnější (skot, prasata, vodní drůbež atd.). Škoda se však nebude hradit v případě, že vlastníci svá domestikovaná zvířata neochrání v obvyklé, ustanovením § 6 odst. 1 zákona č. 115/2000 Sb. předpokládané míře.²⁴⁴ Nesplnění této prevenční povinnosti tak vlastně znamená zánik nároku na kompenzaci. S tímto druhem škody souvisí rovněž škoda uplatnitelná dle § 4 písm. c/ zákona č. 115/2000 Sb., k níž dojde na pasteveckých psech, prevenčním to opatření *sui generis*, když hodnota těchto specializovaných plemen může být velmi vysoká. Účinným prevenčním opatřením ve smyslu § 6 odst. 1 zákona č. 115/2000 Sb. jsou samozřejmě také uzavřené objekty (voliéry, stodoly apod.), které mohou být poškozeny přímým či nepřímým působením útočícího živočicha, pročež i ty, spolu s movitými věcmi v nich umístěnými, spadají do rámce zákonem chráněných statků.

S přihlédnutím k zaměření medvěda hnědého nejen na domestikovaná zvířata se hradí škoda na včelstvech a včelařských zařízeních, naproti tomu los evropský jako snad jediný z vybraných chráněných živočichů má potenciál poškozovat polní plodiny a zejména trvalé porosty v lesích, když okusuje lesní kultury ve značné výšce. Je samozřejmostí, že škoda na polních plodinách nebude kompenzována tomu, kdo je nesklidil v agrotechnických lhůtách (obdobný přístup zaujímá zákon o myslivosti).

Přísloušnou kapitolu samu pro sebe reprezentují ryby jakožto statek, na němž se škodlivé působení dle dostupných statistik projevuje nejmarkantněji.²⁴⁵ Výhradními škůdci zde jsou ve smyslu § 6 odst. 2 zákona č. 115/2000 Sb. vydra a kormorán.²⁴⁶ Pozoruhodné je, že v prvopočátku se nahrazovala škoda pouze na těch rybách, které byly chovány pro hospodářské účely v rybnících či podobných zařízeních oddělených od vnějšího prostředí. Soudní praxe však dovodila, že do

²⁴⁴ K tomu viz důvodová zpráva k § 6 zákona č. 115/2000 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

²⁴⁵ K tomu viz přílohou část práce DVOŘÁKOVÁ, Kateřina. *Náhrada škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy*. SVOČ. Právnická fakulta Univerzity Karlovy. 2011. Uvedená odborná práce obsahuje detailní rozbor zákona č. 115/2000 Sb. a lze na ni pro podrobnější informace odkázat.

²⁴⁶ Škody na rybách se hradí jen tehdy, pokud je prokazatelně způsobila vydra či kormorán. Nutno dodat, že jen stěží způsobí závažnější škodu jiný z živočichů vymezených v § 3 zákona č. 115/2000 Sb.

rámce zákona č. 115/2000 Sb. by legitimně měly náležet i ryby nacházející se v rybářských revírech, tj. ryby ve vodních tocích, které až do svého ulovení sice nikomu nenáleží (*res nullius*), na straně druhé je ale určitý subjekt (většinou Český rybářský svaz) na své náklady do vodního toku vypustil, aby se následně staly předmětem rybolovu a přinesly mu zisk.²⁴⁷ Zákodárce tyto judikatorní závěry reflektoval v novele č. 130/2006 Sb. a v současnosti lze tedy nárokovat i kompenzaci na těchto rybách. V logice zákona č. 115/2000 Sb. musí vlastník ryb chovaných v rybnících či podobných zařízeních pochopitelně prokázat, že učinil preventivní opatření proti vniku vydry, aby jeho kompenzační nárok vůči státu byl dán.

Procesní rámec

Výše byla stručně shrnuta podstata hmotněprávní části zákona č. 115/2000 Sb., z níž vyplývá předmět, rozsah a způsob náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy. Stejně jako zákon o myslivosti i zákon č. 115/2000 Sb. obsahuje vedle hmotněprávních ustanovení rovněž ustanovení procesní povahy, jejichž podstatou je jednak vymezení řetězce lhůt, v jejichž rámci nutno vzniklou škodu uplatnit, a jednak uvedení kompetentních orgánů, jimž musí být škoda nahlášena, respektive prokázána. Celý proces uplatnění nároku na náhradu škody lze rozdělit do čtyř na sebe navazujících fází, z nichž poslední, soudní fáze, jest fakultativní. Podstata daného procesu sešňěrovaného relativně krátkými lhůtami, z nichž některé jsou prekluzivní, je dána tím, že vyjma škody na zdraví musí být jednotlivé případy řešeny promptně, aby nedošlo ke znehodnocení či zániku důkazů.²⁴⁸

Vše přitom závisí na akceschopnosti poškozeného, který v první fázi musí ohlásit škodu místně příslušnému orgánu ochrany přírody, a to ve lhůtě 48 hodin od jejího zjištění, jak se podává z § 8 odst. 1 zákona č. 115/2000 Sb.²⁴⁹ Jakkoliv nelze z dikce zákona č. 115/2000 Sb. dovodit propadný charakter této lhůty, naopak možno shledat, že jde spíše o lhůtu pořádkovou, je co nejrychlejší notifikace škody v zájmu poškozeného, neboť místně příslušný orgán provádí neprodleně po oznámení škody

²⁴⁷ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2004, sp.zn. 25 Cdo 1307/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer. [cit. 7.5.2015].

²⁴⁸ Viz důvodová zpráva k § 8 zákona č. 115/2000 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

²⁴⁹ K organizaci na úseku ochrany přírody a krajiny viz § 75 zákona č. 114/1992 Sb.

dle § 10 odst. 1 zákona č. 115/2000 Sb. prvotní šetření, jehož výstupy jsou poskytnuty orgánu příslušnému k poskytnutí kompenzace. S postupujícím časem totiž kvalita důkazů samozřejmě klesá.

V pořadí druhá fáze se ve smyslu § 8 odst. 3 zákona č. 115/2000 Sb., vyjma škody na zdraví, pro jejíž uplatnění se stanoví objektivní prekluzivní lhůta 2 let, odehrává v rámci 10denních (škoda na rybách, včelách a včelařských zařízeních, domestikovaných zvířatech a pasteveckých psech), respektive 15denních (trvalé porosty, polní plodiny, uzavřené objekty a movité věci) subjektivních prekluzivních lhůt (objektivní prekluzivní lhůta čítá 6 měsíců od okamžiku, kdy ke škodě došlo),²⁵⁰ během nichž nutno adresovat příslušnému krajskému úřadu žádost, jejíž obsahové náležitosti podrobněji vymezuje Příloha zákona č. 115/2000 Sb.²⁵¹ V průběhu třetí fáze krajský úřad, vystupující nikoliv jako správní orgán ve správním řízení, nýbrž jako reprezentant státu,²⁵² žádost posoudí, a dospěje-li k závěru o její opodstatněnosti, zaplatí náhradu požadované škody, jak předpokládá § 10 odst. 3 zákona č. 115/2000 Sb. Případné negativní stanovisko krajského úřadu je možné zvrátit podáním žaloby k soudu, čímž se odstartuje zmiňovaná čtvrtá, fakultativní fáze celého procesu.

„Bezodpovědnostní“ režim²⁵³

Název této kapitoly byl záměrně zvolen tak, aby co možná nejlépe vypovídal o podstatě režimu, v němž za škody způsobené zvěří nikdo neodpovídá. Jestliže shora byly vymezeny určité výšece z pomyslného koláče škodlivého působení zvěře, kdy právní úprava z více či méně relevantních důvodů přenáší odpovědnost na vybrané subjekty, pak nezanedbatelnou a současně zbytkovou výšeč představují právě škody nacházející se v tzv. bezodpovědnostním režimu. Tato kapitola by tedy měla symbolicky uzavírat popis jednotlivých odpovědnostních režimů stran škod způsobených zvěří a završovat tak komplexní pohled na tuto problematiku.

²⁵⁰ Stran škody na rybách zákon č. 115/2000 Sb. v § 8 odst. 3 písm. c/ hovoří v souvislosti s okamžikem počátku běhu objektivní prekluzivní lhůty o dni „*kdy s nejvyšší pravděpodobností škoda vznikla.*“

²⁵¹ Například doklady o vlastnictví rybníka, odborné posudky, znalecké posudky, doklad o vlastnictví domestikovaných zvířat atd.

²⁵² K tomu viz důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

²⁵³ Jedná se o pracovní pojem vytvořený pro účely této práce.

Chování zvěře jako projev prostředí

Při deskripci pojmu zvěř byl učiněn závěr o tom, že tato jako živočišný druh divoce žijící ve volnosti, který nikomu nenáleží, představuje, s jistými výhradami, *res nullius*. Jedná se o neovladatelnou entitu mimo vliv jakéhokoliv lidského působení, která bývá někdy označována za přírodní vliv či projev prostředí, obdobně jako vítr či povodeň. V rovině právní odpovědnosti tento postulát znamená, že škodlivé chování zvěře se považuje za náhodu čili *casus*. Již římská jurisprudencce přitom uznávala právní relevanci náhod a v souvislosti s náhradou škody vycházela ze zásad *casus sentit dominus* (náhoda stíhá vlastníka), respektive *casus a nullo prestatatur* (za náhodu nikdo neodpovídá).²⁵⁴ Recentní právní teorie rozlišuje náhodu prostou (*casus minor*) a náhodu kvalifikovanou (*casus maior*), často synonymicky označované latinskými výrazy *vis minor* či *vis maior*.²⁵⁵

Podstata náhody jakožto škodní události tedy spočívá v tom, že obecně vzato za ni nikdo neodpovídá, a poškozený tak musí škodu způsobenou v příčinné souvislosti s náhodou nést ze svých vlastních prostředků. Tento princip původní občanskoprávní úprava v obč. zák. uznávala toliko *implicite* v duchu rčení „obecně známé netřeba právně ukotvovat“, což však v aplikační praxi vyvolávalo až přílišnou přímočarost. O.z. tento nedostatek, byť jen částečně, napravuje v § 2904, kde se výslovně dotýká pouze tzv. zaviněné či smíšené náhody (*casus mixtus*), zatímco nezaviněnou náhodu ponechává nadále bez reglementace. Právě jemné nuance zmiňované smíšené náhody nebyly dřívější praxí dostatečně zohledňovány a v tomto směru lze zřejmě hodnotit aktuální právní právu jako vyhovující. Sluší se každopádně uvést, že o.z.o. se v § 1311 s problematikou náhod vypořádával ještě komplexněji, když se dotýkal jak prosté, tak smíšené náhody.²⁵⁶ Zatímco nezaviněná náhoda vzniká bez jakéhokoliv lidského přičinění (začne pršet, vybuchne sopka), smíšená náhoda se aktivizuje na podkladě nějakého lidského podnětu a nejedná se tak vlastně již o *casus* či *vis maior (minor)* v klasickém slova smyslu. Jak přílehavě poukazuje prvorepubliková doktrína, *casus mixtus* souvisí s příčinnou souvislostí

²⁵⁴ KINCL, op. cit. sub 16, s. 223.

²⁵⁵ KNAPP, op. cit. sub 9, s. 469.

²⁵⁶ „Pouhá náhoda postihuje toho, v jehož jmění nebo osobě se sběhla. Dal-li však někdo zaviněním podnět k náhodě...“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

v tom smyslu, že jednání pachatele se přičítají další následky, které již nejsou bezprostřední (*causa proxima*), ale druhotné (*causa remota*).²⁵⁷

Škoda způsobená volně žijící zvěří proto spadá v obecné rovině do rámce pravidla *casus sentit dominus* a poškozený se tímto pádem musí se škodou vyrovnat ve své vlastní režii. Výjimku z tohoto pravidla představují situace podrobněji popsané v předchozích kapitolách, kdy zákonodárce navzdory odkazované zásadě povolal k odpovědnosti uživatele honitby, potažmo uživatele obory v režimu zákona o myslivosti, respektive stát v režimu zákona č. 115/2000 Sb., případně dle zákona č. 114/1992 Sb. Dostál tak postulátu, že odpovědnost za cizí škodu (rozuměj za škodu způsobenou náhodou) musí být stanovena právním předpisem.²⁵⁸ V jakých konkrétních případech tedy nastává onen bezodpovědnostní režim? A půjde vždy, s přihlédnutím k § 2904 o.z., o bezodpovědnostní režim?

Odpovědnostní výluky v zákoně o myslivosti

Zákon o myslivosti obsahuje základní odpovědnostní ustanovení v § 52 odst. 1 písm. b/. Vyjdeme-li z jeho díkce ve spojení s § 54 odst. 1, pak se v první řadě nehradí ty škody, které zvěř způsobila na nehonebních pozemcích, což je naprosto legitimní vzhledem k tomu, že výkon práva myslivosti se z podstaty věci může odehrávat pouze v rámci státem uznané honitby na honebních pozemcích. Na nehonebních pozemcích, až na výjimečné situace, se odlov zvěře dít nesmí, a proto uživatel honitby neodpovídá za škodu, kterou například divoká prasata zapříčinila na fotbalovém hřišti či na zatravněném prostranství v intravilánu obce. Právě zde se uplatní obecná zásada o nepřičitatelnosti náhody, za jejíž škodlivé projevy nikdo nebude odpovědný.

Velmi časté jsou v praxi střety zvěře s vozidly na pozemních komunikacích, v jejichž důsledku mnohdy narůstají škodlivé následky do značných rozměrů. I na tomto místě se odpovědnost uživatele honitby naštěstí pro něj vylučuje, nicméně poškozený má možnost uzavřít pro účely této nežádoucí události speciální pojištění, z něhož bude potenciální škoda sanována. Existence pojištění těchto škod je logickou

²⁵⁷ K tomu viz ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír et al. *Komentář k Československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý*. Praha: Právnícké nakladatelství a nakladatelství V. Linhart. 1935. s. 835.

²⁵⁸ DVORÁK, op. cit. sub 175, s. 838.

reflexí provozu na pozemních komunikacích kolidujících s migrující zvěří, což generuje škodné události ve vysoké intenzitě. Za pozornost stojí rovněž případy, kdy pernatá zvěř po smrtelném zásahu bezvládně spadne z výšky několika desítek metrů na střechu domu a poškodí střešní krytinu.²⁵⁹ Nemluvě o dosti hypotetické, ale přesto v úvahu přicházející situaci pádu takto zasaženého jedince na člověka, jemuž bude tímto způsobena nemajetková újma na zdraví. I tuto škodu si každopádně ponese poškozený ze svého, ledaže by byl pojištěn, což je spíše nepravděpodobné.

O něco složitěji a nejasněji působí otázka škod působených zvěří na honebních pozemcích. Z formulace shora odkazovaných ustanovení zákona o myslivosti vyplývá, že právní úprava cílí na ochranu polních plodin, ovocných kultur, lesních kultur či vinné révy s legitimní odpovědnostní výlukou tam, kde poškozený neučinil dostatečná preventivní opatření. Lapidárně řečeno se chrání především to, co se na honebních pozemcích pěstuje za hospodářským účelem, s výjimkami výslovně danými v § 54 odst. 1 zákona o myslivosti. Rovněž podléhá ochraně prostřednictvím odpovědnostní povinnosti honební pozemek samotný²⁶⁰. Vyjma těchto zákonem o myslivosti výslovně předpokládaných kultur mohou dojít poškození ze strany zvěře i určitá jednoduchá zařízení vybudovaná na honebním pozemku, kupříkladu oplocení malého pšeničného políčka s cílem jej účinně chránit. Je potom otázkou, zda uživatel honitby odpovídá i za takovéto škody, tedy zda poškozený může nárokovat nejen škodu za poškozenou zemědělskou plodinu, ale rovněž za poničení oplocení, na jehož vybudování musel vynaložit nemalé prostředky.

Vzhledem k formulaci relevantních ustanovení zákona o myslivosti směřujících primárně k ochraně pěstovaných kultur a hospodářské hodnoty honebního pozemku lze uzavřít, že stran různých zařízení či drobných staveb umístěných na honebním pozemku se uplatní bezodpovědnostní režim. Rozšiřovat odpovědnost uživatele honitby ještě o další v zákoně explicitně neuvedené majetkové hodnoty by se jednak přičilo účelu předmětné právní úpravy, a jednak by to znamenalo pro uživatele honitby vskutku velkou a fakticky neúnosnou zátěž. Tomuto výkladu svědčí i úprava v § 54 odst. 1 zákona o myslivosti, která uživatele honitby

²⁵⁹ K tomu dochází v bažantnicích, pokud lov probíhá v blízkosti budov v bažantnici vystavěných (stavby technického zázemí bažantnice, společenská budova).

²⁶⁰ Běžně jsou uplatňovány škody za poškození ladem ležících luk divokými prasaty.

činí neodpovědným za poškození vysokocenných plodin a jednotlivě rostoucích stromů či stromořadí, když uživatel honitby není schopen vše „uhlídat“. V konkrétním případě nicméně nelze *a priori* vyloučit náhradu škody například za již uváděné poškození oplocení pšeničného políčka jakožto kompenzaci za snahu poškozeného škodě zabránit.

Odpovědnostní výluky v režimu zákona č. 115/2000 Sb.

Specifickou kapitolu představuje zvěř, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány a která je vyjmenována v § 2 písm. c/ zákona o myslivosti. Výše bylo poukázáno na skutečnost, že znění § 54 odst. 3 zákona o myslivosti působí do jisté míry zavádějícím dojmem, neboť stát nehradí jakoukoliv škodu způsobenou zmíněnými druhy zvěře, ale toliko škody způsobené vybranými živočichy na vybraných majetkových hodnotách dle zákona č. 115/2000 Sb. Opět zde tedy vzniká jisté odpovědnostní vakuum, které vyplňuje již několikrát zmiňovaná zásada *casum sentit dominus*. Zákon č. 115/2000 Sb. přitom dopadá na ty potenciálně neškodlivější druhy zvěře a pokrývá ty ze škod jimi působených, které se dějí nejčastěji a jsou nejmasivnější. V jakých typových případech se tedy nemůže poškozený spoléhat na stát? Předně je tomu tak tehdy, pokud neučiní zákonem přesně specifikovaná prevenční opatření. Nezajistí-li tedy rybí sádku proti vniknutí vydry říční vhodnou mřížkou na přítoku a odtoku, musí nést případnou škodu ze svého. Rovněž tak ponechání skotu či ovcí v neohrazeném prostoru bez toho, aby byli pod dohledem pasteveckého psa či fyzické osoby, vylučuje odpovědnost státu v případě, že je napadne vlk či medvěd hnědý.

Vyjma nedostatečných prevenčních opatření nastává bezodpovědnostní režim tam, kde vybraný chráněný živočich poškodí majetkové hodnoty v zákoně neuvedené. Pakliže vlk při útoku na ovce usmrtí či poraní psa, který však není psem pasteveckým, jeho vlastník ponese takto vzniklou újmu ze svého. Velmi časté a současně velmi dalekosáhlé jsou škody působené bobrem evropským na hrázích rybníků či na korytech vodních toků v lokalitách jeho výskytu, jejichž peněžní ekvivalent dosahuje desítek milionů korun.²⁶¹ Tyto škody, navzdory jejich značné finanční zátěži, stát paradoxně dle zákona č. 115/2000 Sb. nehradí, když hráze

²⁶¹ KRÁLÍČEK, Luděk. Co dál s bobrem? *Myslivost*. 2011, roč. 59, č. 11. s. 79. ISSN 0323-214X 46887.

vodních děl či koryta vodních toků do rámce působnosti uvedeného zákona zařadit nelze.

Ve zmiňovaném kontextu přichází do úvahy možnost domáhat se finanční kompenzace vůči státu dle § 58 zákona č. 114/1992 Sb., který reflektuje zásadu vynahradit poškozeným vlastníkům či nájemcům újmy vyplývající z omezení podle části třetí až páté tohoto zákona, jejichž účelem je ochrana přírody a krajiny jakožto veřejného zájmu.²⁶² Všichni živočišové pojatí do zákona č. 115/2000 Sb. jsou totiž nejen zvěři, ale i více či méně chráněnými živočichy ve smyslu § 50 zákona č. 114/1992 Sb. (s již zmiňovanou výjimkou u kormorána velkého).²⁶³ Náhrady způsobených škod se však poskytují toliko, pokud se jedná o poškození zemědělských či lesních pozemků, ryb a vodní drůbeže. Právní úprava v zákoně č. 114/1992 Sb. se tak evidentně z větší části překrývá s úpravou v zákoně č. 115/2000 Sb. a jen stěží možno identifikovat takové škody, které by nebyly hrazeny dle zákona č. 115/2000 Sb., ač vyvolány živočichem v něm uvedeným, a zároveň byly uplatnitelné dle obecného § 58 zákona č. 114/1992 Sb. Dle dikce § 58 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb. se lze každopádně domáhat kompenzace i nad rámec toho, co již bylo poskytnuto dle zákona č. 115/2000 Sb. Ničeho to však nemění na tom, že například výše zmíněné škodlivé působení bobra na hrázích rybníků a korytech vodních toků zůstane bez náhrady.

Zbytková kategorie odpovědnostních výluk

Pomyslnou třetí skupinu škod nacházejících se v bezodpovědnostním režimu tvoří ty škody, jež vyvolá zvěř, kterou nelze lovit (§ 2 písm. c/ zákona o myslivosti) a která není součástí výčtu v § 3 zákona č. 115/2000 Sb. Tuto zvěř pak nutno ještě dále diferencovat na zvěř chráněnou jako zvláště chráněného živočicha dle § 50 zákona č. 114/1992 Sb. a zvěř, která takovéto ochrany nepožívá, tedy je chráněna toliko ve smyslu obecné klauzule § 5 zákona č. 114/1992 Sb. Prvá skupina bude pochopitelně převažující, poněvadž zvěř vypočtenou v § 2 písm. c/ zákona o myslivosti nelze mnohdy lovit právě proto, že je zvláště chráněna zákonem č. 114/1992 Sb. Vhodným

²⁶² Bliže k problematice § 58 zákona č. 114/1992 Sb. viz publikaci MIKO, op. cit. sub 139, s. 254-258.

²⁶³ Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů vyjmenovává a jejich zařazení do jednotlivých skupin dle míry ochrany obsahuje příloha č. III. vyhlášky č. 395/1992 Sb.

příkladem je v tomto směru krahujec obecný a jím způsobená škoda na domácí drůbeži.

Krahujec obecný je zvěří dle zákona o myslivosti, jejíž početní stavy nelze lovem snižovat, současně je chráněným živočichem dle § 50 zákona č. 114/1992 Sb. a konečně není uveden ve výčtu druhů zvěře obsaženém v zákoně č. 115/2000 Sb. Jediné vhodné řešení pro kompenzaci takovéto újmy potom skýtá § 58 zákona č. 114/1992 Sb. Obdobný mechanismus si lze představit i u škody způsobené kočkou divokou na vodní drůbeži. Pakliže by se však jednalo o jiné druhy škod, než jaké předpokládá § 58 zákona č. 114/1992 Sb., případně by jakoukoliv škodu způsobila zvěř uvedená v § 2 písm. c/ zákona o myslivosti, která ale zároveň není zvláště chráněna dle zákona č. 114/1992 Sb. (například volavka popelavá a jí ulovené či poraněné ryby), poškozený subjekt by se nemohl na nikom domáhat kompenzace a musel by se smířit s principem *casus sentit dominus*.

Smišená náhoda

Bezodpovědnostní režim obsahuje relativně široké spektrum různých škod, které je zvěř způsobila zapříčinit. Poškozenému pak nezbyvá než sanovat škodlivé následky z vlastních prostředků. I přes to se domnívám, že zásada *casus sentit dominus* se v určitých případech spadajících do shora vymezeného odpovědnostního vakua uplatnit nemusí, kdy vzniklou škodu ponese subjekt od poškozeného odlišný. Klíčovým je v tomto ohledu § 2904 o.z. a jeho výslovná reglementace tzv. zaviněné náhody. Princip *casus mixtus* totiž stojí na rozlišení bezprostřední (*causa proxima*) a vzdálené (*causa remota*) příčiny škodlivého děje, když bezprostředním důvodem vzniku škody byla sice určitá náhoda (povodeň), ale její škodlivé působení umožnil někdo svým zaviněným jednáním *contra legem* (odstavení automobilu do povodňové zóny).²⁶⁴ Aplikujeme-li uvedená hlediska bezprostřední a vzdálené příčiny na škody způsobené zvěří v rámci bezodpovědnostního režimu, dojdeme k závěru, že mohou nastat situace, kdy se princip *casus mixtus* objeví a kdy tudíž bude možno uvažovat o odpovědnosti toho, kdo zavedl podnět ke škodlivému působení zvěře.

²⁶⁴ Tento příklad uvádí autoři v publikaci DVORÁK, op. cit. sub 175.

Názorný je v tomto ohledu střet zvěře vyplašené výstřelem s automobilem na pozemní komunikaci. Bezprostřední příčinou vzniku škody je samozřejmě zvěř vběhnuvší na pozemní komunikaci, ale její vyplašené a zkratkovité jednání zapříčinil výstřel lovce. Abychom však dovedli odpovědnost tohoto lovce v intencích § 2904 o.z., museli bychom prokázat, že jednal v rozporu s nějakým příkazem či zákazem. Tak by tomu bylo například tehdy, pokud by se rozhodl vystřelit na zvěř nacházející se nedaleko (kupříkladu 50 m) pozemní komunikace, jelikož takovéto jeho jednání by bylo rozporné s obecnou prevenční povinností. Existuje totiž vysoká pravděpodobnost, že zvěř vylekaná výstřelem se nevydá do blízkého lesa, ale zmateně si to namíří přímo na pozemní komunikaci. Chování zvěře bezprostředně po výstřelu a její reakce není možné dost dobře odhadnout a s touto myšlenkou musí být k lovu přistupováno. Tímto příkladem jsem chtěl poukázat na jistý potenciál, který skrývá § 2904 o.z. pro ty, co byli poškozeni zvěří a právní úprava výslovně neoznačuje odpovědný subjekt. Za určitých okolností totiž možno uvažovat o institutu zaviněné náhody a náhrady škody se domoci. Procesní rovinu ponechme v tomto kontextu stranou.

6. Zahraniční pojetí náhrad škod působených zvěří

Pro snazší a především komplexnější analýzu v této práci řešené problematiky je namístě věnovat určitý prostor vybraným zahraničním právním úpravám odpovědnosti za škody působené zvěří. Účelem přitom není detailně se zabývat právní reglementací v tom kterém státě, ale spíše předestřít názorný přehled s důrazem na stěžejní principy a koncepty. Právní úpravy se napříč vybranými evropskými státy pochopitelně odlišují a co především, skýtají nemalý inspirační potenciál, a to hlavně co do pojetí odpovědnosti za škody působené zvěří a rovněž co se způsobu a mechanismu náhrady škody týče.²⁶⁵

6.1 Spolková republika Německo

Spolková republika Německo je nám blízká nejenom z geografického hlediska, ale taktéž nahlížením na myslivost a lov zvěře. Tato skutečnost pak vysvětluje vysokou oblibu České republiky jakožto časté destinace německých lovců. Určitý společný prvek lze přitom spatřovat i v organizaci mysliveckého hospodaření, kdy německá právní úprava obdobně jako úprava česká rozlišuje dva druhy honiteb, a to vlastní („*Eigenjagdbezirke*“) a společenstevní („*gemeinschaftliche Jagdbezirke*“).²⁶⁶ Stanoví tak Spolkový zákon o myslivosti („*Bundesjagdgesetz*“), který představuje regulaci na federální úrovni, z níž jednotlivé spolkové země nutně vychází při tvorbě svých vlastních pravidel. Z uvedeného předpisu zároveň vyplývá, že právo myslivosti náleží vlastníku pozemku, avšak tento jej může vykonávat toliko v rámci vymezené honitby (vlastní či společenstevní)

²⁶⁵ Za účelem získání potřebných informací s vysokou měrou důvěryhodnosti byla autorem kontaktována mezinárodní nezisková a nevládní organizace FACE („*Federation of Associations for Hunting and Conservation of the EU*“), která sdružuje národní myslivecké svazy a organizace ze 36 evropských států. Vystupuje jakožto reprezentant jednotlivých národních mysliveckých svazů a organizací a ochránce jejich zájmů na nadnárodní úrovni, a přispívá tak k ochraně přírody a její diverzity napříč celou Evropou. Za tímto účelem pak shromažďuje relevantní informace od jednotlivých států, které analyzuje a nadále využívá.

²⁶⁶ § 4 Bundesjagdgesetz (spolkový zákon o myslivosti z roku 1952). In: *gesetze-im-internet.de* [online] Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bjagd/gesamt.pdf> [cit. 20.5.2015].

s určitou minimální výměrou.²⁶⁷ Důvodem je negativní historická zkušenost, neboť po velkých buržoazních revolucích a s tím souvisejícím rušením šlechtických výsad byl každý vlastník oprávněn na svém pozemku lovit zvěř bez ohledu na jeho výměru, což logicky vedlo k drastickému snižování jejích početních stavů.²⁶⁸

V reakci na zavedení minimální výměry honiteb vznikly v převážné části společenstevní honitby, v jejichž rámci vykonávají právo myslivosti honební společenstva („*Jagdgenossenschaft*“), která jsou zároveň nositeli odpovědnosti za škody působené zvěří. Vzniká zde tudíž odpovědnost všech vlastníků honebních pozemků sdružených v honebním společenstvu, a ten z vlastníků, který byl zvěří poškozen a tuto škodu vůči společenstvu uplatňuje, je tím fakticky kompenzován za to, že nemůže vykonávat myslivost na svém pozemku sám bez ohledu na ostatní, ale musí se za tím účelem organizovat ve společenstvu.²⁶⁹ Jednotliví vlastníci sdružení ve společenstvu se na kompenzaci podílejí poměrně v závislosti na výměře jimi vlastněných pozemků.²⁷⁰ Tentýž odpovědnostní mechanismus, tj. že odpovědnost nese vlastník honitby, se samozřejmě týká i honiteb vlastních.²⁷¹

Běžně však dochází k tomu, že honitby jejich vlastníci pronajímají třetí osobám, jež namísto nich v těchto honitbách právo myslivosti vykonávají. Popsaný systém je v zásadě tentýž jako v České republice, kdy jsou držitelé honiteb oprávněni v jimi držených honitbách vykonávat právo myslivosti ve vlastní režii nebo tyto dále pronajmout uživatelům. Zatímco však česká právní úprava spojuje pronajmutí honitby s přechodem povinnosti k náhradě škody z držitele honitby na jejího uživatele *ex lege* bez možnosti smluvní modifikace,²⁷² v Německu je tomu do značné míry naopak. Právní skutečnost pronájmu honitby nezpůsobuje automatický přechod odpovědnostní povinnosti, když i nadále je za případné škody způsobené zvěří odpovědný vlastník honitby, ledaže se s nájemcem honitby v nájemní smlouvě

²⁶⁷ § 3 Bundesjagdgesetz (spolkový zákon o myslivosti z roku 1952). In: *gesetze-im-internet.de* [online] Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bjagd/gesamt.pdf> [cit. 20.5.2015].

²⁶⁸ FACE. *Overview of national laws on liability for game damage*. FACE TG LEG. July 2011. s. 10.

²⁶⁹ FACE, op. cit. sub 268, s. 10-12.

²⁷⁰ § 29 odst. 1 Bundesjagdgesetz (spolkový zákon o myslivosti z roku 1952). In: *gesetze-im-internet.de* [online] Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bjagd/gesamt.pdf> [cit. 20.5.2015].

²⁷¹ K tomu viz § 29 odst. 2 Bundesjagdgesetz (spolkový zákon o myslivosti z roku 1952). In: *gesetze-im-internet.de* [online] Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bjagd/gesamt.pdf> [cit. 20.5.2015].

²⁷² K tomu viz § 52 odst. 1 zákona o myslivosti.

dohodne jinak. Německé právo tedy umožňuje smluvní modifikaci v závislosti na konkrétních okolnostech panujících v dané honitbě s úplným či částečným přenesením odpovědnostní povinnosti na nájemce.²⁷³

Zajímavý moment představuje situace u náhrady škod ve vlastní honitbě, neboť z logiky věci nepřipadá v úvahu náhrada škody tam, kde vlastník honitby současně sám obhospodařuje honební pozemky, neboť je zde dána totožnost odpovědné osoby a poškozeného. Naopak liší-li se tyto dva subjekty, typicky když vlastník honitby pozemky v honitbě pronajímá třetí osobě, mají prostor si odpovědnostní otázky upravit smluvně s tím, že dispozitivní pravidlo podpůrně zavádí odpovědnost vlastníka honitby, avšak pouze v případě, že nesplnil plán odstřelu.²⁷⁴ Odpovědnost vlastníka se tedy vylučuje, pakliže dostojí svým povinnostem vyplývajícím z plánu lovu. Tento aspekt potom nasvědčuje charakteru dané odpovědnosti jakožto subjektivní.

Německá právní úprava v § 29 odst. 1 spolkového zákona o myslivosti zakládá nárok na náhradu škody při poškození honebního pozemku vybranými druhy zvěře, konkrétně zvěří spárkatou, králíkem a bažantem, přičemž spolkové země jsou oprávněny tento okruh dle potřeby rozšiřovat. Stran vybraných kultur (např. sady, vinice, zahrady) explicitně zmíněných v § 32 předmětného zákona je existence kompenzačního nároku poškozeného podmíněna jeho aktivním preventivním jednáním spočívajícím v provedení obvyklých (běžných) opatření zabráňujících vzniku škody, když státy mohou v zájmu právní jistoty stanovit, jaká opatření se chápou jako obvyklá.²⁷⁵ Neprokáže-li tedy poškozený, že se ve shora uvedeném smyslu preventivně „angažoval“, ponese způsobenou škodu ze svého.²⁷⁶ Německá legislativa nadto rozeznává tzv. oblasti zproštěné od škod,²⁷⁷ kam se zařazují obydlené či zastavěné oblasti, dvorky u rodinných domů apod., přičemž jejich konkrétní vymezení se v právních úpravách jednotlivých spolkových zemí může

²⁷³ FACE, op. cit. sub 268, s. 10-12. Zde je zmiňována rozdílnost honiteb z hlediska druhu pěstovaných plodin, která logicky ovlivňuje nákladnost (ve smyslu náhrad škod působených zvěří) jejich „provozu“. V rámci kontraktačního procesu lze nicméně vhodně rozložit odpovědnostní břemeno.

²⁷⁴ FACE, op. cit. sub 268, s. 10-12.

²⁷⁵ Výraz „obvyklá“ zde možno zřejmě nazírat ve smyslu „obecně či běžně dostatečná“. K tomu viz PETR, op. cit. sub 29, komentář k § 53.

²⁷⁶ K tomu srovnej § 54 odst. 1 zákona o myslivosti.

²⁷⁷ Obdoba českých nehonebních pozemků.

lišit.²⁷⁸ Specifický odpovědnostní režim se objevuje u zvěře chované v oboře, za jejíž škodlivé působení odpovídá výlučně ten, kdo oboru vlastní či ji užívá.²⁷⁹

Uplatnění nároku na náhradu škody svazují lhůty, jejichž délka a systematika se různí v závislosti na tom, zda došlo k poškození zemědělských či obdobných kultur na straně jedné a lesních kultur na straně druhé. V prve uvedeném případě nutno škodu nahlásit příslušnému orgánu zpravidla ve lhůtě jednoho týdne, notifikace škody na lesích se činí k 1. květnu, respektive k 1. říjnu kalendářního roku. Samozřejmě se preferuje dohoda mezi sporujícími stranami, není-li však této dosaženo, přichází na řadu řízení před kompetentním orgánem (zpravidla soud), v němž důkazní břemeno tíží navrhovatele (poškozeného).²⁸⁰

6.2 Maďarská republika

Maďarská republika bývá často nazírána jako kolébka špičkové myslivosti, kde se tamním mysliveckým subjektům daří se zvěří hospodařit na velmi vysoké úrovni, což se ve výsledku projevuje v dosahování pozoruhodných chovatelských výsledků. Trofejová zvěř ulovená v Maďarsku zaujímá na mezinárodních chovatelských přehlídkách přední a mnohdy i ta nejvyšší místa a Maďarsko je tak vysněným cílem velké části lovců. Kvalitní myslivecké hospodaření se přitom může dít toliko na půdorysu vyhovující právní úpravy, která se náležitě vypořádává i se škodlivým působením zvěře.

Právní reglementace odpovědnosti za škody působené zvěří se v Maďarsku koncentruje do tří právních předpisů. Jedná se o zákon o myslivosti z roku 1996²⁸¹, který normuje elementární skutečnosti týkající se škod zvěří v obecné rovině, speciální úpravu pro škody způsobené na lesích skýtá zákon o lesích z roku 1996²⁸² a

²⁷⁸ FACE, op. cit. sub 268, s. 10-12.

²⁷⁹ K tomu viz § 30 Bundesjagdgesetz (spolkový zákon o myslivosti z roku 1952). In: *gesetze-im-internet.de* [online] Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bjagd/gesamt.pdf> [cit. 20.5.2015].

²⁸⁰ FACE, op. cit. sub 268, s. 10-12.

²⁸¹ 1996. évi LV. törvény (zákon o myslivosti z roku 1996). In: *njt.hu* [online] Dostupný z: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=26880.292444 [cit. 23.5.2015].

²⁸² 1996. évi LIV. törvény (zákon o lesích z roku 1996). In: *njt.hu* [online] Dostupný z: <http://www.njt.hu/njt.php?kereses> [cit. 23.5.2015].

konečně zákon o zachování životního prostředí, taktéž z roku 1996²⁸³, dopadá na škody způsobené ohroženými druhy živočichů.²⁸⁴ Ten, kdo vykonává v určité honitbě právo myslivosti (dále jen „uživatel honitby“), odpovídá dle zákona o myslivosti za škody na zemědělských či lesních plodinách, které způsobila vybraná spárkatá zvěř (zvěř jelení, daňčí, srnčí, černá a mufloní), a dále za škody způsobené zvěří srnčí, zajíci a bažanty na vinicích, sadech, lesních školkách a orné půdě. Zákon o myslivosti přitom zavádí jakousi dvojkolejnou odpovědnost, kdy poškozený nese škodu ze svých prostředků, nepřesáhne-li míra poškození vybraných kultur 5 %. Uživatel honitby je pak povinen poskytnout kompenzaci za veškerou škodu přesahující zmíněnou pětiprocentní hranici. Právní úprava tedy zavádí určitou, byť minimální, spoluúčasť poškozeného.²⁸⁵

Zapříčiní-li škodu ohrožené druhy zvěře, není dána ani odpovědnost uživatele honitby, nýbrž ani stát není povolán k poskytnutí jakékoliv kompenzace, pročež tíže škody zůstává na bedrech poškozeného. Poškození lesních kultur představuje v systému náhrady škod specifikum, neboť v případě vzniku škod je uvalena pokuta na organizaci zajišťující v dané oblasti hospodaření se zvěří, avšak ta si následně zajišťuje „refundaci“ takto zaplacených pokut výběrem poplatků od uživatele honitby, který je tím pádem finálním nositelem odpovědnosti povinnosti.²⁸⁶

Vzhledem ke koncepci zmiňované dvojí odpovědnosti uživatele pozemku na straně jedné a uživatele honitby na straně druhé povolává zákon o myslivosti oba uvedené subjekty k provádění preventivních opatření. Uživatel honitby je proto povinen jednat tak, aby ke škodám zvěří nedocházelo, dále musí informovat uživatele pozemku v případě vzniku jakékoliv škody, vykonávat myslivost v harmonii s ekonomickým využitím pozemků a pokud je to třeba, organizovat lovy za účelem eliminace vzniku škod zvěří. Naproti tomu uživatel pozemku musí přispívat svou činností k předcházení škodám působeným zvěří, má vůči uživateli honitby notifikační povinnost v případě, že škoda vznikla nebo její vznik hrozí, preventivní opatření jím činěná nesmí zvěř zraňovat a konečně je to on, kdo musí iniciovat proces povolení k mimořádnému odlovu přemnožené zvěře.

²⁸³ 1996. évi LIII. törvény (zákon o zachování životního prostředí z roku 1996). In: *njt.hu* [online] Dostupný z: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=26858.290108 [cit. 23.5.2015].

²⁸⁴ FACE, op. cit. sub 268, s. 12-15.

²⁸⁵ FACE, op. cit. sub 268, s. 12-15.

²⁸⁶ FACE, op. cit. sub 268, s. 12-15.

Z popsané skladby povinností zainteresovaných stran vyplývá především ten závěr, že poškozený uživatel pozemku nemůže požadovat náhradu škody způsobené zvěří, pakliže svou činností neusiluje o předcházení škodám, respektive nenapomáhá jejich zabraňování (například tím, že uživateli honitby neumožňuje efektivní odlov zvěře apod.). Procesní stránka uplatnění škody vykazuje v porovnání s českou právní úpravou jisté odchylky, každým pádem i zde hraje důležitou roli zásada smírného řešení. Pakliže se sporující strany nedohodnou, lze záležitost vyřešit dvěma způsoby. Jednak má poškozený právo požádat orgán místní správy o jmenování znalce, který zpracuje expertní zprávu, v níž učiní rozbor stěžejních okolností a vyčíslí škodu. Na této bázi pak příslušný správní orgán, pokud s tím ovšem strany souhlasí, stanoví povinnost k náhradě škody. Jinak lze podat občanskoprávní žalobu k soudu, který opět s využitím znalce spor autoritativně rozhodne.²⁸⁷

I v Maďarsku se v současnosti vedou debaty o právní úpravě odpovědnosti za škody způsobené zvěří, které akcentují nepříznivé dopady její aplikace na uživatele honiteb, a to ať už se jedná o škodu způsobenou v lesích nebo na zemědělských kulturách. V obou případech se totiž projevuje zvýšený důraz na ochranu vybraných rostlin či živočichů, respektive vlastníků zemědělských pozemků na úkor ochrany zvěře a mysliveckého hospodaření. Zemědělsky hospodařící subjekty pak nárokují vysoké kompenzace za škody zvěří, ačkoliv uživatel honitby udržuje jejich stavy na státem požadované úrovni a nelze tak hovořit o stavu přemnožení. Proto se uvažuje o zvýšení spoluúčasti vlastníků pozemků na způsobené škodě ze stávajících 5 % na 20-30%, v důsledku čehož by vlastníci pozemků byli více zainteresováni v aktivní prevenci a současně by se snažili s lovci více spolupracovat. Autonomní řešení si navíc vyžaduje problematika škod způsobených chráněnými druhy živočichů, kdy by měl odpovědnostní povinnost nést stát.²⁸⁸

²⁸⁷ FACE, op. cit. sub 268, s. 12-15.

²⁸⁸ FACE, op. cit. sub 268, s. 12-15.

6.3 Finsko

Finské pojetí náhrady škod způsobených zvěří je zajímavé hned z několika úhlů pohledu. Jednak zde vedle „obecného“ zákona o myslivosti²⁸⁹ existuje speciální právní úprava koncentrující právní normy týkající se výhradně odpovědnosti za škodu způsobenou zvěří a mechanismu její náhrady.²⁹⁰ Odpovědnostní koncepce pak stojí na několika základních pilířích, především se jedná o zásadu, že volně žijící zvěř nikomu nepatří a nikdo tudíž není odpovědný za škodlivé následky jejího chování, a dále o zásadu, že nositelem práva lovit je vlastník pozemku, a to z toho důvodu, aby mohl svůj majetek efektivně před škodlivým působením zvěře chránit.²⁹¹ Myslivecké hospodaření zajišťují na pozemcích v soukromém vlastnictví lovecké spolky (asociace), do nichž se sdružují jednotliví vlastníci s cílem utvořit honitby s dostatečnou rozlohou tak, aby bylo možné kvalitně se zvěří hospodařit. Zatímco 65 % finského území se nachází v rukou soukromníků, zhruba 25 % vlastní stát, který prostřednictvím Státního podniku na obhospodařování lesů vykonává na jím vlastněném území myslivost.²⁹²

Jakkoliv se vychází z generálního předpokladu, že vlastník pozemku jej může před škodlivým působením zvěře chránit jejím odlovem, do jisté míry je pravdou spíše opak, a to v tom smyslu, že určité druhy zvěře, které jsou potenciálně velmi škodlivé (los, jelen sika, medvěd, rys apod.), lze lovit jen za přísných omezení, někdy dokonce vůbec. V takovém případě odpovědnostní povinnost nese stát, poněvadž on je tou autoritou, jež aplikuje na lov vybraných druhů zvěře restrikce.²⁹³

Finský zákon o škodách způsobených zvěří (dále jen „**zákon o škodách**“) komplexně reglementuje celou předmětnou oblast. Dle uvedeného právního předpisu se hradí škoda způsobená jednak jelenovitými druhy zvěře (los evropský, daněk skvrnitý, jelen evropský, jelen sika, jelenec běloocasý a sob), jednak velkými

²⁸⁹ Metsästyslaki (zákon o myslivosti č. 615/1993). In: *finlex.fi* [online] V anglickém jazyce dostupný z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1993/en19930615.pdf>. [cit. 25.5.2015].

²⁹⁰ Riistavahinkolaki (zákon o škodách zvěří č. 105/2009). In: *finlex.fi* [online] V anglickém jazyce dostupný z: <https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2009/en20090105.pdf> [cit. 25.5.2015].

²⁹¹ V obecné rovině se tedy vychází ze zásady *casum sentit dominus*.

²⁹² FACE, op. cit. sub 268, s. 4-5.

²⁹³ FACE, op. cit. sub 268, s. 4-5.

masožravci (medvěd, rys, rosomák a vlk), při splnění zvláštních podmínek možno dle § 5 zákona o škodách nahradit i škodu způsobenou jinými druhy zvěře. Právní úprava v zákoně o škodách ve svých úvodních ustanoveních vymezuje v obecné rovině okruh kompenzovaných škod, aby posléze podrobněji rozváděla náhradový mechanismus u vybraných konkrétních skutkových podstat (například škoda způsobená na zemědělských plodinách, škoda způsobená ztrátou sobích mláďat, újma na zdraví člověka apod.). Náhradu škody je oprávněn požadovat fakticky každý, kdo byl poškozen.²⁹⁴ Nutnou podmínkou vyplacení kompenzace je splnění obvyklých prevenčních opatření ze strany poškozeného, k čemuž se sluší uvést, že stát k žádosti dotčených osob poskytuje za tímto účelem dotace. Náhrada škody se vyplácí z prostředků vyčleněných v rámci státního rozpočtu až do jejich úplného vyčerpání, přičemž minimální výše způsobené škody musí dosahovat 170,- EUR za kalendářní rok. V opačném případě je kompenzace za strany státu vyloučena.

Zákon o škodách dopodrobna stanoví jednotlivé kroky procesu uplatnění náhrady škody a v tomto kontextu rozlišuje tři různé orgány oprávněné o škodě rozhodovat v závislosti na druhu způsobené škody. Kompetentním orgánem na úseku zemědělských škod je proto místní úřad pro zemědělství, škody na lesích posuzuje místní instituce pro hospodaření v lesích a škoda na zdraví spadá do portfolia místní policie. Samotná procedura uplatnění nároku na náhradu škody způsobené zvěří se rozpadá do tří fází – notifikační, verifikační a rozhodovací. Poškozený musí příslušnému orgánu na místní úrovni nejprve oznámit vznik škody (notifikace), následuje místní šetření provedené zaměstnanci daného orgánu (verifikační) a vše završuje finální rozhodnutí o výši vyplácené kompenzace, opět na podkladě žádosti adresované příslušnému orgánu (rozhodovací). Většina prostředků určených k náhradě putuje na kompenzaci škod způsobených jelenovitými druhy zvěře v lesích. Pozoruhodné přitom je, že finance na sanování tohoto škodlivého působení jelenovitých se shromažďují z poplatků za povolení k lovu losů.²⁹⁵

6.4 Švédsko

²⁹⁴ Finský zákon o škodách vyjmenovává v § 6 vedle vlastníků pozemků či soukromých farmářů též různé spolky či asociace těchto osob, které jsou rovněž oprávněny kompenzací nárokovat.

²⁹⁵ K tomu viz FACE, op. cit. sub 268, s. 4-5. Licence k lovu 1 ks losí zvěře stojí 120,- EUR.

Švédský stát vychází v právní úpravě škod působených zvěří z takřka identických principů jako jeho finský soused. Směr relevantních pravidel v této oblasti tedy udává zásada, že volně žijící zvěř nikomu vlastnický nenáleží, pročež za její škodlivé působení nikdo v abstraktní rovině neodpovídá. Další ze zásad společných s Finskem spočívající ve vtělení práva lovit zvěř do vlastnického práva k pozemku vyústí v přesvědčení, že všichni vlastníci disponují možností svůj majetek před zvěří efektivně bránit jejím lovem. V případě přenechání pozemku do užívání pro zemědělské účely přechází právo lovit zvěř z vlastníka na uživatele, neboť farmáři musí být dána možnost chránit svoji úrodu a svůj dobytek. Vyjdeme-li ze shora uvedeného, pak vlastník pozemku v zásadě nese škody, které mu způsobila zvěř, ze svého v duchu zásady *casum sentit dominus*. V případě přenechání pozemku k zemědělskému hospodaření leží odpovědnost na bedrech vlastníka pozemku s tou výhradou, že konkrétní uživatel (zemědělec) je povinen určité penzum škod strpět a nahradit je z vlastních prostředků. Uvedené zároveň znamená, že myslivecký spolek, jemuž bylo právo lovit zvěř vlastníkem pronajato, žádnou odpovědnost za škody zvěří nenese a není v tomto směru nijak zainteresován.^{296, 297}

Obecné pravidlo o tom, že za škody zvěří nikdo neodpovídá a ve výsledku pak leží břemeno škody na poškozeném, do jisté míry moderuje nařízení o škodách, které přenáší odpovědnost ve vybraných případech na stát, a to z důvodu, že některé druhy zvěře nelze lovit vůbec nebo jen za značně omezených podmínek (paralela s finským pojetím je zjevná).²⁹⁸ Odkazované nařízení tak chrání především domorodé obyvatele obývající severní Skandinávii²⁹⁹ a jejich chov sobů, když tito mají právo žádat stát o poskytnutí finančních příspěvků na ochranu svých sobích stád před velkými masožravci, současně jim je vyplácena náhrada již jen za výskyt velkých masožravců v oblasti, kde sobi chovají, a konečně jim na jejich žádost stát musí nahradit škodu za skutečně usmrcené kusy sobí zvěře, o čemž rozhoduje zvláštní vládní orgán (*Sametinget*).

²⁹⁶ FACE, op. cit. sub 268, s. 43-44.

²⁹⁷ Autor této práce díky svým kontaktům ve Švédsku zná několik švédských myslivců, s jejichž názorem na předmětné pojetí odpovědnosti měl možnost se seznámit. Možná poněkud překvapí, že dotazovaní švédští lovci se staví k této koncepci spíše rezervovaně a domnívají se, že uživatel honitby vykonávající v určité lokalitě myslivost by se měl alespoň částečně na náhradě škod způsobených zvěří podílet. Za současného stavu totiž není nijak motivován participovat na prevenci.

²⁹⁸ Nařízení o škodách zvěří č. 1724 z roku 2001.

²⁹⁹ Jedná se ugrofinské etnikum Sami (Saami).

Jakkoliv nařízení o škodách cíli primárně na ochranu etnika Sami, je možné postupovat dle jeho dikce rovněž ve vztahu k jiným druhům volně žijící zvěře a jejich škodlivému působení. De facto se jedná o jakousi generální klauzuli, když rozhodujícím měřítkem pro výplatu kompenzace za způsobenou škodu je její přílišná výše a od toho odvislá neúnosná zátěž pro poškozeného, nebo též závěr o zjevné nespravedlivosti, pakliže by poškozený musel nést škodu ze svého. Při rozhodování o náhradě škody ze státních prostředků bere příslušný orgán (*Länsstyrelsen*) do úvahy také další okolnosti vzniku škody, tj. zda škodu způsobilo zvíře, které lze lovit či nikoliv, jaké výše škoda dosáhla, jaké byly možnosti škodě předejít apod. V duchu této logiky se připouští i výplata kompenzace za zranění či usmrcení divokým zvířetem, což potvrzuje několik let starý incident, kdy byl poprvé v historii Švédska usmrcen člověk.³⁰⁰

6.5 Irsko

V nadepsané zemi žádný odpovědnostní mechanismus týkající se škod způsobených zvěří zakotven není, přičemž ani v historii tomu tak nebylo. Nadto se právní úprava odpovědnosti za škody způsobené zvěří neplánuje ani *pro futuro*, neboť se vychází z široce akceptovaného předpokladu, že zvěř jakožto jeden z přírodních vlivů občas určité škody vyvolá, což je běžná součást života v harmonii s přírodou. V plné míře se tak projevuje zásada *casum sentit dominus*. I přesto však subjekty vykonávající myslivost dobrovolně pomáhají zemědělcům, pokud hrozí rozsáhlé škody na úrodě. Jde nicméně o akt dobré vůle a sousedské kooperace.³⁰¹

6.6 Velká Británie

Zřejmě není žádným překvapením, že Velká Británie vykazuje v porovnání se zbylými státy Evropy hned několik pozoruhodných odlišností, co se koncepce odpovědnosti za škody působené zvěří týče. Na margo celé problematiky lze poznamenat, že napříč Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska se právní úprava škod způsobených zvěří různí v závislosti na tom, zda se nacházíme v Anglii, Skotsku, Walesu či Severním Irsku, i přes to však možno generalizovat.

³⁰⁰ Pozůstalým usmrceného člověka byla státem vyplacena jednorázová kompenzace ve výši 10.000,- EUR.

³⁰¹ FACE, op. cit. sub 268, s. 19.

V zásadě se objevují tři různé druhy odpovědnosti za škodlivé působení zvěře, a to jednak odpovědnost vlastníka pozemku vůči jeho nájemci za škodu způsobenou vybranými druhy zvěře, dále odpovědnost držitele (uživatele) pozemku vůči státu za přemnožení králíků na daném pozemku a konečně odpovědnost držitele (uživatele) pozemku za přemnožení vymezených druhů zvěře (králíci, zajáci, jiní hlodavci, lišky, vysoká zvěř a ptáci), které ústí v poškození sousedního pozemku.^{302, 303} Z toho vyplývá elementární princip formující britské pojetí odpovědnosti za škody zvěří, dle něhož za škodu odpovídá ten, z jehož pozemku škodící zvěř vzešla.

První odpovědnostní typ dává nájemci pozemku právo dožadovat se kompenzace za škody stanovených druhů zvěře vůči pronajímateli, tj. vlastníkovi pronajatého pozemku, způsobené na úrodě, ledaže by vlastník pozemku na nájemce nájemní smlouvou převedl právo na pronajatém pozemku lovit zvěř. Pak by nájemce disponoval efektivním nástrojem k zabránění škodám a pronajímatel by neodpovídal. V opačném případě, tedy pokud nájemní smlouva zakazuje nájemci lovit zvěř, je odpovědnost pronajímatele dána, ten nicméně musí být nájemcem o hrozbě škody informován. Odpovědnost vlastníka pozemku se vylučuje tam, kde právo lovit vybrané druhy zvěře vykonává třetí osoba. Konkrétní druhovou skladbu zvěře, pro jejíž škodlivé působení se lze domáhat náhrady škody, blíže definuje zákon o zemědělských statcích z roku 1986³⁰⁴ pro Anglii a Wales, když vyjmenovává de facto všechna divoká zvířata, jež lze lovit, včetně ptáků. Ve Skotsku se s předmětnou oblastí vyrovnává stejnojmenný zákon z roku 1991³⁰⁵, jehož druhový výčet se jeví užší, neb označuje konkrétní „škodlivou“ zvěř (vysoká zvěř, bažanti, koroptve, tetřevi a tetřívci). Navíc limituje oprávněnost nároku na náhradu škody spodní hranicí ve výši 12 pencí na hektar půdy, což znamená, že škodu nepřesahující tuto hranici hradí nájemce pozemku ze svého.³⁰⁶

³⁰² FACE, op. cit. sub 268, s. 45-47.

³⁰³ Zajímavé je, že dle publikace odkazované v poznámce sub 268 neexistuje v Severním Irsku relevantní právní úprava odpovědnosti vlastníka pozemku za škody způsobené zvěří nájemci a ani úprava odpovědnosti za přemnožení králíků, již má držitel pozemku vůči státu. K tomu srovnej podobnost s irským „bezodpovědnostním“ přístupem.

³⁰⁴ Agricultural Holdings Act 1986 (zákon o zemědělských statcích z roku 1986). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/5/contents> [cit. 2.6.2015]

³⁰⁵ Agricultural Holdings (Scotland) Act 1991 (skotský zákon o zemědělských statcích z roku 1991). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1991/55/contents> [cit. 2.6.2015].

³⁰⁶ FACE, op. cit. sub 268, s. 45-47.

V pořadí druhý odpovědnostní typ vztahující se k přemnožení králíků působí poněkud bizarním dojmem. Základ této zvláštní odpovědnosti možno dohledat v zákoně o škůdcích z roku 1954³⁰⁷, dle něhož na celém území Anglie, Walesu a Skotska (vyjma území Londýna a vybraných souostroví) nutno neustále hubit všechny se objevivší divoké králíky, ledaže vlastník pozemku prokáže, že tuto činnost po něm nelze rozumně požadovat. Leitmotivem předmětného zákona je neblahá zkušenost se škodlivým potenciálem divokých králíků. Vlastník (uživatel) pozemku odpovídá státu, který, pokud se dozví o zanedbávání „hubící“ povinnosti, dle potřeby zasáhne.³⁰⁸

Do značné míry obecný ráz má odpovědnost vlastníka (uživatele) pozemku za škody způsobené zvěří blíže specifikovanou v zákoně o zemědělství z roku 1947³⁰⁹ (Anglie, Wales), respektive ve skotském zákoně o zemědělství z roku 1948³¹⁰ (zajáci, králíci, vysoká zvěř, hlodavci, lišky, krtci a většina ptáků). Stěžejní roli hraje v této oblasti stát, který za účelem prevence škod hrozících na úrodě, pastvinách, dobytku, živých plotech apod. ukládá vlastníkům (uživatelům) pozemků ve formě nařízení povinnosti spočívající v redukci vybraných druhů zvěře nebo v zabránění jejího pronikání na sousední pozemky. Modelová situace vypadá v praxi tak, že uživatel pozemku sousedícího s pozemkem, kde se vyskytuje škodlivá zvěř, požádá příslušný orgán státu, aby ve věci učinil potřebná opatření. Ten nejprve přikročí k uložení povinností cílených na prevenci škod, přičemž pokud se tento postup ukáže být marným, otevírá se možnost podat k soudu žalobu pro náhradu škody. Stát je nadto oprávněn zapojit do celého procesu prevence škod třetí osobu. V rámci Skotska se mimoto uplatňuje ještě zvláštní právní předpis, a to zákon o vysoké zvěři z roku 1996³¹¹, který, jak ostatně plyne již ze samotného pojmenování, cílí na škodlivé chování vysoké zvěře, když umožňuje, aby stát povolil vlastníkům pozemků lovit,

³⁰⁷ Pests Act 1954 (zákon o škůdcích z roku 1954). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Eliz2/2-3/68/contents> [cit. 2.6.2015].

³⁰⁸ FACE, op. cit. sub 268, s. 45-47.

³⁰⁹ Agricultural Act 1947 (zákon o zemědělství z roku 1947). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/10-11/48/contents> [cit. 2.6.2015].

³¹⁰ Agricultural (Scotland) Act 1948 (skotský zákon o zemědělství z roku 1948). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/11-12/45/contents> [cit. 2.6.2015].

³¹¹ Deer Scotland Act 1996 (skotský zákon o vysoké zvěři z roku 1996). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/58/contents> [cit. 2.6.2015].

přivlastňovat si a prodávat vysokou zvěř a její maso i mimo dobu jejího lovu, pokud je to nezbytné k zabránění škodám.³¹²

Právní úprava v Severním Irsku na rozdíl od zbývajících částí Spojeného království nikdy nevycházela z principu odpovědnosti uživatele pozemku za škodu způsobenou zvěří pocházející z jím vlastněného pozemku. V zájmu ochrany vlastníků lesů každopádně až do roku 2010 umožňovala poškozenému vlastníku lesa, aby bez svolení libovolně vstupoval na cizí pozemky a likvidoval tam zajíce a vysokou zvěř. Takto nastavená oprávnění poškozeného byla nejen široká, ale do jisté míry i nebezpečná a potenciálně konfliktní. Proto dle zákona o lesnictví z roku 2010³¹³ již nemá poškozený možnost svévolně vstupovat na cizí pozemky „se zbraní v ruce“, ale má právo obrátit se na příslušný orgán státu, který zjedná nápravu.³¹⁴

6.7 Španělsko

Ačkoliv se právní úprava odpovědnosti za škody způsobené zvěří objevuje v zákoně o myslivosti z roku 1970³¹⁵ platném na celém území španělského státu, jde o reglementaci obecnou, na níž navazuje podrobnější a komplexnější úprava v jednotlivých španělských regionech. S ohledem na takřka výlučnou delegaci státní správy myslivosti na regionální úroveň pak právě regionální úprava vystupuje jako neuralgický bod celého systému, samozřejmě s podpůrnou aplikací výše zmíněného zákona s celostátní územní působností.³¹⁶ Aktuální „odpovědnostní“ situaci ve Španělsku charakterizuje nezanedbatelný nárůst početních stavů zvěře, a to malých (typicky divocí králíci) i velkých druhů (např. divoká prasata, vysoká zvěř). S přihlédnutím k intenzivnímu využívání španělské krajiny pro zemědělské hospodaření za současného pěstování široké škály plodin (olivy, citrusy, vinná réva, obiliny atd.) to implikuje rozsáhlé škody provázené spory zemědělců na straně jedné a subjektů provozujících myslivost na straně druhé.³¹⁷

³¹² FACE, op. cit. sub 268, s. 45-47.

³¹³ Forestry (Northern Ireland) Act 2010 (severoírský zákon o lesnictví z roku 2010). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ni/2010/10/contents> [cit. 2.6.2015].

³¹⁴ FACE, op. cit. sub 268, s. 45-47.

³¹⁵ Ley 1/1970, de 4 de abril, de caza (zákon o myslivosti z roku 1970). In: *boe.es* [online] Dostupný z: <http://www.boe.es/boe/dias/1970/04/06/pdfs/A05348-05356.pdf> [cit. 5.6.2015].

³¹⁶ Vyjma Katalánska, Madridské oblasti a Baskicka mají všechny regiony autonomní zákon o myslivosti.

³¹⁷ FACE, op. cit. sub 268, s. 35-39.

Primárně odpovědným subjektem za škody způsobené zvěří je vlastník honitby³¹⁸, jehož odpovědnost lze označit za objektivní, respektive kvaziobjektivní. To v procesní rovině znamená, že poškozený musí prokázat toliko vznik škody a původ zvěře, jež škodu zapříčinila. Zde se projevuje pozoruhodný moment španělského pojetí odpovědnosti za škodu, když základním kritériem pro založení odpovědnosti konkrétního subjektu jest původ škodící zvěře. Odpovídá proto ten, z jehož honitby škodící zvěř pochází, což lze, alespoň dle španělské empirie, relativně s jistotou prokázat. Pakliže není možné identifikovat jednu konkrétní honitbu původu zvěře, vzniká solidární odpovědnost vlastníků okolních honiteb. K tomu se sluší uvést, že většina regionálních legislativ nezakládá odpovědnost vlastníka honitby za škody zvěře, která není v jeho honitbě předmětem mysliveckého plánování.³¹⁹

Není-li vlastník honitby schopen škodu nahradit, např. z důvodu své platební neschopnosti³²⁰, nebo pochází-li zvěř z území, na němž se nerozléhá honitba³²¹, nese odpovědnost vlastník pozemku, z něhož zvěř pochází. Tato odpovědnost je nicméně v praxi spíše unikátem. Konečně se pamatuje i na odpovědnost státu, přesněji řečeno regionu, jejíž pojetí se však v jednotlivých částech Španělska liší. Generální pravidlo stanovené v zákoně o veřejné správě a správním řízení stanoví, že stát odpovídá za škody způsobené tou zvěří, jíž nelze lovit. Regiony pak konstituují svou odpovědnost kupříkladu za škody způsobené zvěří uniknuvší z rezervací či obdobných chráněných území, kde pochopitelně nelze provozovat lov, potažmo za škody zvěře, která pochází z území, na němž je lovit zakázáno. Společným jmenovatelem odpovědnosti státu napříč regiony by tak mohla být nemožnost škodící zvěř z určitého důvodu lovit (ať už s ohledem na ochranu území či ochranu konkrétních druhů zvěře).³²²

Jako poškozený vystupuje ten, kdo vlastní poškozenou majetkovou hodnotu, může to tedy být vlastník pozemku v případě poškození pozemku jako takového, může to být též nájemce či pachtýř pozemku, pakliže došlo k poškození plodin na

³¹⁸ V terminologii české právní úpravy se jedná o držitele honitby.

³¹⁹ Typicky jde o náhodně se objevivší zvěř (např. migrující), která se standardně v honitbě nevyskytuje a s jejímž lovem se tudíž v dané oblasti nepočítá.

³²⁰ Podpůrná odpovědnost vlastníka pozemku v tomto konkrétním případě není zřejmě ničím jiným než klasickým ručením.

³²¹ Dle statistik je ve Španělsku zhruba 33.000 honiteb, které zabírají 80 % jeho rozlohy.

³²² FACE, op. cit. sub 268, s. 35-39.

daném pozemku pěstovaných, které mu patří. Jak bylo zmíněno, poškozený musí prokázat vznik škody a původ zvěře a samozřejmě škodu vyčíslit, to s využitím služeb experta v dané oblasti (lesnictví, zemědělství, vinařství apod.). Následně je oprávněn podat u příslušného soudu žalobu na náhradu škody, když jeho nárok se promlčuje v obecné lhůtě jednoho roku. Za velký deficit náhradového mechanismu se přitom považuje absence povinné arbitrážní, mediační či conciliační složky, která by přispěla ke snížení soudních sporů. Efektivní prevenci soudních sporů skýtá právem aprobovaná dohoda vlastníka pozemku a vlastníka honitby, jejímž prostřednictvím lze odpovědnost za škodu vhodně modifikovat. Při rozhodování sporu soudy vždy přihlížejí k chování poškozeného a hodnotí, zda svou činností, respektive nečinností nepřispěl ke vzniku škody. V závislosti na tom pak mnohdy dovodí v určitém rozsahu jeho spoluzodpovědnost, výjimkou přitom nejsou ani případy, kdy vyloučí jakoukoliv odpovědnost vlastníka honitby a celé břímě škody přenesou na poškozeného.³²³

6.8 Portugalsko

V portugalském právním prostředí je úprava myslivosti vtělena do zákona o myslivosti³²⁴, který se uplatňuje stran škod působených zvěří jako *lex specialis* za současné podpůrné aplikace občanského zákoníku³²⁵. Separátně se pak škodám zapříčiněným zvěří při kolizi s dopravními prostředky na dálnici věnuje zákon o dálnicích³²⁶. Portugalské pojetí administrace myslivosti vykazuje relativně svébytný charakter, když honební pozemky, na kterých lze vykonávat myslivost, se dělí dle typu uplatňovaného mysliveckého managementu do čtyř skupin – asociační lovecké zóny, turistické lovecké zóny, městské lovecké zóny a národní lovecké zóny. V každé z uvedených zón vystupuje určitý správce myslivosti (v asociačních zónách se jedná o myslivecké spolky, naopak v turistických zónách jde často o obchodní společnosti, které pozemky v jejich rámci vlastní), jenž vykonává myslivost a současně na něj právní úprava deleguje povinnost k náhradě škody způsobené zvěří vlastníkům pozemků v rámci dané lovecké zóny nebo v sousední zóně. Subjekty provozující myslivost však odpovídají toliko v případě, že škoda byla zvěří

³²³ FACE, op. cit. sub 268, s. 35-39.

³²⁴ Lei de caça (zákon o myslivosti).

³²⁵ Código civil (občanský zákoník).

³²⁶ Código de Estrada (zákon o dálnicích).

způsobena v příčinné souvislosti s jejich aktivním jednáním, jinými slovy jde o odpovědnost za zavinění (subjektivní), z níž se lze exkulovat.³²⁷

Zákon o myslivosti blíže pamatuje rovněž na škodu, již způsobí zvěř při kolizi s vozidly na pozemních komunikacích. V první řadě je podstatné, že právní úprava vymezuje ve vzdálenosti sta metrů od pozemní komunikace ochranné pásmo, v němž nelze zvěř lovit. Porušení tohoto zákazu by naplňovalo skutkovou podstatu trestného činu. Zákon o myslivosti vedle zakotvení uvedeného ochranného pásma ukládá příslušným subjektům myslivecky hospodařícím v okolí pozemních komunikací povinnosti za účelem zabránění kolizím zvěře s vozidly. Dojdou-li tyto povinnosti svého naplnění, odpovědnost uživatele honitby za škodu vzniklou v důsledku srážky zvěře s vozidlem dána není. Zjevně se tak jedná o odpovědnost subjektivního rázu.

Vyjma správce lovecké zóny konstituuje zákon o myslivosti též odpovědnostní povinnost státu, a to jednak tehdy, pokud stát k žádosti správce lovecké zóny nepovolí snížení početních stavů zvěře, důsledkem čehož tato zapříčiní škody, jednak v případě, že zvěř škodlivě působí na honebních pozemcích, které nejsou součástí žádné lovecké zóny³²⁸ a nemají tedy žádného (nestátního) mysliveckého správce. Posledně zmíněná situace přitom zakládá objektivní odpovědnost státu bez možnosti liberace. Respekt k vlastnickému právu na pozadí myslivosti se projevuje v tom, že vlastník honebního pozemku je oprávněn zakázat na daném pozemku lov zvěře, což pochopitelně na straně druhé implikuje jeho povinnost nést odpovědnost za škody touto zvěří způsobené, a to i na sousedních pozemcích. Navzdory popsané restrikci, nebo spíše právě z důvodu této restrikce může „zakazující“ vlastník požádat stát, aby se na jeho náklady postaral o potřebný odlov zvěře a snížil tak její početní stavy na adekvátní úroveň. V akutních případech je stát oprávněn přikročit k nutné intervenci z moci úřední, když zájem na ochraně životního prostředí a vlastníků okolních pozemků převáží nad zájmem konkrétního vlastníka. Zvláštní typ odpovědnosti zakotvuje výše odkazovaný zákon o dálnicích, když příslušná vládní agentura pečující o bezpečnost dálničního provozu odpovídá za

³²⁷ FACE, op. cit. sub 298, s. 26-28.

³²⁸ Tyto tzv. „nekontrolované“ lovecké zóny představují zhruba 20 % všech honebních pozemků.

škodu vzniklou následkem kolize zvěře s vozidlem v případě, že nedostála svým povinnostem spočívajícím v opatření dálnice varovným značením o výskytu zvěře.³²⁹

6.9 Slovinsko

Zákon o lovu a zvěři z roku 2004³³⁰ v sobě koncentruje elementární právní úpravu myslivosti v této balkánské zemi. Stran odpovědnosti za škody působené zvěří se nicméně jako obecný předpis aplikuje zákon o obligacích z roku 2001³³¹, zákon o lovu a zvěři jest tedy v tomto ohledu předpisem speciálním. Ačkoliv slovinská úprava považuje za vlastníka zvěře slovinský stát, primárně činí odpovědným toho, kdo je na daném území oprávněn vykonávat myslivost, tj. uživatele honitby. Systém administrace myslivosti je nastaven tak, že stát prostřednictvím instituce „Slovinská lesní správa“ monitoruje početní stavy zvěře a v závislosti na tom plánuje její odlov. Tato státní organizace současně poskytuje mysliveckým spolkům povolení (koncesi) s délkou platnosti 20 let, která je opravňuje vykonávat v konkrétní honitbě myslivost.

V zásadě je předmětem odpovědnosti jakákoliv škoda způsobená zvěří na soukromém či veřejném majetku, typicky půjde o škodu na zemědělských plodinách či lesních kulturách, ale rovněž o škodu způsobenou na budovách či vozidlech. Pakliže dojde ke vzniku škody na honebních pozemcích, odpovídá bez dalšího uživatel honitby. Jedná-li se o škodu vzniknuvší na pozemcích, kde lovit nelze, uživatel honitby odpovídá, ledaže se mu podaří liberovat. V ostatních případech bude odpovídat stát. Slovinská právní úprava explicitně pamatuje i na škody, k nimž dochází v souvislosti s kolizí zvěře a dopravního prostředku. V takových situacích bývá totiž poškozen nejen příslušný dopravní prostředek, ale velmi často dochází i k usmrcení zvěře³³², což poškozuje uživatele honitby, z níž usmrcená zvěř pochází.

³²⁹ FACE, op. cit. sub 268, s. 26-28.

³³⁰ Zákon o divjadi in lovstvu (zákon o lovu a zvěři č. 16/2004). In: *pisrs.si* [online] Dostupný z: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3780&pogled=osnovni> [cit. 8.6.2015].

³³¹ Obligacijski zakonik (zákon o obligacích č. 83/2001). In: *pisrs.si* [online] Dostupný z: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1263&pogled=osnovni> [cit. 8.6.2015].

³³² Poškození zvěře si lze hypoteticky představit při střetech „velké“ zvěře (typicky jelení zvěř) s osobním vozidlem. Vyčíslení takového poškození je však, pokud poraněná zvěř přežije, spíše otázkou teorie a fakticky nepřipadá v úvahu. Naproti tomu nezhřídkou dosahuje poškození takové míry, že přivolaný myslivec poraněný kus na místě usmrtí a pak již s kompenzační problém není.

Břemeno odpovědnosti pak odvisí od toho, kdo ze zúčastněných porušil relevantní pravidla. V duchu této logiky bude odpovědným řidič vozidla, pokud jednal v rozporu s pravidly silničního provozu. Škodu na vozidle tak ponese ze svého, potažmo bude hrazena z jeho pojištění, a vedle toho ještě poskytne kompenzaci uživateli honitby za usmrcenou zvěř. Naopak dojde-li k nehodě v příčinné souvislosti s chováním uživatele honitby³³³, břímě odpovědnosti se přenesou na jeho osobu. Jestliže nelze dovést postup *contra legem* na straně toho či onoho subjektu, tedy dodrželi-li jak uživatel honitby, tak řidič dopravního prostředku všechna stanovená pravidla, každý z nich ponese škodu ze svého.

Relativně podrobně je reglementován procesní rámec uplatnění nároku poškozeného vůči odpovědnému subjektu, přičemž se tak děje v krátkých prekluzivních lhůtách. Poškozený je tudíž povinen písemně oznámit představiteli uživatele dané honitby vznik škody, a to ve lhůtě pouhých tří dnů od okamžiku, kdy se o škodě dozvěděl. Pomyslný míč se následně nachází na straně uživatele honitby, který musí ve lhůtě osmi dnů místo poškození navštívit a své závěry shrnout do speciálního formuláře. Kýženým výsledkem této fáze by mělo být dosažení vzájemné dohody o náhradě způsobené škody. Nestane-li se tak v zákonem stanovené lhůtě osmi dnů, může se poškozená strana domáhat svého nároku písemným podáním u odborné arbitrážní komise sestávající ze tří členů jmenovaných pro danou mysliveckou oblast ministrem na dobu 5 let. Komise ve lhůtě patnácti dnů provede místní šetření a své výstupy včetně vyčíslení škody shrne v závěrečné zprávě. Stanovisko zmíněné komise není pro strany sporu jakkoliv závazné, což je opravňuje, jestliže se neshodnou ani na závěrech komisionální zprávy, podat žalobu k civilnímu soudu, který jejich spor autoritativně rozhodne. V řízení před soudem pochopitelně hraje stěžejní roli dodržení prevenční povinnosti nejen ze strany uživatele honitby, ale též ze strany poškozeného subjektu, čehož vyhodnocení se pak projevuje v rozložení odpovědnostního břemene. Takto nastavený systém náhrady škod naneštěstí vyvolává vznik disproporcí, neboť výše přiznaných kompenzací často znatelně převyšuje zisky uživatelů honiteb, kteří se, bez možnosti se pojistit³³⁴, dostávají do nemalých finančních problémů.³³⁵

³³³ Například spláší-li zvěř výstřelem nedaleko pozemní komunikace.

³³⁴ Pro účely škod způsobených zvěří se ve Slovinsku nelze pojistit, jelikož pojišťovny takový pojistný produkt nenabízejí.

³³⁵ FACE, op. cit. sub 268, s. 32-34.

6.10 Francie

Francouzská úprava rozlišuje obecný režim odpovědnosti za škody způsobené zvěří, který se řídí občanským zákoníkem a uvedenou odpovědnost zařazuje do rámce kvazideliktů, a současně konstruuje zvláštní režimy odpovědnosti, blíže vymezené ve speciálních zákonech.³³⁶ Konkrétně jde o škody způsobené velkou zvěří na zemědělských porostech a plodinách, dále o škody způsobené velkou zvěří na lesních porostech, když obě zakotvuje zákon o životním prostředí, a poslední okruh představují škody vzniklé v důsledku kolize zvěře s motorovým vozidlem. Pokud se odpovědnost řídí obecným režimem, je odpovědným subjektem držitel práva myslivosti, přičemž jeho odpovědnost má subjektivní charakter. Odpovídá toliko tehdy, pokud se zvěř přemnožila a on neučinil řádná opatření ke snížení jejich početních stavů nebo tato opatření zanedbal. V obecném občanskoprávním režimu možno zohlednit rovněž odpovědnost držitele práva myslivosti pro případ kolize zvěře s motorovým vozidlem, například tehdy, pokud poškozený řidič nebyl informován o lovu probíhajícím v blízkosti pozemní komunikace. Hradí se skutečná škoda a ušlý zisk, což může mít pro držitele práva myslivosti velmi závažné následky ve finanční oblasti, které lze nicméně účinně zmírnit pomocí pojištění.³³⁷

Zvláštní režimy dopadají na ty druhy škod, k nimž dochází nejčastěji. Podstata náhrady škod v těchto intencích je založena jednak na fondovém financování, jednak na omezení výše náhrady škody. Náhrada za škody způsobené velkou zvěří na zemědělských plodinách a porostech se poskytuje z fondů, které vytváří a spravují departementální a interdepartementální myslivecké svazy (FDC a FIDC). Každý z departementálních a interdepartementálních svazů si samostatně administruje tzv. kompenzační fond, do něhož přispívají jeho členové (různá škála poplatků), a rovněž tak jej kofinancuje Národní myslivecký svaz z poplatků za potvrzení celostátní povolenky k lovu. Obdobně je tomu v případě náhrady škody při srážkách zvěře s motorovými vozidly, kde kompenzace vyplácí Garanční fond povinného ručení za škody, do něhož plynou prostředky od pojišťoven a pojistníků.

³³⁶ FACE, op. cit. sub 268, s. 5-9.

³³⁷ FACE, op. cit. sub 268, s. 5-9.

Právě popsané režimy vlastně nejsou založeny na právní odpovědnosti, neboť namísto standardně odpovědných subjektů zde náhrady vyplácejí k tomu určené entity stojící mimo rámec odpovědnostních vztahů. U škod na lesních porostech se naopak kompenzace vyplácí na bázi právní odpovědnosti, když příslušnými jsou komunální či interkomunální myslivecká sdružení (ACCA a AICA), která za tímto účelem vytváří fondy a vedle toho se ještě pojišťují. V případě zemědělských plodin je škoda omezena na náhradu uvedení do původního stavu, u střetu zvěře s vozidlem Garanční fond vyplácí toliko částku rovnající se hmotné škodě. Stran lesních porostů se hradí to, co vlastník lesa vynaložil na ochranu poškozeného lesního porostu, a to do výše stanovené prefektem.

Právní úprava celkem pregnantně vymezuje, kdo může žádat výplatu kompenzace. Při poškození zemědělských plodin je k žádosti oprávněn toliko zemědělec, nikoliv tedy například vlastník zahrady apod. Škodící velká zvěř navíc musí, vyjma zvěře černé, pocházet z dané honitby a být předmětem honebního plánu. Zároveň poškozený zemědělec nesmí podporovat příchod zvěře na svůj pozemek. Až po splnění těchto podmínek se lze domáhat kompenzace. Náhradu za škodu na lesích může požadovat jen vlastník lesa, a to za předpokladu, že hospodaří v souladu se schválenou dokumentací a nemá z lovu žádný příjem. Komunální myslivecké sdružení pak odpovídá tehdy, pokud neplní minimální cíle honebního plánu, jde tedy o subjektivní odpovědnost.³³⁸

³³⁸ FACE, op. cit. sub 268, s. 5-9.

7. Aktuální problémy škodlivého působení zvěře

Ještě než bude přistoupeno k závěrečné kapitole a sumarizaci objasněných skutečností včetně návrhů *pro futuro*, je vhodné a snad i potřebné nastínit současnou situaci škodlivého působení zvěře v České republice a dotknout se souvisejících problémů, vycházejí přitom z praktických poznatků zúčastněných subjektů (uživatelé honiteb, zemědělsky hospodařící subjekty). Recentně totiž vykristalizovalo několik stěžejních faktorů, které mají větší či menší vliv na rozsah a charakter škod, které zvěř působí. Právě s těmito faktory se pokusím vypořádat v předemtné kapitole, abych následně mohl celou práci završit.³³⁹ Současně je nutné zdůraznit, že diametrálně se odlišuje myslivecké hospodaření v honitbách převážně polních, kde se hospodaří zemědělsky, a v honitbách rozkládajících se z většiny na lesních pozemcích, které jsou předmětem lesnického hospodaření (k tomu níže). Do rámce této kapitoly záměrně nezařazuji otázku škodlivého působení těch druhů zvěře, jež nelze lovem obhospodařovat. Jejich lov z logiky věci není plánován, na většině území se vyskytují jen okrajově a kompenzace za jimi působené škody je řešena zvláštními předpisy, kdy odpovědným subjektem je bez dalšího stát.

7.1 Početní stavy zvěře

Jen stěží lze popírat závislost rozsahu způsobených škod na výši početních stavů zvěře, kde je dán vztah přímé úměry, tzn. čím vyšší početní stavy zvěře jsou, tím větší a závažnější škody tato působí. Při pohledu do každoročně vydávaných celonárodních statistik³⁴⁰ je přitom trend nárůstu početních stavů určitých druhů zvěře naprosto evidentní, přičemž naneštěstí se růst týká těch druhů, které mají

³³⁹ Relevantní aspekty stran škodlivého působení zvěří výstižně popisuje H. Musilová na konkrétním příkladu z praxe. Viz MUSILOVÁ, Hana. Jak to vypadá se škodami působeními zvěří aneb Příklad jedné případové studie. *Myslivost*. 2012, roč. 60, č. 12, s. 34-39. ISSN 0323-214X 46887.

³⁴⁰ Každý rok je myslivecké veřejnosti prezentována v odborných periodických tzv. myslivecká statistika, z níž mj. vyplývají plánované hodnoty odlovu zvěře na straně jedné a odlov skutečný na straně druhé. Údaje jsou shromažďovány a zpracovávány orgány státní správy myslivosti, přičemž tato činnost se považuje dle § 38 odst. 1 zákona o myslivosti za součást rezortního statistického zjišťování. In: *eagri.cz* [online] Zpracovaná data jsou dostupná z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/statistika/lesy/myslivost/x2011-2020/> [cit. 22.7.2015].

značný škodlivý potenciál. Jako typické příklady možno zmínit černou zvěř³⁴¹ a zvěř síčí³⁴², jejichž přítomnost v krajině má vysoce destrukční následky.³⁴³ Zmíněný trend pak vede k otázce, jak početní stavy efektivně redukovat a tím přispět i ke snížení působených škod, to navíc v kontextu zvyšujícího se odlovu těch druhů, jejichž počty narůstají. O to paradoxnějších obrysů problematika situace nabývá, neboť zvýšení počtu odlovených kusů ke snižování početních stavů a návazně očekávané redukci škod většinou nevede.³⁴⁴ Někteří autoři v tomto ohledu narážejí na špatnou metodiku odlovu, která má zprostředkovaně dopad do sociální struktury daného druhu zvěře. Typicky se tento problém projevuje právě u černé zvěře, když se vytrácejí starší jedinci, protože se zvěř nekontrolovatelně a živelně množí již ve velmi mladém věku. Výsledkem je jednak zvěř nižší kvality, jednak její zvyšující se počty.³⁴⁵

7.2 Charakter hospodaření v krajině

Jako další stěžejní faktor ovlivňující rozsah škod, které působí zvěř, se frekventovaně zmiňuje způsob, jakým je zemědělská krajina hospodářsky využívána, jinými slovy jaké plodiny se pěstují, jaké osevní postupy se uplatňují apod. Ačkoliv by se *prima facie* mohlo v porovnání s předcházejícím faktorem zdát, že jde o skutečnost marginální, není tomu tak. Je totiž důležité si uvědomit, že skladba v dané lokalitě pěstovaných plodin a kvantita jejich výskytu se v rozsahu způsobených škod do značné míry projevují. Mnohdy se stává, že zemědělsky hospodařící subjekty nechávají převažující část obdělávacích ploch ležet takřkajíc ladem s tím, že na nich buďto pasou dobytek nebo je pouze v nezbytně nutné míře sekají, zatímco na zanedbatelné části jimi vlastněných (užívaných) ploch pěstují zemědělské plodiny. Takováto koncentrace plodin zapříčiní, že zvěř z blízkého okolí na uvedené místo

³⁴¹ V článku odkazovaném v poznámce sub 339 autorka zmiňuje, že dle údajů Ministerstva zemědělství se černá zvěř na celkových způsobených škodách podílí v rozsahu takřka 90 %.

³⁴² Sika japonský (*cervus nippon*), jinak též jelen sika, není, jak již z názvu vyplývá, původním druhem na území našeho státu, ale byl importován z Japonska. Až nečekaně rychle se v našem životním prostředí aklimatizoval a velmi rychle a hojně se množí.

³⁴³ K ničivým následkům pobytu síčí zvěře v lesních kulturách blíže viz ČERVENÝ, Miroslav. Pěstování lesa pod tlakem jelena siky. *Myslivost*. 2009, roč. 57, č. 2. s. 22 a násl. ISSN 0323-214X 46887.

³⁴⁴ Problém se snaží řešit Ministerstvo zemědělství jako odpovědný orgán vydáváním metodických pokynů. Aktuálně viz *Metodický pokyn orgánům státní správy pro redukci početních stavů spárkaté zvěře pro období 2013-2018*. Pokyn obsahuje výčet opatření a postupů, které by měly orgány státní správy aplikovat za účelem snížení početních stavů spárkaté zvěře. In: *eagri.cz* [online].

³⁴⁵ K tomu viz JELÍNEK, Roman. Škody zvěří. Část I. – všeobecný náhled. *Myslivost*. 2007, roč. 55, č. 2, s. 7-10. ISSN 0323-214X 46887. Autor v tomto příspěvku zmiňuje jako jednu z příčin neefektivního lovu tzv. „kult trofeje“.

migruje a svoji pozornost zde soustředí, neboť jiný vhodný a lákavý zdroj potravy se v jejím radiu dosažitelnosti nevyskytuje. O neblahých následcích v takovéto situaci netřeba pochybovat.

Výše jsem uvedl toliko jeden z příkladů nežádoucího způsobu hospodaření, s nímž mám vlastní a velmi citelnou zkušenost. V obecnější rovině možno konstatovat, že způsob zemědělského využívání krajiny se za posledních několik desetiletí pochopitelně proměnil, a to jednak z důvodu nezastavitelného technického pokroku³⁴⁶, jednak s ohledem na přechod k tzv. tržním osevním postupům, aby byla uspokojena průmyslová poptávka po plodinách k technickému využití.³⁴⁷ Tyto trendy pak v praktické rovině charakterizuje především osévání rozsáhlých zemědělských ploch převážně řepkou či kukuřicí, které v důsledku poskytují zvěři perfektní úkryt, v němž má dostatek klidu a samozřejmě potravy, tudíž není vůbec nucena se kamkoliv „hnout“. Jde vlastně o efektivní katalyzátor rozsahu působených škod. Další průvodní charakteristikou je deformace osevních postupů, když se kupříkladu pole, kde byla kukuřice, oseje pšenicí. Černou zvěř potom láká nejen samotná pšenice, ale v zemi zaorané zbytky její předchůdkyně a tam dlící hlodavci. Nelze nezmínit ani osévání polí až k samé hraně lesa, díky čemuž zvěř bezpečně přechází z pole do lesa a nazpátek, aniž by bylo možné ji jakkoliv lovem ohrozit. Shora předestřené poté vede k legitimnímu závěru, že určité penzum škod si zemědělsky hospodařící subjekty zaviňují samy svým vlastním nezodpovědným jednáním.³⁴⁸

S přihlédnutím k poznámce učiněné v úvodu této části se překotná změna hospodaření nijak významně netýká lesních pozemků. Pochopitelně že i lesní hospodaření zaznamenalo technický pokrok a posun v koncepci, jak s lesy nakládat, i přesto se tyto okolnosti projeví v otázce škodlivého působení zvěře minimálně. Zatímco konfliktní vztah zemědělců a myslivců s ohledem na škody zvěři se skloňuje na všech možných fórech takřka permanentně, o pokřivených vztazích mezi lesníky a myslivci v této konkrétní otázce se zmínky objevují sporadicky. Vysvětlení lze hledat v úpravě prevenční povinnosti, jelikož uživatelé lesních pozemků jsou vázáni

³⁴⁶ Přiléhavě se k nezvratnému vývoji v zemědělském hospodaření vyjadřuje J. Šnejdrla. K tomu viz ŠNEJDRLA, Jindřich. Škody černou zvěří – co je příčina a co důsledek. *Myslivost*. 2013, roč. 61, č. 11, s. 33. ISSN 0323-214X 46887.

³⁴⁷ MARADA, Petr. Standardy pro správné agroenvironmentální hospodaření zaměřené na prevenci škod působených zvěří. *Myslivost*. 2008, roč. 56, č. 3, s. 12-13. ISSN 0323-214X 46887.

³⁴⁸ K tomuto názoru viz JELÍNEK, Roman. Škody zvěří. Část II. – předcházení škod na zemědělských plodinách a lesních porostech. *Myslivost*. 2007, roč. 55, č. 3, s. 5-8. ISSN 0323-214X 46887.

nejen § 53 zákona o myslivosti, nýbrž speciální a nutno dodat že přílehavou povinností předcházet škodám podle zákona č. 289/1995 Sb., a to pod hrozbou sankce ze strany orgánu státní správy lesů. Jakkoliv tedy i na lesních porostech dochází ke škodám, a někdy i rozsáhlým³⁴⁹, uživatelé lesních pozemků se jim snaží aktivně zabraňovat (např. budováním oplocenek, ochrannými nátěry apod.), což se jim často i daří. To následně vylučuje vznik sporů mezi nimi a uživateli honiteb.

7.3 Přístup uživatelů pozemků

Nejenom postupy zemědělsky hospodařících subjektů, ale v širší rovině také přístup uživatelů honebních pozemků ke škodlivému působení zvěře hraje nezanedbatelnou roli v eliminaci výše působených škod. V předchozích kapitolách bylo poukázáno na prevenční povinnost těchto subjektů, jíž musí ve smyslu § 53 zákona o myslivosti dostát. Tento požadavek má své opodstatnění, je obvyklý rovněž v historickém srovnání, i přesto ale situace „v terénu“ bývá odlišná, neboť na rozdíl od uživatelů pozemků se aktivně angažují uživatelé honiteb, a to v obavách z výše škody, jíž budou muset nahradit, respektive o které budou nuceni s uživatelem pozemku licitovat (světlou výjimku zde představují uživatelé lesních pozemků a jejich aktivní prevenční činnost). Tyto obavy by nicméně měly zatěžovat právě uživatele pozemků, kteří jako jediní musí dostát speciální prevenční povinnosti dle odkazovaného ustanovení zákona o myslivosti. Výjimkou pak nejsou ani takové případy, kdy uživatel pozemků odmítá určitá prevenční opatření na žádost uživatele honitby provést, byť je může realizovat výhradně on sám (například ponechat mezi kukuřicí osetými plochami dostatečně široký pás ničím neosetý, oplotit si pozemek jednoduchým plotem nebo jej obehnat elektrickým ohradníkem apod.).

Přitom je namístě si uvědomit, že toliko vstřícný přístup uživatelů honebních pozemků a jejich kooperace s uživateli honiteb mohou nejvíce přispět k tomu, aby byl rozsah škod minimalizován.³⁵⁰ Celá podstata řešeného problému spočívá právě v tom, aby byly sladěny ony protichůdné zájmy zúčastněných stran, tedy zájmy uživatelů pozemků na jedné straně a veřejný zájem na ochraně životního prostředí,

³⁴⁹ Výše poukazovaná škodlivost sičí zvěře je v tomto směru ilustrativní.

³⁵⁰ Důraz na spolupráci uživatelů pozemků a uživatelů honiteb jako nejlepší řešení dává například V. Diviš. Viz DIVIŠ, Vladimír. Černá zvěř. Jediné možné řešení je spolupráce zemědělců a myslivců. Myslivost. 2013, roč. 61, č. 10, s. 14-15. ISSN 0323-214X 46887.

konkrétně zvěře jako jeho složky, na druhé straně. Koneckonců i reprezentant zemědělců, Agrární komora České republiky, apeluje na své členy, aby s uživateli honiteb diskutovali a poskytovali jim co možná nejvíce užitečných informací o záměrech svého hospodaření³⁵¹, což je nepochybně líbivý příslib, ale aktivita se nesmí omezit jen na výměnu informací.

7.4 Koncepce hospodaření se zvěří a její průběh do praxe

V rámci myslivecké odborné veřejnosti již dlouhou dobu rezonují debaty o nefunkčnosti současného systému mysliveckého plánování.³⁵² Je totiž smutným faktem, že v mnoha honitbách jsou plány lovu zpracovávány takřkajíc „od stolu“ na podkladě s realitou se míjejících dat o počtech zvěře, rozsahu způsobených škod, o stavu ekosystému atd.³⁵³ Pochopitelně je vyloučeno, aby se uživateli honitby podařilo sečíst zvěř exaktně do posledního kusu, na straně druhé pakliže se jarní a podzimní sčítání provede důkladně, lze získat do jisté míry plastický obraz o přibližném početním stavu zvěře v té které honitbě. Stejně tak by si měl uživatel dát záležet na tom, jak zhodnotí celkový stav ekosystému a do jaké míry bude reflektovat škody, jež zvěř způsobila v minulém období.

Právě tyto zdroje jsou pro vypracování kvalitního plánu mysliveckého hospodaření naprosto klíčové. V opačném případě není péče o zvěř jakožto přírodní bohatství dost dobře představitelná a co především, provádění odstřelu dle spíše „fiktivního“ plánu zcela jistě nemůže vyústit v dostatečné snížení početních stavů a docílení náležité věkové skladby. Za tento stín pochybností však naneštěstí primárně odpovídají uživatelé honiteb, kteří namísto důkladného postupu při sběru a reflexi

³⁵¹ K tomu viz ŠNEJDRLA, op. cit. sub 346.

³⁵² Podrobné pokyny pro vypracování plánu mysliveckého hospodaření obsahuje vyhláška č. 553/2004 Sb., o podmínkách, vzoru a bližších pokynech vypracování plánu mysliveckého hospodaření v honitbě.

³⁵³ Dle § 36 odst. 2 zákona o myslivosti: „Uživatel honitby je povinen vypracovat každoročně plán mysliveckého hospodaření v honitbě (dále jen "plán"). Při vypracování plánu vychází z posouzení celkového stavu ekosystému, výsledku porovnání kontrolních a srovnávacích ploch a výše škod způsobených v uplynulém období zvěří na lesních a zemědělských porostech, z výsledků sčítání zvěře, ze stanovených minimálních a normovaných stavů zvěře, poměrů pohlaví a koeficientů očekávané produkce, jakož i ze záměrů, které byly uvedeny v návrhu na uznání honitby. V části týkající se mysliveckého hospodaření se uvádí i zamýšlené zazvěřování, výstavba mysliveckých zařízení, opatření v péči o zvěř a při ochraně a zlepšování životních podmínek zvěře. Jestliže je honitba v oblasti chovu zvěře, vychází plán ze závěrů a doporučení orgánu státní správy myslivosti, který vymezil příslušnou oblast chovu zvěře.“ In: ASPI [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 29.6.2015].

rozhodujících dat vycházejí z hodnot a cifer z dob minulých a takto „zpracovaný“ plán následně předloží držiteli honitby k vyjádření a posléze orgánu státní správy myslivosti.³⁵⁴ V tomto ohledu hraje roli taktéž otázka tzv. minimálních a normovaných stavů zvěře, respektive jejich stanovení, neboť jde o jakési mantinely, v nichž se uživatel co do početních kalkulací se zvěří musí pohybovat. A tyto pomyslné mantinely a modus jejich výpočtu již nekonvenují současnému stavu mysliveckého hospodaření.³⁵⁵

Ve druhém sledu si každopádně svůj díl odpovědnosti za tuto nežádoucí praxi nese sám stát, popírajíc tak svoji roli strážce přírodního bohatství, když v souladu s § 36 odst. 4 zákona o myslivosti je oprávněn plnění plánu lovu kontrolovat a při nesplnění povinností dokonce uložit uživateli honitby dle § 64 zákona o myslivosti pokutu. Místně příslušný orgán státní správy myslivosti ale nedisponuje dostatečnými personálními kapacitami, aby mohl plnění plánu lovu ve všech honitbách v jeho obvodu účinně kontrolovat³⁵⁶, uložení pokuty za takovýto správní delikt se navíc v praxi považuje za excesivní, a tudíž nemístné, jakkoliv to snad může znít absurdně. Začínají se však objevovat náznaky směřující ke zvrácení této nepochopitelné praxe.³⁵⁷

Nelze pomíjet ani podíl vlastníků honebních pozemků na tom, jak je nastaven plán mysliveckého hospodaření, naopak jejich odpovědnost za podobu tohoto koncepčního nástroje je značná. Zákon o myslivosti totiž v § 36 odst. 3 předpokládá aktivní účast držitele honitby v procesu tvorby mysliveckého plánu. Držitelem společenstevní honitby je přitom honební společenstvo, tj. souhrn vlastníků honebních pozemků tvořících honitbu, držitelem vlastní honitby je vlastník honebních pozemků ji tvořících. Z toho logicky plyne, že vlastníci honebních pozemků se mohou v procesu přípravy k předloženému mysliveckému plánu vyjádřit

³⁵⁴ Údaje o sčítání z předchozích let se prostě jen nepatrně pozmění.

³⁵⁵ K tomu viz názor J. Kostečky k otázce normovaných a minimálních stavů. In: *Svět myslivosti*. Nový přístup státní správy k aplikaci některých ustanovení zákona o myslivosti. 2014, roč. 15, č. 3, s. 10. ISSN 1212-8422.

³⁵⁶ Na menších a středně velkých obecních úřadech tzv. dvojkových obcí vykonává funkci orgánu státní správy myslivosti zpravidla jedna osoba, mnohdy ještě společně s agendou rybářství či jinou příbuznou agendou (lesnictví). Představa, že by snad tento jeden úředník dokázal zajistit řádné plnění schváleného mysliveckého plánu ve všech honitbách spadajících do rámce jeho působnosti, je utopická.

³⁵⁷ K tomu viz KOUBEK, Petr. Úvodník. *Svět myslivosti*. 2014, roč. 15, č. 3, s. 1. ISSN 1212-8422; a též rozhovor s J. Pondělíčkem tamtéž na s. 4-7. Pokutovat, či nepokutovat – pohled Ministerstva zemědělství.

a samozřejmě jej i modifikovat dle svého mínění a projektovat do něj své vlastní představy, to však v rámci stanovených limitů (normované a minimální stavy). Nedojde-li mezi držitelem a uživatelem honitby k dohodě, orgán státní správy myslivosti podobu plánu autoritativně stanoví, pochopitelně za účasti obou stran. Vlastníci honiteb tedy mají v rukou účinný instrument, jak zasáhnout do koncepce mysliveckého hospodaření a přispět tak k prevenci škod působených zvěří.³⁵⁸

Zádrhel však nespočívá jen v samotném nedodržování, respektive zanedbávání základních pravidel regulujících vypracování plánu lovu. Jádro problému nutno hledat v samotné koncepci mysliveckého plánování, obecněji řečeno v koncepci hospodaření se zvěří. Mechanismus, kdy se odlov zvěře plánuje a posléze realizuje na základě jakýchsi sčítání a jejich neověřitelných výsledků a dalších obskurních dat, je široce kritizován pro svoji zastaralost, těžkopádnost a zejména nefunkčnost. Ad absurdum to znamená, že v některých honitbách (a není jich málo) probíhá lov vlastně nereálně, dle potřeb a úvah konkrétního uživatele honitby. Hospodaření se zvěří pak trpí absencí jakéhokoliv řádu, o nedostatečnosti potřebné kontroly nemluvě. Vedle toho zde pak ještě existuje „šedá zóna“, kdy se loví mimo plán, přičemž takto ulovená zvěř se prozaicky oficiálně nevykazuje. Obdobně jako je tomu u šedé ekonomiky, i v tomto případě lze jen odhadovat, jaký podíl na celkovém odlovu tato tzv. šedá zóna zaujímá. Nadto nemá nikdo vědomost o tom, jaké druhy zvěře, jakého pohlaví a jakého věku jsou touto nezákonnou cestou loveny.

7.5 Kvalita právní úpravy

S právě popsaným problémem nekonceptnosti a nefunkčnosti současného mysliveckého plánování souvisí i předmětná subkapitola, poněvadž zavedení nového systému hospodaření se zvěří, který by odpovídal dosavadnímu vývoji a moderním poznatkům aktuální myslivecké praxe, vyžaduje vtělení tohoto záměru do právního předpisu, jež bude pro dotčené subjekty závazný a směrodatný. Zde proto záleží iniciativa primárně na státu, respektive gesčně příslušném Ministerstvu zemědělství, když napříč odbornou veřejností panuje široká shoda o nezbytnosti nový systém mysliveckého plánování co možná nejdříve implementovat do našeho právního řádu.

³⁵⁸ Na tuto roli držitelů honiteb upozorňuje T. Sedláček. Viz SEDLÁČEK, Tomáš. Nástroje k předcházení škodám zvěří. *Myslivost*. 2008, roč. 56, č. 9, s. 14-15. ISSN 0323-214X 46887.

Vypracování nového systému mysliveckého hospodaření a jeho převedení do legislativní roviny ale není samospásné a zcela jistě to problém nekvalitního a nekvalifikovaného hospodaření se zvěří nevyřeší. Ruku v ruce s tímto legislativním počinem musí být v rovině moci výkonné zaveden efektivní kontrolní a sankční systém, který zajistí, že lov bude uskutečňován výhradně dle schváleného plánu lovu. To je nicméně podmíněno především dostatečnými personálními a finančními kapacitami orgánů státní správy myslivosti. Teprve až když se podaří skloubit a uvést do praxe výše uvedené, lze o zlepšení mysliveckého hospodaření reálně uvažovat. Samozřejmě i při existenci kvalitní právní úpravy, uváděné v život s pomocí sofistikovaného a účinného kontrolního a sankčního systému nelze vyloučit určité poruchy.³⁵⁹ Šedá zóna nedovoleného a nekoncepčního lovu nemůže být z podstaty věci nikdy zcela odstraněna, je však možné ji alespoň více či méně eliminovat.

Rovněž se diskutují³⁶⁰ možné legislativní změny v oblasti samotné odpovědnosti za škody působené zvěří, když mnozí zmiňují především problematické ustanovení § 53 zákona o myslivosti upravující speciální prevenční povinnost vlastníka honebního pozemku. Je totiž skutečností, že jeho dikce je v porovnání s jeho předchůdcem z roku 1962 (zákon č. 23/1962 Sb.) neúplná a vyvolává nejasnosti, s nimiž se musí vypořádávat judikatorní praxe při řešení konkrétních sporů.

7.6 Jiné faktory

Vyjma shora naznačených faktorů lze uvažovat i o dalších, které se projevují v rozsahu působených škod v menší míře, i přesto ale svojí relevancí mají. Tak bývá poukazováno na zvyšující se zatížení krajiny turistickým ruchem.³⁶¹ Ze své vlastní empirie mohou potvrdit, že současná společnost tenduje ke stále intenzivnějšímu volnočasovému využívání přírody se všemi negativními průvodními vlivy.

³⁵⁹ Jestliže například myslivec oprávněný k lovu v určité honitbě uloví kus srnčí zvěře, odveze jej domů, kde jej „zpracuje“ a nevykáže jej, nikdo se o této skutečnosti nedozví.

³⁶⁰ Zatímco například Jiří Papež považuje právní úpravu odpovědnosti za škody v zákoně o myslivosti po všech stránkách za dostatečnou a vyhovující (k tomu viz jeho diskusní příspěvek stran změny vyhlášky o době lovu. In: *Myslivost*. 2013, roč. 61, č. 10, s. 16. ISSN 0323-214X 46887), H. Musilová v příspěvku v poznámce pod čarou sub 339 upozorňuje právě na mezerovitost dikce § 53 zákona o myslivosti.

³⁶¹ Na tento aspekt upozorňuje T. Sedláček. SEDLÁČEK, op. cit. sub 358.

Nezanedbatelné množství návštěvníků si neuvědomuje, že pobyt v přírodě má jasně daná pravidla, která je nutné dodržovat. Jinak nelze o adekvátní realizaci práva na přístup k přírodnímu bohatství uvažovat. Výjimkou proto není pohyb turistů mimo vyznačené trasy, jejich přítomnost mimo rámec vhodné denní doby apod. Tento stav má za následek, že jsou narušovány klidové zóny, v nichž zvěř přebývá. Tato se poté ve stresu koncentruje do určité části honitby, kde zvýšeně škodí, nebo si hledá jiný vhodný úkryt mimo lesní podrost, a to nikoliv překvapivě v porostu zemědělské plodiny, který naopak představuje dokonalou klidovou zónu.

Za nepřímý činitel bývá někdy označována též věková struktura myslivecké obce. Průměrný věk myslivce se totiž zvyšuje, což současně znamená postupné snižování lovecké aktivity. Starší myslivci z důvodu pokročilého věku již prostě nejsou tak výkonní. Nedostatek jejich mladších soupeřů způsobuje, že lov zvěře neprobíhá s potřebnou intenzitou. Rovněž se zmiňuje faktor migrační, spočívající v přesunu venkovského obyvatelstva do měst.³⁶²

Pochopitelně by bylo možné odhalit i řadu dalších faktorů, které se blíže či vzdáleně projevují v rozsahu škod, jež působí zvěř. Pro účely této práce je však uvedený výčet dostačující, neboť si lze na jeho základě udělat odpovídající představu o současné situaci a o tom, kdo je v případě toho kterého faktoru takřikajíc „na vině“.

³⁶² Tento názor vyjádřil tehdejší ministr zemědělství M. Toman v rozhovoru pro časopis *Myslivost*. In: *Myslivost*. 2013, roč. 61, č. 10, s. 34-35. ISSN 0323-214X 46887. Na tomto místě se dotknul i dalších témat týkajících se vztahu zemědělství a myslivosti.

8. Vhodný odpovědnostní mechanismus

Závěrečná kapitola si vyžaduje jistou sumarizaci toho, co bylo dosud předestřeno, a současně zhodnocení platného právního stavu s možnými návrhy *de lege ferendae*, což se jeví o to případnější v kontextu úvah o významné novele zákona o myslivosti, která by měla citelně zasáhnout i oblast odpovědnosti za škodu způsobenou zvěří. Středobodem zájmu by přitom měla být především koncepce odpovědnosti za škodu způsobenou zvěří a relace této odpovědnosti ke všem zainteresovaným subjektům, tedy nejen k uživateli honitby, ale rovněž k uživateli honebních pozemků a ke státu, když dle mého názoru není jejich role na tomto úseku právní úpravy myslivosti dostatečně reflektována. Proto je namístě se nejprve stručně zabývat tím, jaká je jejich pozice v oblasti mysliveckého hospodaření a jaká mají práva a povinnosti. V návaznosti na učiněná zjištění možno zaujmout stanovisko rovněž k tomu, zda je odpovědnost za škody zvěří vystavěna přiléhavě co do šíře svého záběru, když uplatnění zásady *casum sentit dominus* má pochopitelně své meze.

8.1 Postavení vybraných subjektů

Za účelem vyhovujícího rozložení odpovědnostního břemene nutno vyjít z toho, jak si ten který ze subjektů zainteresovaných do mysliveckého hospodaření stojí. Platná právní úprava činí objektivně odpovědným za škody způsobené zvěří na vybraných kulturách uživatele honitby, přičemž jde o objektivní odpovědnost (za výsledek) bez možnosti liberace. Vychází se přitom z předpokladu, že uživatel honitby může lovem zvěř eliminovat a tím efektivně bránit jejímu škodlivému působení. Tímto způsobem však celou problematiku zjednodušovat nelze, a to hned ze dvou relevantních důvodů. Jednak je lov realizovatelný toliko v souladu se stanoveným plánem mysliveckého hospodaření (ad 1), jednak uživateli honitby ze zákona o myslivosti explicitně nevyplývá povinnost škodám zvěří předcházet, jde pouze o možnost tak činit (ad 2).

8.1.1 Uživatel pozemku vs uživatel honitby

Tvorba plánu mysliveckého hospodaření probíhá v kooperaci s držitelem honitby a mělo by se tak dít zejména při zohlednění škodlivého působení zvěře. Výsledný plán toho, „co se bude střílet“, tedy není dílem jen jednoho, nýbrž dvou (uživatel honitby a držitel honitby) a někdy i tří (uživatel honitby, držitel honitby, stát reprezentovaný příslušnou organizační složkou) subjektů. Aby tedy vůbec šlo uvažovat o účinném snižování škod lovem, musí být dohodnut (schválen) příslušný plán lovu reflektující všechna specifika dané honitby. V opačném případě je situace řešitelná snad jen s využitím výjimečného prostředku ve smyslu § 39 zákona o myslivosti, kdy na návrh nebo i *ex officio* orgán státní správy myslivosti povolí snížení stavů zvěře až na minimální stav nebo dokonce zruší její chov, pakliže to vyžaduje zájem na ochraně majetku nebo zájem na ochraně zemědělské či lesní výroby (veřejný zájem). Zároveň je podstatné, že lov reprezentuje pouze jednu z široké palety možností, jak předcházet vzniku škod. Rozhodně tedy nejde o výhradní eliminační prostředek a mnohdy ani o prostředek nejúčinnější. Co se prevenční povinnosti uživatele honitby týče, již výše bylo několikrát upozorněno, že jej zavazuje vlastně jen generální prevenční povinnost podle § 2900 a násl. o.z.

Uživatelé honebních pozemků na rozdíl od uživatelů honiteb za škody způsobené zvěří neodpovídají, respektive tyto jim nebývají ani částečně přičítány k tíži, a to navzdory hned několika skutečnostem. Jsou to v první řadě vlastníci honebních pozemků jakožto držitelé honiteb, komu byla honitba uznána a kdo tudíž rozhoduje o tom, jaká zvěř se bude v honitbě chovat a jak se bude s honitbou následně disponovat. Jejich postavení je v tomto ohledu velmi výrazné a ponechává jim prostor nastavit směřování myslivosti tak, aby jim vyhovovalo právě s ohledem na charakter hospodaření v dané honební lokalitě. V ideálním případě by tento stav měl vést k vyloučení jakéhokoliv střetu zájmů mysliveckých a hospodářských. Silná pozice vlastníků honebních pozemků nachází svůj projev v každoroční tvorbě plánu mysliveckého hospodaření, stejně tak mohou v souladu s § 36 odst. 1 zákona o myslivosti participovat již v procesu sčítání zvěře.

Zákon o myslivosti pak v § 53 výslovně stanoví, že uživatelé honebních pozemků činí přiměřená opatření k zabránění škodám zvěří. Zákonodárce tedy legitimně vycházel z toho, že především uživatelé honebních pozemků by měli chránit vlastní či jimi užívaný majetek a předcházet škodám, které by na něm mohly

potenciálně vzniknout. Prozaicky zde hraje roli jejich vlastní zájem na zachování majetku, do něhož by měli investovat své prostředky a nikoliv očekávat vynakládání těchto prostředků někým jiným (rozuměj uživatelem honitby). Naneštěstí uložení této povinnosti nemá žádnou výslovnou reflexi v odpovědnosti uživatelů honebních pozemků, na rozdíl od zákona o myslivosti č. 23/1962 Sb., který nesplnění prevenční povinnosti ze strany uživatele honebního pozemku sankcionoval spoluzodpovědností za škody zvěří (k tomu blíže viz kapitolu o historii právní úpravy odpovědnosti za škody). Nadto je relevantní aspekt samotného vlastnického práva a nepřipustnost zasahovat do něj bez souhlasu vlastníka pozemku. I proto má své opodstatnění, aby primárně předcházel škodám na svém pozemku jeho vlastník a uživatel honitby vystupoval jako „subsidiární činitel“, to samozřejmě se souhlasem konkrétního vlastníka. Rovněž tímto prizmatem působí dikce § 53 zákona o myslivosti protismyslně a její čistě textuální výklad vede ke stejně kontraverzním závěrům. Lze tudíž uzavřít, že postavení vlastníků honebních pozemků má dosti silné kořeny, což by se nepochybně mělo zohlednit i v odpovědnostní rovině.

8.1.2 Stát jako významný činitel na poli mysliveckého hospodaření

Posledním významným hráčem na poli odpovědnosti za škodu způsobenou zvěří je sám stát, a to už jen z podstaty svého statusu jakožto suverenitou nadaného normotvůrce. Zákonodárná složka státní moci vytváří obecně závazná pravidla a je proto oprávněna (pochopitelně v rámci ústavních kautel) dát jim takovou podobu, jakou uzná za vhodné. Pakliže dojde ke špatnému nastavení pravidel, v reálném životě se tento nedostatek dříve či později projeví, bohužel však k tíži adresátů dané právní normy. Stát v takové situaci nutně musí, nebo by alespoň měl intervenovat a právní úpravu vhodně pozměnit. Problém však spočívá v tom, že za chybu legislativců nelze zpravidla požadovat náhradu škody³⁶³, toliko zůstane u konstatace, že právní úprava se prostě „nepovedla“. I přesto považuji tuto charakteristiku postavení státu za relevantní, když právě stát nese odpovědnost za kvalitu jím schválených a posvěcených pravidel chování. Zůstává (naneštěstí) otázkou, o jakou odpovědnost se jedná a jakým způsobem se jí lze vůči státu dovolat.

³⁶³ Výjimku představuje kupříkladu mediálně známá kauza soudců a jejich občanskoprávních žaloba pro doplatek mzdy vypočítané na základě protiústavního znění právního předpisu.

Stát dále vystupuje jako ochránce nebo lépe řečeno pečovatel o životní prostředí, což předpokládá v čl. 7 sama Ústava³⁶⁴, která mu ukládá, aby dbal o šetné využívání přírodního bohatství. Z toho vyplývá, že stát musí chránit životní prostředí³⁶⁵ a všechny jeho složky tím způsobem, že buďto zamezuje škodlivému jednání nebo ukládá povinnosti, aby se poškození předcházelo. Přímým provedením tohoto ústavního pravidla je § 9 zákona č. 17/1992 Sb., který definuje, co se pod pojmem ochrany životního prostředí rozumí.³⁶⁶ Postavení státu jakožto pečovatele o životní prostředí a zvýraznění jeho odpovědnosti za stav životního prostředí je důsledkem tzv. ekologizace práva³⁶⁷, která odstartovala ve druhé polovině 20. století, kdy začaly vycházet najevo negativní následky industrializace. S tím souvisí též zakotvení základního lidského práva na příznivé životní prostředí ve smyslu čl. 35 Listiny základních práv a svobod odrážející fakt, že jednotlivec pro kvalitní život a seberealizaci potřebuje kvalitní a nepoškozené životní prostředí. Povinným subjektem je potom stát, jenž toto právo garantuje.

Významnou součást životního prostředí tvoří pochopitelně i zvěř, již takto specifikuje zákon o myslivosti v § 2 písm. b) („zvěř se rozumí obnovitelné přírodní bohatství...“). Je sice pravdou, že zvěř se z hlediska práva občanského, dokud není ulovena, považuje za věc ničí, a jako součást přírodního bohatství představuje veřejný statek, který mohou občané státu požívat (navštěvovat přírodu a pozorovat zvěř). Jakkoliv však živá volně žijící zvěř nenáleží ani státu, ani nikomu jinému, i přesto k ní stát jakožto hlavní pečovatel o životní prostředí má nejbližší vztah, bez zřetele k tomu, že konkrétní realizaci péče o zvěř přenáší na držitele, respektive uživatele honiteb. Lze se pak oprávněně ptát, proč za škody zvěří odpovídá uživatel honitby, který není jejím vlastníkem a pečuje o ni jakožto delegát státu, a proč naopak odpovědnost nestíhá, minimálně v určitém rozsahu, stát?

³⁶⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších změn. In: ASPI [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

³⁶⁵ K rozdílu mezi pojmy přírodní bohatství a životní prostředí a rovněž k výkladu čl. 7 Ústavy viz SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck. 2007. s. 60-63. ISBN 978-80-7179-869-9.

³⁶⁶ K tomu viz zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. In: ASPI [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

³⁶⁷ V této souvislosti se zmiňuje též pojem zelenání ústav (*greening constitutions*). K tomu pregnantně viz komentář k čl. 35. In: WAGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2012. 931 s. ISBN 978-80-7357-750-6.

Stát musí konečně být nahlížen taktéž v rovině činnosti jeho exekutivních orgánů, které se podílejí na realizaci mysliveckého hospodaření. Za tím účelem především vydávají závazná rozhodnutí, provádějí kontrolu a eventuelně ukládají sankce, čímž přispívají ke kvalitnímu hospodaření se zvěří jakožto složkou životního prostředí. Nad touto exekutivní prací svých orgánů bdí stát, jenž v tomto rozsahu nese náležitou odpovědnost za to, že příslušné orgány konají efektivně, důkladně a ve lhůtách. Nedisponují-li proto tyto orgány dostatečnými kapacitami, a to ať už odbornými, personálními či finančními, čehož důsledky se negativně projevují v kvalitě myslivosti, zodpovídat by se nepochybně měl stát.

Předmětná subkapitola cílila na vytýčení pozic těch subjektů, které v oblasti mysliveckého hospodaření sehrávají esenciální roli. Ze shora uvedeného plyne, že každý ze zainteresovaných subjektů se na mysliveckém hospodaření nezanedbatelně podílí, k čemuž by mělo být přihlédnuto při rozložení odpovědnostního břemene.

8.2 Rozložení odpovědnostního břemene

Odpověď na otázku, jak nejvhodněji rozložit odpovědnostní břemeno mezi výše zmíněné subjekty nevyznívá a ani nemůže vyznívat s ohledem na komplexnost celé problematiky jednoznačně. Inspirace v zahraničním pojetí této specifické odpovědnosti v kombinaci s vlastní historickou zkušeností však přeci jen hledání přílehavého řešení usnadňuje. Vedle toho nutno reflektovat ekonomické opodstatnění primární povinnosti a na to navázané odpovědnostní povinnosti v duchu tezí M. Knappové³⁶⁸ a některých dalších autorů. Odpovědnost za škody způsobené zvěří totiž cílí na ochranu uživatelů honebních pozemků, kteří se snaží zhodnotit jejich hospodářskou hodnotu. Vzhledem k nedostatečné a mezerovité úpravě v zákoně o myslivosti lze spatřovat problematičnost nejenom v ukotvení odpovědnosti, ale též co se týče vymezení primární povinnosti. Už jen z tohoto důvodu nemůže odpovědnostní mechanismus řádně fungovat, neboť vlastně nemá na co kauzálně reagovat. Proto je nutné nejprve přistoupit k přesnému a jasnému vymezení primárních povinností, a to jak uživatele honebního pozemku, tak uživatele honitby, a na to navázat adekvátní povinností odpovědnostní. To je dáno *ipso facto* tím, že primární povinnost podmiňuje koncepci svého odpovědnostního protějšku.

³⁶⁸ KNAPPOVÁ, op. cit. sub 18.

Předtím, než bude přistoupeno k rozboru jednotlivých variant legislativního řešení rozložení odpovědnostního břemene za škody zvěří, nutno uvést, že toto má svou relevanci toliko co se týče odpovědnosti dle zákona o myslivosti. U odpovědnosti státu dle zákona č. 115/2000 Sb. není těchto úvah potřeba, když na poli této úpravy jde o značně specifickou problematiku s nevyvratitelnou odpovědností státu.

8.2.1 Status quo

Standardní variantou při novelizačních úvahách je ničeho neměnit a zachovat tak *status quo* v naději, že se podaří problémy vyřešit v rámci aplikační praxe. Tato eventualita dle mého názoru nemá stran odpovědnosti za škody zvěří místa, neboť z výše uvedeného je zřejmá její nedostatečnost, nevyváženost a také (možná záměrná) nedomyšlenost. Samozřejmým protiargumentem může být tvrzení, že dikce zákona se v praxi uplatňuje a soudy ji za účelem vyřešení sporů vhodně interpretují. K tomu lze snad uvést jen to, že žádnou jinou možnost prostě nemají, neboť i nekvalitní zákon je pořád zákon, dle něhož se musí postupovat. Závisí pak na úvaze a erudovanosti konkrétního soudce, do jaké míry se opře o obecnou občanskoprávní úpravu a využije tam uvedená pravidla o generální prevenci, spoluzodpovědnosti za vzniklou škodu, potažmo o kompenzaci nákladů vynaložených při zabraňování škodě a vyplní tím prázdná místa v zákoně o myslivosti. Nejedná se ale o prostou subsidiární aplikaci norem občanského práva, jelikož odpovědnost za škody zvěří je přeci jenom zvláštní a zákon o myslivosti tak zakotvuje její pojetí v jím zvolené autonomní podobě. Bohužel není v tomto směru dostatečně komplexní a zůstává někde na „půli cesty“. To vše generuje právní nejistotu zúčastněných subjektů, když tyto neví, co přesně a v jakém rozsahu mají plnit, aby omezili svoji odpovědnost.

8.2.2 Spoluzodpovědnost poškozeného

Jako další legislativní řešení možno zmínit výslovné zakotvení spoluodpovědnosti poškozeného, k čemuž dikce § 53 zákona o myslivosti evidentně vybízí. Naprosto dostačující by v tomto ohledu bylo doplnění jediné věty, dle níž by se náhrada za škody způsobené zvěří na daném honebním pozemku snižovala

přiměřeně tomu, v jakém rozsahu uživatel tohoto honebního pozemku nesplnil svou speciální prevenční povinnost. Tato relativně nepatrná modifikace znění § 53 zákona o myslivosti by právní úpravu zpřesnila a navýšila by tím právní jistotu adresátů právní normy. Uživatelé honebních pozemků by byli jasně motivováni k uplatňování zabraňujících opatření pod hrozbou snížení náhrady škody. Současně by šlo o subjektivní odpovědnost za zavinění vázanou na (ne)splnění konkrétních povinností. Domnívám se, že takto nastavená novelizace by byla vysoce prospěšná a vyvažovala by alespoň zčásti nerovné postavení uživatelů pozemků a uživatelů honiteb. Zapojením subjektu hospodářského na honebním pozemku do odpovědnosti za škody zvěři se zaštiťuje v rámci novelizačních úvah i Ministerstvo zemědělství.³⁶⁹

8.2.3 Subjektivní odpovědnost uživatele honitby

Určitou nadstavbou předchozí varianty by bylo pozměnění objektivního charakteru odpovědnosti uživatele honitby za škody způsobené zvěří na subjektivní odpovědnost za zavinění, a to tím způsobem, že uživatel honitby by odpovídal toliko v případě nesplnění konkrétně mu uložených povinností, například povinnosti plnit stanovený plán lovu, povinnosti vykonat škodám zabraňující opatření, jejichž provedení přísluší výlučně uživateli honitby (stavba mysliveckých zařízení, pravidelné hlídání poškozované lokality apod.). Podobně se s odpovědností uživatele honitby vypořádávalo vládní nařízení z roku 1941, sankcionující jej odpovědnostní povinností jen tehdy, pokud nedostatečně lovil nebo nečinil řádná prevenční opatření, čímž zavinil vznik škody.

Ze subjektivního pojetí odpovědnosti uživatele honitby přitom vycházejí i některé z evropských států (Portugalsko, Slovinsko). Na tomto místě nelze neuvést znění důvodové zprávy k zákonu o myslivosti, kde zákonodárce deklaruje přechod z objektivního pojetí odpovědnosti za výsledek na pojetí subjektivní (za zavinění).³⁷⁰ Z dnešního úhlu pohledu se jednalo o pouhou deklaraci, která svůj odraz v praxi nenašla a vzhledem k formulaci relevantních ustanovení zákona o myslivosti ani najít nemohla. Subjektivní pojetí odpovědnosti uživatele honitby sebou nicméně nese

³⁶⁹ K tomu viz Zápis z I. jednání Myslivecké rady ministra zemědělství konané dne 27.1.2015. In: *eagri.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.eagri.cz>.

³⁷⁰ Viz důvodová zpráva k zákonu o myslivosti, § 52 - § 56. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

významné riziko (z pohledu uživatelů pozemků), neboť pokud uživatel dostojí všem zákonem stanoveným povinnostem, za škodu odpovídat nebude (nezaviní-li, nebude odpovídat) a poškozený bude nucen škodu sanovat z vlastních prostředků. Proto nelze uvažovat o zavedení subjektivní odpovědnosti uživatele honitby bez dalších „doprovodných“ opatření, která riziko neuhrazení škody uživatelem honitby přiměřeně omezí.

Subjektivní pojetí odpovědnosti uživatele honitby musí tedy doplnit mechanismus, jenž se uplatní poté, co se ukáže, že uživatel honitby škodu nezavinil. Inspirativní pro tyto případy je finský systém výplaty kompenzací z fondu spravovaného státem, do něhož plynou prostředky z poplatků za lovecké licence, nebo též systém francouzský, kdy se pro úhrady vybraných druhů škod tvoří účelové fondy. I v podmínkách České republiky si lze dobře představit existenci fondu, který bude administrovat stát a do něhož budou plynout prostředky z různých poplatků či plateb souvisejících s myslivostí.³⁷¹ Konkrétní vymezení zdrojů takového fondu pak závisí na úvaze zákonodárce (mohlo by jí například o určitou část poplatků za vydání loveckého lístku nebo o určitou procentní část nájemného odváděného uživatelem honitby držiteli honitby). Výplata náhrady škody ze státního fondu by se uplatnila subsidiárně a fond by kompenzace poskytoval až do úplného vyčerpání prostředků.

8.2.4 Vyloučení odpovědnosti za škody zvěří

V našich podmínkách extrémní variantu reprezentuje úplné vyloučení odpovědnosti uživatele honitby za škody způsobené zvěří. Ve Finsku či ve Švédsku se tak sice děje, ale v obou zemích panuje jiné právní klima a i postoj obyvatel k myslivosti je odlišný. Navzdory tomu obě země striktně vycházejí z presumpce, že zvěř nikomu nepatří a nikdo tudíž nemůže odpovídat za její škodlivé působení. Jakkoliv bych tomuto pojetí z pozice myslivce nakloněn byl, z pozice právníka jej nemohu akceptovat. Zcela jistě by šlo právě toto pojetí nastavit tak, že by namísto uživatele honitby odpovídal stát, a to ať už prostřednictvím různých fondů či přímo ze státního rozpočtu, čemuž by svědčila i jeho role jakožto strážce přírodního

³⁷¹ I k této možnosti se hlásí v rámci novelizačních úvah Ministerstvo zemědělství. K tomu viz Novela zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. Úsek lesního hospodářství Ministerstva zemědělství. 13. a 15. dubna 2015. In: *eagri.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.eagri.cz>.

bohatství. Na druhé straně úplná vyluka odpovědnosti uživatele honitby za škody způsobené zvěří by jej demotivovala v jeho snaze zvěř regulovat a být nápomocen při prevenci, což nepovažuji za šťastné. Do značné míry lákavá pak může být rovněž irská alternativa spočívající v úplné absenci jakékoliv právní reglementace odpovědnosti za škody způsobené zvěří. V Irsku ale namísto práva funguje systém jakýchsi mimoprávních zvykových pravidel, kdy uživatelé pozemků a uživatelé honiteb kooperují na dobrovolné bázi, což je v České republice výjimkou potvrzující pravidlo o převažující řevnivosti mezi myslivci a zemědělci.

8.2.5 Ideální řešení?

Z právě uvedených variant legislativního řešení odpovědnosti za škody zvěří hodnotím jako nejpřílehavější a nejvhodnější výslovné zavedení spoluodpovědnosti uživatele honebního pozemku za nesplnění jeho speciální prevenční povinnosti při současné změně objektivního pojetí odpovědnosti uživatele honitby na subjektivní, to vše doplněno o systém výplaty náhrad za ty škody, kdy uživatel honitby odpovědný nebude, z fondu spravovaného státem. Tímto způsobem koncipovaná právní úprava dle mého názoru adekvátně reflektuje podíl uživatelů honiteb, uživatelů honebních pozemků a státu na mysliveckém hospodaření a spravedlivěji mezi ně rozkládá břemeno odpovědnostní povinnosti.

Takto nastavený systém by již nemusel doznávat dalších modifikací, které by jej pravděpodobně spíše komplikovaly, než aby zvyšovaly jeho efektivitu. Konkrétně mám na mysli opatření, které se uplatňuje v Maďarsku či ve Velké Británii, dle něhož uživatelé honebních pozemků určitou menšinou část škod hradí z vlastních prostředků.³⁷² Za škody jdoucí nad rámec tohoto limitu poté odpovídá uživatel honitby. Za dostačující z hlediska motivace uživatele honebního pozemku předcházet škodám považuji stanovení jeho spoluodpovědnosti založené na subjektivním principu v případě, že neplní svou prevenční povinnost. Jde navíc o řešení spravedlivější, ježto pokud uživatel pozemku předchází škodám, neměl by být sankcionován ve formě spoluodpovědnosti.

³⁷² V Maďarsku činí tato hranice 5 %.

Mimo úvahy o tom, jak v zákoně o myslivosti vhodně rozložit odpovědností břemeno mezi zainteresované subjekty, stojí explicitní zavedení smluvní modifikace rozsahu odpovědnosti za škody působené zvěří. Z historického srovnání vyplývá, že možnost smluvní úpravy odpovědnosti za škody zvěří nebyla ničím výjimečným (například honební zákon z roku 1912 pro markrabství Moravské), přičemž se jednalo o instrument velmi užitečný. Současný zákon o myslivosti by zasloužil doplnění právě o tento komponent, jehož výslovnou úpravu doposud postrádá. V úvahu sice přichází subsidiární aplikace § 2897 o.z., který nově umožňuje vzdání se práva na náhradu škody vzniklé na pozemku, jde nicméně o ustanovení obecné, které není pro účely odpovědnosti za škody zvěří dostačující.

8.3 Šíře záběru odpovědnosti za škody zvěří

Jestliže vhodnost rozložení odpovědnostního břemene za škody působené zvěří dle zákona o myslivosti tvoří jednu stěžejní rovinu řešené problematiky, v rámci druhé roviny jde o nastavení šíře záběru jednotlivých odpovědnostních režimů, zejména ve vztahu k zásadě *casus sentit dominus*. Jsem toho názoru, že v zásadě je předmětná právní úprava koncipována správně a pokud se ukáže problematická pasáž, daří se ji vhodnou změnou právní úpravy odstranit. Existují nicméně oblasti, kde by zákonodárce intervenovat měl.

Předně jde o škody působené bobrem evropským na vodních dílech, jež dosahují jednotek až desítek miliónů korun, ale poškozené subjekty tyto škody musejí sanovat ze svého, neboť právní úprava nečiní odpovědným jediný v úvahu přicházející subjekt, jímž je stát. Ten populaci bobra úzkostlivě chrání, na straně druhé však odmítá nést náležitou odpovědnost. Zde se projevuje zřejmá nevyváženost relevantní právní úpravy, což ve svém důsledku enormně zatěžuje vlastníky vodních děl. Zákon č. 115/2000 Sb. by tudíž měl být co nejdříve v těchto intencích novelizován.

S právě popsaným souvisí i otázka, jak bude nadále postupováno ve vztahu ke škodlivému působení kormorána. Ze statistik odkazovaných výše totiž vyplývá každoroční nárůst vyplácených kompenzací za škody na rybách jím působené. Ochrana kormorána vedla k tomu, že jeho populace v regionu střední a východní

Evropy nemálo vzrostly, s čímž se přímo úměrně zvýšil i objem jím působených škod. Ministerstvo životního prostředí v reakci na zvýšení početních stavů zdánlivě logicky vyňalo kormorána z rámce chráněných živočichů, čímž se zároveň dopustilo fatálního pochybení, neboť ztráta statusu chráněného živočicha znamená nemožnost domáhat se náhrady dle zákona č. 115/2000 Sb. Za škodu tedy nikdo neodpovídá, ježto se neuplatní ani zákon 115/2000 Sb., ani zákon o myslivosti, když kormorána nelze obhospodařovat lovem. S přihlédnutím k likvidační výši škod ale není namístě, aby poškození nesli škodu ze svého. Takovéto šíře zásada *casus sentit dominus* dosáhnout nesmí, poněvadž její podstata nespočívá v ekonomické destrukci poškozeného. Každým pádem se stát prozatím staví ke kauze kormorána smysluplně a kompenzace vyplácí. Tento stav ale nemusí a pravděpodobně ani nebude trvat věčně.

Otazník pak nepochybně představuje rovněž výčet majetkových hodnot, na něž se odpovědnost za škodu dle zákona o myslivosti vztahuje. Z předmětné právní úpravy totiž nelze dovodit, zda se hradí škoda způsobená zvěří na stavbách, plotech a jiných podobných zařízeních, která se na pozemku nacházejí. Pochopitelně je vyloučeno, aby se honebním pozemkem stala stavební parcela, na níž se nachází kupříkladu rodinný dům. Nicméně i na pozemku nehonebním se mohou nacházet různé drobnější či pomocné stavby (například pro účely zemědělského hospodaření), které mohou dojít poškození, přičemž asi nejlepším příkladem je v tomto smyslu plot, který uživatel pozemku vystaví právě za účelem předcházení škodám. Tato oblast by dle mého názoru měla být zákonodárcem náležitě revidována.

8.4 Naděje v aplikační praxi

Není výjimkou, že zákonodárcem avizované legislativní snahy ve výsledku zůstanou pouze takřkajíc „na papíře“, neboť protichůdné zájmy různých skupin subjektů schválení zákona v racionální podobě úspěšně zabrání. Naděje však umírá poslední a pro případ, že Ministerstvem zemědělství připravovaná novela zákona o myslivosti se vůbec „nenarodí“, nebo sice světlo světa spatří, ale v dosti pokřivené podobě, lze vidět instanci poslední záchrany v justici.

Shora jsem poukázal na možnosti, kterými obecné soudy při rozhodování sporů o náhradu škody způsobené zvěří disponují, když z mého pohledu jde dost

dobře využít pravidlo o subsidiární působnosti o.z. ve vztahu k zákonu o myslivosti, s jehož pomocí se lze v případě potřeby „přenést“ do rámce občanskoprávních ustanovení. Jakkoliv je odpovědnost za škodu způsobenou zvěří vysoce speciální a sama soudní praxe tento fakt výlučnou aplikací zákona o myslivosti potvrzuje, jedná se stále o specifický typ soukromoprávní odpovědnosti, jejíž mezerovitá reglementace v zákoně o myslivosti může a měla by být vhodně doplňována vybranými ustanovení o.z., a to nikoliv výjimečně, ale naopak zpravidla.

Neobsahuje-li tedy platná právní úprava v zákoně o myslivosti toliko potřebné pravidlo o spoluzodpovědnosti poškozeného, není z mého pohledu problematické aplikovat podpůrně § 2918 o.z. Rovněž tak považuji za vhodné využít za příhodných podmínek dikci § 2908 o.z. o refundaci nákladů toho, kdo preventivně jednal, konkrétně uživatele honitby, zabraňoval-li škodám, které zvěř působí. O něco odvážnější, ale i přesto opodstatněná, může být v konkrétním případě aplikace § 2904 o.z. o smíšené náhodě, s níž se možno při výkonu myslivosti relativně často setkat.

9. Závěr

V předkládané práci jsem se pokusil srozumitelným a názorným způsobem nastínit problematiku navýsost specifického typu soukromoprávní odpovědnosti za škodu a současně poukázat na kruciální nedostatky jejího současného legislativního ukotvení. Ač se tak nemusí na první pohled zdát, má tento odpovědnostní typ v našem právním řádu nezastupitelné místo, neboť se dotýká značně širokého okruhu subjektů, a to jednak z řad vlastníků, respektive uživatelů pozemků, jednak z řad aktivních myslivců.

V jednotlivých kapitolách jsem nejprve záměrně věnoval určitý prostor popisu toho, co v podmínkách České republiky znamená myslivost, jakým způsobem a kým je vlastně vykonávána a jak hluboko sahají její kořeny, což dobře vysvětluje její tradičnost a hluboký kulturní rozměr. Zároveň jsem cílil na zdůraznění její významné a nezaměnitelné role ve vztahu k životnímu prostředí a jeho ochraně, a to i proto, že široká veřejnost je často přesvědčena o pravém opaku, neboť se domnívá, že myslivost slouží jen a pouze k likvidaci zvěře.

Při vědomí těchto skutečností se jeví jako naprosto legitimní potřeba vysoce kvalitní právní úpravy odpovědnosti za škody, které zvěř působí, na druhé straně bohužel nelze popírat, že jde o zákonodárný úkol dosti složitý. Předně již samo vybalancování zájmů, jež se v krajině střetávají, musí být provedeno vskutku promyšleně. Není totiž přípustné nadměrně chránit vlastníky honebních pozemků, neboť to by v konečném důsledku vedlo k finanční likvidaci většiny mysliveckých spolků, čehož náznaky se dnes už začínají objevovat. Tyto myslivecké spolky jsou přitom jádrem tradiční české myslivosti a nositeli onoho pomyslného *know-how* kvalitního hospodaření se zvěří. Jejich zmizení by naneštěstí vedlo ke znatelnému zhoršení toho, jak je přistupováno ke zvěři a k výkonu myslivosti obecně.

Přechod od objektivní odpovědnosti uživatelů honiteb k odpovědnosti subjektivní za nesplnění přesně stanovených povinností by napomohl větší právní jistotě, zároveň by uživatele honiteb o to více motivoval k plnění jim uložených

povinností a byl by především spravedlivější. Od subjektivního pojetí odpovědnosti by pak logicky odvisela o to větší odpovědnost uživatelů pozemků, kteří by se museli na výkonu preventivních opatření aktivněji podílet a pochopitelně by byli nuceni nést určité penzum způsobené škody ze svého, a to v závislosti na tom, jak by svým povinnostem dostál uživatel honitby. Zde je nutné si uvědomit, že jako není žádoucí likvidace uživatelů honiteb a s tím související degradace myslivosti, není namístě ani likvidace pozemkových vlastníků a jejich hospodaření na těchto pozemcích. Právě z těchto důvodů jsem výše předestřel návrh možného pojetí odpovědnosti za škody zvěří, který se inspiroval jak v zahraničí, tak v historii české myslivosti.

Zhostí-li se Ministerstvo zemědělství svého legislativního úkolu zodpovědně a splní své sliby a jeho návrh následně bez větších šrámů „přežije“ jak připomínkové řízení, tak schvalovací proces v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, lze doufat, že výsledkem bude takové pojetí právní odpovědnosti za škody působené zvěří, díky němuž budou vedle sebe v krajině pokojně koexistovat zájmy hospodářské, myslivecké a ochranné. Zejména k této synergii by citlivě vystavěná odpovědnost za škody působené zvěří měla vést.

Přehled použitých pramenů

Knižní literatura

- BARTÁK, Jan. *Za nový zákon o myslivosti*. Benešov: Nákladem spisovatelovým. 1900.
- BERGL, Jaroslav et al. *Myslivost. Učebnice pro lesnické fakulty*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství. 1. vydání. 1984.
- BOHÁČEK, Rudolf et al. *Zákon o myslivosti*. Praha.: Státní zemědělské nakladatelství. 1965.
- BRANDSTILLER, František. *Právo myslivosti*. Nákladem vlastním. 1941.
- ČERVENÝ, Jaroslav et al. *Ottova encyklopedie. Myslivost*. Praha: Ottovo nakladatelství. 2. vydání. 2010. ISBN 978-80-7360-895-8.
- DROBNÍK, Jaroslav; DVOŘÁK, Petr. *Lesní zákon. Komentář*. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2010. ISBN 978-80-7357-425-3.
- DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef; ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2014. ISBN 978-80-7478-370.
- DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef; ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2014. ISBN 978-80-7478-370.
- ELIÁŠ, Karel et al. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2013. ISBN 978-80-7478-013-4.
- FACE. *Overview of national laws on liability for game damage*. FACE TG LEG. July 2011.
- FIALA, Josef et al. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk. 1998. ISBN 80-7239-002-3.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 4. upravené vydání. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk. 2007. ISBN 978-80-7380-023-9.
- HANSEN-CATTA, Paul – Henry et. al. *Myslivecká encyklopedie*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Fortuna Libri. 2008. ISBN 978-80-7321-431-9.

- HARVÁNEK, Jaromír et al. *Teorie práva*. 1. vyd. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk. 2008. ISBN 978-80-7380-104-5.
- HENDRYCH, Dušan et al. *Právní slovník*. 3. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck. 2009. In: *Beck-online* [právní informační systém] Nakladatelství C.H.Beck [cit. 12.3.2015] Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>
- HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H.Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.
- KÁNSKÝ, Zdeněk. *Zákon o myslivosti*. Praha: Nakladatelství V. Linhart. 1948.
- KNAPP, Viktor. *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu*. Stát a právo I. 1956.
- KNAPP, Viktor et al. *Občanské právo hmotné. Svazek II. Díl třetí: Závazkové právo*. 3. vyd. Praha: Nakladatelství ASPI Publishing. 2002. ISBN 80-86395-31-6.
- KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia. 2003. ISBN 80-86432-55-6.
- KINCL, Jaromír. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk. 2007. ISBN 978-80-7380-054-3.
- KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck. 1995. ISBN 80-7179-031-1.
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské II. Práva věcná*. III. doplněné vydání. Nákladem Knihovny sborníku věd právních a státních.
- KUBEC, František. *Československé právo honební. Příručka pro posluchače vysoké školy zemědělského a lesního inženýrství v Praze*. 3. pozmeněné vydání. Praha: Nákladem Spolku posluchačů zemědělského inženýrství v Praze s podporou Ústřední vydavatelské komise při Českém vysokém učení technickém v Praze. 1938.
- LAVICKÝ, Petr, SPÁČIL, Jiří et al. *Macurův jubilejní památník. K nedožitým osmdesátinám profesora Josefa Macura*. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2010. ISBN 978-80-7357-542-7.
- LAVICKÝ, Petr et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654)*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-529-9.
- LUBY, Š. *Prevencia a zodpovednosť v občianskom práve. I*. Bratislava. 1958.

- MIKO, Ladislav; BOROVIČKOVÁ, Hana et al. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck. 2007, ISBN 978-80-7179-585-8.
- PETR, Bohuslav. *Nabývání vlastnictví originálním způsobem*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck. 2011, ISBN 978-80-7400-332-5.
- PETR, Bohuslav et al. *Zákon o myslivosti. Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2015. ISBN 978-80-7478-781-2.
- *Pišova sbírka zákonů pro Moravu. IV: Nový honební zákon pro markrabství Moravské*. Brno: Nakladatel a knihkupec A. Piša. 1914.
- POLÁČEK, Václav. *Výklad honebního zákona českého i moravského*. Písek: Nakladatelství Jaroslava Buriana, odborné knihkupectví pro literaturu lesnickou a loveckou. 1916.
- RANDA, Antonín. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. VII. nezměněné vydání. Praha: Nákladem České akademie pro vědy, slovesnost a umění.
- ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír et al. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl druhý*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart. 1935.
- ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír et al. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart. 1935.
- SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck. 2007. ISBN 978-80-7179-869-9.
- SOUKUP, Tomáš; KÁNSKÝ, Zdeněk. *Nové předpisy o myslivosti*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart. 1941.
- SRB, Edvard. *Výklad zákona o myslivosti platného pro království České*. Praha: Nakladatelství A. Reinwart v Praze.
- SRB, Edvard. *Nový zákon honební*. 2. značně rozmnožené vydání. Praha: Nakladatelství A. Reinwart v Praze.
- SVATEK, Václav. *Příručka mysliveckého práva*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství. 1956.
- ŠNOPL, Karel. *Výklad zákona o myslivosti*. Praha: Nakladatelství Brázda. 1949.

- ŠVESTKA, Jiří. *Odpovědnost za škodu dle občanského zákoníku*. Praha: Nakladatelství Československé Akademie věd. 1966.
- ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník I, II*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C.H. Beck. 2009. s. 641. ISBN 978-80-7400-004-1.
- WAGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer. 2012. ISBN 978-80-7357-750-6.
- *Zákon o myslivosti a zákon lesní*. Praha: Tiskem a nákladem Jindřicha Mercyho. 1880.
- *Zákony o myslivosti*. Písek: Nakladatelství Jaroslava Buriana, knihkupectví pro literaturu lesnickou a loveckou. 1898.

Odborná periodika

- BRYCHTA, František. Náhrada škody způsobené honebním hostem. *Stráž myslivosti*. 1933, roč. XI., č. 12, s. 171.
- ČERVENÝ, Miroslav. Pěstování lesa pod tlakem jelena siky. *Myslivost*. 2009, roč. 57, č. 2. s. 22 a násl. ISSN 0323-214X 46887.
- DIVIŠ, Vladimír. Černá zvěř. Jediné možné řešení je spolupráce zemědělců a myslivců. *Myslivost*. 2013, roč. 61, č. 10, s. 14-15. ISSN 0323-214X 46887.
- DOHNAL, Jakub. K povinnosti náhrady škody způsobené zvířetem dle občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2015, roč. 26, č. 4. s. 124. ISSN 1210-6410.
- DRMOTA, Josef. Zamyšlení nad definicí a významem myslivosti. *Myslivost*. 2008, roč. 56, č. 9, s. 6. ISSN 0323-214X 46887.
- FLORA, Martin. Odpovědnost za škody způsobené zvěří – základní principy platné právní úpravy. *Myslivost*. 2014, roč. 62, č. 11. s. 8. ISSN 0323-214X 46887.
- HORÁLEK, Martin. Myslivost byla zapsána na seznam nemotného kulturního dědictví ČR. *Myslivost*. 2012, roč. 60, č. 3, s. 5. ISSN 0323-214X 46887.
- JELÍNEK, Roman. Škody zvěří. Část II. – předcházení škod na zemědělských plodinách a lesních porostech. *Myslivost*. 2007, roč. 55, č. 3, s. 5-8. ISSN 0323-214X 46887.
- JELÍNEK, Roman. Škody zvěří. Část I. – všeobecný náhled. *Myslivost*. 2007, roč. 55, č. 2, s. 7-10. ISSN 0323-214X 46887.

- KLEIN, Šimon. Zvíře není věc aneb co přináší § 494 OZ. *Ad Notam*. 2013, roč. 19, č. 5. s. 17. ISSN 1211-0558.
- KOUBEK, Petr. Úvodník. *Svět myslivosti*. 2014, roč. 15, č. 3. s. 1. ISSN 1212-8422
- KRATOCHVÍL, Vladimír. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku a v platném trestním zákoníku. *Právní rozhledy*. 2011, roč. 19, č. 19. s. 706. ISSN 1210-6410.
- KRÁLÍČEK, Luděk. Co dál s bobrem? *Myslivost*. 2011, roč. 59, č. 11. s. 79. ISSN 0323-214X 46887.
- MARADA, Petr. Standardy pro správné agroenvironmentální hospodaření zaměřené na prevenci škod působených zvěří. *Myslivost*. 2008, roč. 56, č. 3, s. 12-13. ISSN 0323-214X 46887.
- MELZER, Filip. Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2011, roč. 22, č. 3, s. 24. ISSN 1210-6348.
- MUSILOVÁ, Hana. Jak to vypadá se škodami působenými zvěří aneb Příklad jedné případové studie. *Myslivost*. 2012, roč. 60, č. 12, s. 34-39. ISSN 0323-214X 46887.
- PAŘÍZEK, Antonín. Zákon o honebním právu. *Lovecký obzor*. Praha: Nákladem vydavatele J.V.Rozmary. 1927, roč. XXV, s. 34.
- PELIKÁNOVÁ, Irena. Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2011, roč. 22, č. 3, s. 15. ISSN 1210-6348.
- PETR, Bohuslav. Právo myslivosti a jeho místo v systému věcných práv. *Právní rozhledy*. 2001, roč. 9, č. 6. s. 270. ISSN 1210-6410.
- PETR, Bohuslav. Ještě k právu myslivosti a jeho místu v systému věcných práv ve světle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti. *Právní rozhledy*. 2002, roč. 10, č. 3. s. 138. ISSN 1210-6410.
- Pražský právnícký podzim 2014 – Dopad rekonstrukce na myslivost. *Rodinné listy*. 2014, roč. 2, č. 11-12. s. 22-23. ISSN 1805-0824.
- Problematika regulace početnosti kormorána velkého v ČR. *Svět myslivosti*. 2012, roč. 13, č. 7, s. 17. ISSN 1212-8422.
- REMUNDA, Ivo. Živé zvíře opravdu není věc? *Právní rozhledy*. 2011, roč.19, č. 15. s. 560. ISSN 1210-6410.
- SEDLÁČEK, Tomáš. Nástroje k předcházení škodám zvěří. *Myslivost*. 2008, roč. 56, č. 9, s. 14-15. ISSN 0323-214X 46887.

- *Svět myslivosti*. Nový přístup státní správy k aplikaci některých ustanovení zákona o myslivosti. 2014, roč. 15, č. 3, s. 10. ISSN 1212-8422.
- ŠNEJDRLA, Jindřich. Škody černou zvěří – co je příčina a co důsledek. *Myslivost*. 2013, roč. 61, č. 11, s. 33. ISSN 0323-214X 46887
- VAVROUCH, František. Myslivost a zemědělství. *Stráž myslivosti*. 1933, roč. 11, č. 14, s. 201.
- Vlastnictví zvěře chované v zajetí. *Právník*. 1994, roč. 5, č. 1. s. 81. ISSN 0231-6625.
- ZEMANDL, Ondřej. K otázce vlastnictví zvěře v oboře. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 19. s. 673. ISSN 1210-6410.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 13.12.2006, sp.zn. Pl. ÚS 34/03. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozhodnutí Velkého senátu ESLP ve věci *Chassagnou a ostatní proti Francii*, stížnosti č. 25088/94, 28331/95 a 28443/95. In: *hudoc.echr.coe.int* [online] Dostupné z: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER"}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.10.2002, sp.zn. 22 Cdo 3006/2000. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2010, sp.zn. 28 Cdo 4899/2009. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15.11.2007, sp.zn. 9 As 69/2007. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.2.2006, sp.zn. 22 Cdo 980/2005. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.7.2008, sp.zn. 28 Cdo 4487/2007. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27.7.2010, č.j. 51 Ca 7/2009-34. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp.zn. 5 Co 2265/2005.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2005, sp.zn. 25 Cdo 1390/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2013, sp.zn. 25 Cdo 346/2012. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.4. 2009, sp.zn. 25 Cdo 719/2008. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.2.2015, sp.zn. 25 Cdo 1471/2014. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2003, sp.zn. 25 Cdo 1094/2001. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.1.2015, sp.zn. 8 Tdo 1509/2014. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.1.2013, sp.zn. 25 Cdo 2121/2011. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.10.2002, sp.zn. 25 Cdo 1753/2002. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3.11.1999, sp.zn. 25 Cdo 2246/98. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2004, sp.zn. 25 Cdo 1307/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

Právní předpisy

- Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Říšský zákon č. 154 ze dne 7.3.1849. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer
- Vyhláška č. 491/2002 Sb., o způsobu stanovení minimálních a normovaných stavů zvěře a o zařazování honiteb nebo jejich částí do jakostních tříd, ve

- znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
 - Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
 - Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
 - Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
 - Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
 - Zákon č. 115/2000 Sb., o náhradě škody způsobené vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
 - Císařský patent č. 946/1811 Sb. z.s., všeobecný občanský zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
 - Císařský patent č. 154 ze dne 7.3.1849.
 - Zákon č. 49 ze dne 1.6.1866.
 - Vládní nařízení č. 127 z roku 1941.
 - Zákon č. 225/1947 Sb. zák. a nař.
 - Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 245/2002 Sb., již se stanoví doba a bližší podmínky lovu jednotlivých druhů zvěře, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
 - Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 19/2000 Sb.m.s., o sjednání Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
 - Vyhláška č. 20/1988 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
 - Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
 - Vyhláška č. 395/1992 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

- Vyhláška č. 393/2012 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Vyhláška č. 553/2004 Sb., o podmínkách, vzoru a bližších pokynech vypracování plánu mysliveckého hospodaření v honitbě. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer.

Zahraniční právní předpisy

- Bundesjagdgesetz (spolkový zákon o myslivosti z roku 1952). In: *gesetze-im-internet.de* [online] Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bjagd/gesamt.pdf>
- 1996. évi LV. törvény (zákon o myslivosti z roku 1996). In: *njt.hu* [online] Dostupný z: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=26880.292444
- 1996. évi LIV. törvény (zákon o lesích z roku 1996). In: *njt.hu* [online] Dostupný z: <http://www.njt.hu/njt.php?kereses>
- 1996. évi LIII. törvény (zákon o zachování životního prostředí z roku 1996). In: *njt.hu* [online] Dostupný z: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=26858.290108
- Metsästyslaki (zákon o myslivosti č. 615/1993). In: *finlex.fi* [online] V anglickém jazyce dostupný z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1993/en19930615.pdf>
- Riistavahinkolaki (zákon o škodách zvěří č. 105/2009). In: *finlex.fi* [online] V anglickém jazyce dostupný z: <https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2009/en20090105.pdf>
- Agricultural Holdings Act 1986 (zákon o zemědělských statcích z roku 1986). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/5/contents>
- Agricultural Holdings (Scotland) Act 1991 (skotský zákon o zemědělských statcích z roku 1991). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1991/55/contents>
- Pests Act 1954 (zákon o škůdcích z roku 1954). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Eliz2/2-3/68/contents>

- Agricultural Act 1947 (zákon o zemědělství z roku 1947). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/10-11/48/contents>
- Agricultural (Scotland) Act 1948 (skotský zákon o zemědělství z roku 1948). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/11-12/45/contents>
- Deer Scotland Act 1996 (skotský zákon o vysoké zvěři z roku 1996). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/58/contents>
- Forestry (Northern Ireland) Act 2010 (severoírský zákon o lesnictví z roku 2010). In: *legislation.gov.uk* [online] Dostupný z: <http://www.legislation.gov.uk/niu/2010/10/contents>
- Ley 1/1970, de 4 de abril, de caza (zákon o myslivosti z roku 1970). In: *boe.es* [online] Dostupný z: <http://www.boe.es/boe/dias/1970/04/06/pdfs/A05348-05356.pdf>
- Zákon o divjadi in lovstvu (zákon o lovu a zvěři č. 16/2004). In: *pisrs.si* [online] Dostupný z: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3780&pogled=osnovni>
- Obligacijski zakonik (zákon o obligacích č. 83/2001). In: *pisrs.si* [online] Dostupný z: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1263&pogled=osnovni>

Kvalifikační a podobné práce

- DVOŘÁKOVÁ, Kateřina. *Náhrada škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy*. SVOČ. Právnická fakulta Univerzity Karlovy. 2011.
- POKORNÁ, Lucie. *Náhrady škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů – aktuální otázky*. In: *Dny práva – 2010 – Days of law*. 1. ed. Brno: Masaryk University. 2010.

Ostatní zdroje

- ČMMJ: Historie lovu a myslivosti. In: *cmmj.cz* [online]. [cit. 1.7.2015] Dostupné z: <http://www.cmmj.cz/Charakteristika-organizace/Historie-lovu-a-myslivosti.aspx>
- *Metodický pokyn orgánům státní správy pro redukci početních stavů spárkaté zvěře pro období 2013-2018*. In: *eagri.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.eagri.cz>.

- Diskusní příspěvek Jiřího Papeže. In: *Myslivost*. 2013, roč. 61, č. 10, s. 16. ISSN 0323-214X 46887.
- Rozhovor s Miroslavem Tomanem. In: *Myslivost*. 2013, roč. 61, č. 10, s. 34-35. ISSN 0323-214X 46887.
- Zápis z I. jednání Myslivecké rady ministra zemědělství konané dne 27.1.2015. In: *eagri.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.eagri.cz>
- Novela zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. Úsek lesního hospodářství Ministerstva zemědělství. 13. a 15. dubna 2015. In: *eagri.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.eagri.cz>.